

Prilog 1:

**Vlada Crne Gore
Ministarstvo evropskih poslova**

**INFORMACIJA O PREDLOGU OKVIRNOG FINANSIJSKOG SPORAZUMA O
PARTNERSTVU IZMEĐU EVROPSKE KOMISIJE I CRNE GORE, KOJU PREDSTAVLJA
VLADA CRNE GORE, O MODELIMA SPROVOĐENJA FINANSIJSKE PODRŠKE EU CRNOJ
GORI U OKVIRU INSTRUMENTA ZA PRETPRISTUPNU PODRŠKU (IPA III), S
PREDLOGOM SPORAZUMA**

Podgorica, jun 2022.

I. UVOD

Crna Gora koristi Instrument pretpristupne podrške (IPA) od 2007. godine, kada je i uspostavljen, i to Regulativom (EZ) br. 1085/2006 od 17. jula 2006. o osnivanju Instrumenta za pretpristupnu pomoć Evropske komisije, čime su svi prethodni instrumenti podrške (CARDS, PHARE, ISPA, SAPARD) zamijenjeni jednim instrumentom.

Instrument za pretpristupnu podršku za period 2007-2013 (**IPA I**) bio je namijenjen zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima u pretpristupnom periodu i imao je za cilj pružanje podrške za usklađivanje sa propisima EU, izgradnju institucija, razvoj civilnog društva, unapređenje regionalne i prekogranične saradnje, razvoj ljudskih resursa, kohezionu politiku i ruralni razvoj. Način i pravila implementacije ovog instrumenta su definisani Regulativom (EZ) br. 718/2007, od 12. juna 2007, o sprovođenju Regulative (EZ) br. 1085/2006 o osnivanju Instrumenta za pretpristupnu pomoć Evropske komisije (tzv. IPA implementaciona regulativa). Crna Gora je prihvatila pravila za sprovođenje programa IPA-e I usvajanjem i ratifikacijom Okvirnog sporazuma između Vlade Crne Gore i Komisije Evropskih zajednica o pravilima za saradnju koja se odnose na finansijsku pomoć EZ Crnoj Gori u okviru sprovođenja Instrumenta pretpristupne pomoći za IPA-u I od strane Skupštine Crne Gore 25. decembra 2007. godine. U okviru finansijske perspektive 2007–2013 (IPA I), Evropska komisija je za Crnu Goru opredijelila ukupno **235 miliona eura**, usmjerenih kroz I, II, III i IV komponentu, uz dodatno učešće u regionalnim programima. Kada su u pitanju ugovoreni iznosi, **na nivou cjelokupne Ipe I ugovoreno je 96,35 % sredstava**. Od ovih sredstava, **165,1 miliona eura** je opredijeljeno za jačanje institucija, odnosno I komponentu. Za bilateralne programe prekogranične saradnje, tj. II komponentu opredijeljeno je **30 miliona eura**, za III komponentu (regionalni razvoj) opredijeljeno je **22,3 miliona eura**, dok je za IV komponentu (razvoj ljudskih resursa) opredijeljeno **4,9 miliona eura**. Ostatak sredstava od **12,7 miliona eura** izdvajan je proporcionalno godišnje za učešće u Programu Tempus, Programu saradnje u oblasti nuklearne bezbjednosti i zaštite od jonizujućeg zračenja, Instrumentu za civilno društvo i Regionalnom stambenom programu.

Instrument za pretpristupnu podršku za period 2014-2020 (**IPA II**) uspostavljen je Regulativom br. 231/2014, koju su usvojili Evropski parlament i Savjet 11. marta 2014. godine. Regulativom je određeno da je opšti cilj IPA-e II podrška državama korisnicama u procesu usvajanja i realizacije političkih, zakonskih, administrativnih, socijalnih i ekonomskih reformi koje su usklađene sa pravilima i vrijednostima EU. Regulativom Evropskog parlamenta i Savjeta br. 236/2014, od 11. III 2014. godine, definisana su pravila i procedure za realizaciju IPA-e II. Način i pravila implementacije IPA-e II su definisani Implementacionom regulativom (IR) br. 447/2014, koju je 2. maja 2014. godine usvojila Evropska komisija. Ovom Regulativom su određena specifična pravila za realizaciju Regulative br. 231/2014 Evropskog parlamenta. U cilju unapređenja saradnje između Evropske unije i Crne Gore i pružanja podrške Crnoj Gori u procesu postepenog usklađivanja sa standardima i politikama Unije, uključujući njenu pravnu tekovinu, sa ciljem članstva u Uniji, IPA II obuhvatila je sljedeće oblasti politika: a) reforme u okviru

priprema za članstvo u Uniji i, s tim u vezi, izgradnja institucionalnih i ljudskih kapaciteta; b) društveno-ekonomski i regionalni razvoj; c) zapošljavanje, socijalne politike, obrazovanje, promovisanje rodne ravnopravnosti, i razvoj ljudskih kapaciteta; d) poljoprivreda i ruralni razvoj; e) regionalna i teritorijalna saradnja. Okvirni sporazum za Instrument pretpristupne pomoći IPA II ratifikovan je i stupio je na snagu 4. juna 2015. godine. Crnoj Gori je tokom ovog sedmogodišnjeg perioda u okviru nacionalnih programa Ipe II na raspolaganju bilo **279,1 milion eura**. Dodatno, Crna Gora učestvuje u programima regionalne i teritorijalne saradnje, a ugovaranje i trošenje sredstava IPA II programa je i dalje u toku, imajući u vidu rokove i pravila za ugovaranje i sprovođenje ugovora iz pojedinih IPA programa.

II. INSTRUMENT ZA PRETPRISTUPNU PODRŠKU 2021-2027 (IPA III)

U cilju uspostavljanja Instrumenta za pretpristupnu podršku za novu finansijsku perspektivu 2021-2027 (IPA III), kao i definisanja ciljeva, specifičnih pravila, opštih odredbi i procedura za realizaciju ovog programa, Evropski parlament i Evropska komisija usvaja set zakonskih akata koji su neophodni za sprovođenje programa.

Krovni pravni akt EU za sprovođenje IPA-e III je Uredba o uspostavljanju Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu saradnju, koja je praćena sa sljedeća tri relevantna dokumenta:

- **Uredbom (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Savjeta, od 15. septembra 2021. godine, o uspostavljanju Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA III)**, objavljena je u Službenom listu Evropske unije 20. septembra 2021. godine i ista se primjenjuje retroaktivno od 1. januara 2021. godine;
- Posebnim pravilima za sprovođenje IPA-e III;
- IPA III programskim okvirom.

Instrument IPA III podržava zemlje kandidate i potencijalne kandidate u ispunjavanju kriterijuma za pristupanje EU kroz sveobuhvatne reforme. IPA III predstavlja inovirani pristup EK, sa strateškim i dinamičnijim raspoređivanjem podrške, s fokusom na vladavinu prava i poštovanje osnovnih vrijednosti; jačanje demokratskih institucija i reformu javne uprave; promovisanje ekonomskog upravljanja i reformi usmjerenih na jačanje konkurentnosti. Novi instrument će unaprijediti proces upravljanja od strane Unije, jer se njegovo programiranje zasniva na unaprijed definisanim tematskim prioritetima, a ne na okvirima pojedinačnih zemalja. Ovo omogućava nagrađivanje učinka koji zemlje pojedinačno ostvaruju i napredak u oblasti ključnih prioriteta, kao i povećanu fleksibilnost za odgovor na sve veće potrebe država u procesu pristupanja EU.

U odnosu na praksu iz prethodnih perspektiva IPA I i IPA II, značajna **novina u IPA-i III je to da nema unaprijed definisanih iznosa finansijske podrške po državama, već postoji jedinstveni, zajednički budžet za sve države korisnice IPA-e**. Evropska komisija je osmislila ovakav pristup kako bi podstakla brže i efikasnije

sprovedenje programa i projekata, ali i pružila državama korisnicama dodatne mogućnosti i nagradu za dobru dinamiku u sprovođenju reformi, što je ujedno u skladu s revidiranim metodologijom pristupanja Evropskoj uniji. Evropska komisija će istovremeno voditi računa o ukupnoj pravednoj raspodjeli sredstava između država na sedmogodišnjem nivou.

Finansijska podrška EU, u iznosu od 14,162 milijardi eura za period 2021-2027 za sve države korisnice IPA podrške, biće usmjerena kroz pet oblasti politika, takozvanih prozora, u sljedećim okvirnim procentualnim udjelima:

1. Vladavina prava, temeljna prava i demokratija, će biti podržana u indikativnom iznosu od 15% ukupne IPA podrške;
2. Dobro upravljanje, usklađivanje sa pravnom tekovinom, strateško komuniciranje i dobrosusjedski odnosi, će biti podržana u indikativnom iznosu od 17% ukupne IPA podrške;
3. Zelena agenda i održivo povezivanje, će biti podržana u indikativnom iznosu od 42% ukupne IPA podrške;
4. Konkurentnost i inkluzivni rast, će biti podržana u indikativnom iznosu od 22% ukupne IPA podrške;
5. Teritorijalna i prekogranična saradnja, će biti podržana u indikativnom iznosu od 4% ukupne IPA podrške.

Kada je u pitanju programiranje podrške, iako iz perspektive korisnika neće biti većih izmjena u samom procesu, Evropska komisija će nastojati da kroz IPA-u III osigura pristup koji će biti zasnovan na učinku, podržavajući države i institucije koje su se obavezale na veći obim reformi. **Ključni kriterijumi za dobijanje finansijske podrške su relevantnost (strateški značaj) i zrelost predloženih projekata,** shodno pravilima koje važe u državama članicama EU prilikom korišćenja Evropskih strukturnih i investicionih fondova. Ovo se prije svega odnosi na adekvatnu spremnost tenderske i projektne dokumentacije, kao i pravnih i tehničkih preduslova, što u najvećoj mjeri zavisi od vrste projekta. Ovakav pristup će značiti da će Evropska komisija svake godine, na nivou regiona Zapadnog Balkana i Turske, birati projekte koji su najbolje rangirani po kriterijumima strateškog značaja i zrelosti. U praksi će to značiti da će države sa spremnijim projektima i dobrim sistemom strateškog planiranja biti u mogućnosti da iskoriste više sredstava u odnosu na manje spremne države. Takođe, najavljena je i mogućnost korišćenja dodatnih sredstava za države koje budu brže napredovale u pregovaračkom procesu.

III. OKVIRNI FINANSIJSKI SPORAZUM O PARTNERSTVU IZMEĐU EVROPSKE KOMISIJE I CRNE GORE, KOJU PREDSTAVLJA VLADA CRNE GORE, O MODELIMA SPROVOĐENJA FINANSIJSKE PODRŠKE EU CRNOJ GORI U OKVIRU INSTRUMENTA ZA PRETPRISTUPNU PODRŠKU (IPA III)

U cilju sprovođenja finansijske podrške Unije Crnoj Gori u okviru IPA-e III, neophodno je propisati pravila za njeno sprovođenje. Osnov za korišćenje sredstava koja su Crnoj Gori dostupna kroz IPA-u II predstavlja Okvirni finansijski sporazum o partnerstvu između Evropske komisije i Crne Gore, koju predstavlja Vlada Crne Gore, o modelima sprovođenja finansijske podrške EU Crnoj Gori u okviru Instrumenta za pretpristupnu podršku (IPA III) (u daljem tekstu **Okvirni sporazum**), koji se zaključuje između Evropske komisije i Crne Gore, i odnosi se na cjelokupnu sedmogodišnju finansijsku perspektivu 2021-2027 i sve oblasti podrške koje su perspektivom obuhvaćene.

Okvirni sporazum predstavlja tipski dokument koji je praktično isti za sve države korisnice IPA-e III, i njime se definišu principi finansijske saradnje između Crne Gore i Komisije, kao i pravila za sprovođenje finansijske pomoći Evropske unije Crnoj Gori. Okvirni sporazum sadrži sljedeće odjeljke:

I. Opšte odredbe

Ovaj odjeljak sadrži opšta načela pružanja finansijske podrške Evropske unije u okviru IPA-e, kao i metode sprovođenja koje će se primjenjivati u skladu s Finansijskim pravilima sprovođenja.

II. Pravila za indirektno upravljanje od strane korisnice IPA III

U ovom odjeljku su sadržane odredbe o strukturama i organima koje Crna Gora mora uspostaviti za potrebe indirektnog upravljanja fondovima EU, kao i odredbe koje se tiču funkcija i odgovornosti tih struktura i organa. Navedene strukture i organi uključuju: nacionalnog IPA koordinatora (NIPAK), nacionalnog službenika za ovjeravanje (NAO), operativne strukture za programe ruralnog razvoja, Nacionalni fond i Revizorsko tijelo. Takođe, odjeljak sadrži specifične odredbe i uslove koji se odnose na prenos zadataka za implementaciju budžeta na korisnika IPA III podrške. Detaljni opis funkcija i odgovornosti ovih organa i tijela sadržani su u Aneksu A sporazuma.

III. Pravila o programiranju

U ovom odjeljku su date odredbe koje se odnose na programiranje podrške, pripremu godišnjih i višegodišnjih programa, kao i obezbjeđivanje usklađenosti između ciljeva definisanih u operativnim aktivnostima ili programima i ciljeva iz strateških dokumenata. Takođe, odjeljak sadrži odredbe koje se tiču usvajanja, izmjene i dopune programa.

IV. Pravila sprovođenja

Ovaj odjeljak sadrži odredbe koje se odnose na sprovođenje tenderske procedure, dodjelu grantova i ugovaranje, učešće u programima i agencijama Unije, direktne podrške budžetu i tvininga. Takođe, sadrži odredbe koje se tiču transparentnosti i vidljivosti podrške, zaštite podataka i povjerljivosti, kao i obezbjeđivanja uslova za uspješno sprovođenje programa i oporezivanja.

V. Pravila o finansijskom upravljanju podrškom IPA-e III

U ovom odjeljku sadržane su opšte odredbe koje se tiču prihvatljivosti troškova i intenziteta pomoći i stopi doprinosa Unije, kao i pravila o indirektnom upravljanju i posebna pravila o prihvatljivosti troškova za IPARD. Ovo podrazumijeva odredbe vezane za ostavljanje revizorskog traga, plaćanje doprinosa Unije, avansno finansiranje, privremena plaćanja, saldiranje računa, isplatu konačne razlike, ukidanje obaveze, obustave i prekida plaćanja, nadoknade sredstava, otplate sredstava, kao i postupka finansijskog usklađivanja i finansijske korekcije. Takođe, odjeljak sadrži i odredbe koje se odnose na zatvaranje programa, nadzor, kontrolu i reviziju, kao i zaštitu finansijskih interesa.

VI. Nadgledanje, evaluacija i izvještavanje

Odjeljak sadrži odredbe koje se odnose na obavezu formiranja Nadglednog IPA odbora i sektorskih nadglednih odbora. Takođe, date su odredbe koje se odnose na opšte principe evaluacije podrške IPA-e II, kao i opštih kriterijuma izvještavanja prema Komisiji.

VII. Odredbe o programima prekogranične saradnje

Ovaj odjeljak sadrži opšte odredbe koje se tiču programa prekogranične saradnje, i definiše oblike prekogranične saradnje, kao i intenzitet pomoći i stopu pomoći IPA-e II. Takođe, ovim odjeljkom su definisana pravila programiranja u okviru programa prekogranične saradnje, odabir operacija, prava i obaveze korisnika, pravila sprovođenja, strukture i organi programa i njihove dužnosti, kao i pravila izvještavanja.

VIII. Završne odredbe

Ovaj odjeljak sadrži odredbe koje se odnose na komunikaciju i konsultacije, usklađivanje razlika i arbitražu, kao i sporove sa trećim licima.

Aneksi

Aneks A definiše funkcije i odgovornosti struktura, organa i tijela koji će biti uspostavljeni u zemlji korisnici.

Aneks B daje okvir za internu kontrolu i odnosi se na komponente, principe i karakteristike okvira interne kontrole IPA III podrške u indirektnom upravljanju od strane država korisnica.

Aneks C predstavlja model Izjave o upravljanju.

Aneksi D, E, F i G namijenjeni su Revizorskom tijelu i sadrže standardne modele godišnjeg izvještaja o izvršenim revizijama, godišnjeg revizorskog mišljenja, revizorskog mišljenja o završnom izvještaju o troškovima, kao i strategije o reviziji.

Aneks H se odnosi na prijavu sumnje u postojanje finansijske prevare i drugih nepravilnosti u vezi sa Instrumentom pretpristupne podrške (IPA III).

IV. DALJI KORACI VEZANI ZA USVAJANJE I POTVRĐIVANJE OKVIRNOG SPORAZUMA

Okvirni sporazum je potpisan od strane predstavnika Evropske komisije 13. aprila 2022. godine i 18. aprila 2022. godine upućen nacionalnom IPA koordinatorskom centru radi daljeg procesuiranja prema Vladi Crne Gore. Nakon što je potpisana verzija Okvirnog sporazuma dostavljena tadašnjoj Kancelariji za evropske integracije (KEI) od strane Evropske komisije, KEI je istu prosljedila na mišljenje relevantnim resorima (dopis br. 01-004-908/22-871 od 26. aprila 2022. godine): Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvu vanjskih poslova, Ministarstvu unutrašnjih poslova i Revizorskom tijelu. Nakon prikupljenih mišljenja i prevoda dokumenta, Ministarstvo evropskih poslova pripremio je Informaciju o Okvirnom finansijskom sporazumu o partnerstvu između Evropske komisije i Crne Gore, koju predstavlja Vlada Crne Gore, o modelima sprovođenja finansijske pomoći EU Crnoj Gori u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA III), kojom će se resorna ministarka ovlastiti da potpiše sporazum u ime Vlade Crne Gore.

Nakon potpisivanja Okvirnog sporazuma, Ministarstvo evropskih poslova će pripremiti Predlog zakona potvrđivanju Okvirnog finansijskog sporazuma o partnerstvu između Evropske komisije i Crne Gore, koju predstavlja Vlada Crne Gore, o modelima sprovođenja finansijske podrške EU Crnoj Gori u okviru Instrumenta pretpristupne podrške (IPA III) i uputiti ga Vladi na utvrđivanje, nakon čega se nastavlja proces potvrđivanja od strane Skupštine Crne Gore.

Potpisivanje Okvirnog sporazuma, njegovo usvajanje od strane Vlade i potvrđivanje od strane Skupštine su preduslovi koje je potrebno ispuniti u cilju kasnijeg potpisivanja godišnjih finansijskih sporazuma o sprovođenju pojedinih programa Instrumenta pretpristupne podrške (IPA) i kreiranja formalno-pravnih uslova za ugovaranje sredstava koja će Crnoj Gori biti dostupna tokom finansijske perspektive IPA 2021-2027.

OKVIRNI FINANSIJSKI SPORAZUM O PARTNERSTVU

IZMEĐU

EVROPSKE KOMISIJE

I

CRNE GORE

KOJU ZASTUPA

VLADA CRNE GORE

O

**MODELIMA ZA SPROVOĐENJE FINANSIJSKE PODRŠKE UNIJE CRNOJ
GORI U OKVIRU INSTRUMENTA PRETPRISTUPNE PODRŠKE (IPA III)**

SADRŽAJ

ODJELJAK I	OPŠTE ODREDBE	18
Član 1	Tumačenje	18
Član 2	Djelimično nevaženje i nenamjerne praznine	18
Član 3	Definicije	18
Član 4	Svrha i područje primjene.....	19
Član 5	Opšti principi finansijske podrške u okviru IPA III.....	19
Član 6	Uloga Nacionalnog IPA koordinatora.....	21
Član 7	Metodi sprovođenja	21
Član 8	Finansijski sporazumi.....	22
Član 9	Sektorski sporazumi	22
ODJELJAK II	PRAVILA o indirektnom upravljanju od strane države korisnice IPA III	
	podrške	22
GLAVA I	SISTEMI UPRAVLJANJA I KONTROLE	23
Član 10	Uspostavljanje struktura i organa za indirektno upravljanje od strane korisnice IPA III.....	23
Član 11	Funkcije i odgovornosti struktura i organa	24
GLAVA II	SPECIFIČNE ODREDBE KOJE SE ODOSE NA POVJERAVANJE ZADATAKA IZVRŠENJA BUDŽETA NA IPA III KORISNIKA	24
Član 12	Uslovi za povjeravanje zadataka izvršenja budžeta na IPA III korisnicu.....	24
Član 13	Povjeravanje zadataka sprovođenja budžeta	25
Član 14	Mjere u slučaju neusklađenosti Upravljačke strukture i Upravljačkih tijela i Posredničkih tijela sa članom 12(2) i (3) i Aneksom B	26
Član 15	Privremeno ili trajno stavljanje van snage dijelova finansijskih sporazuma u vezi sa povjeravanjem zadataka izvršenja budžeta.....	26
ODJELJAK III	PRAVILA O PROGRAMIRANJU	27
Član 16	Programiranje podrške.....	27
Član 17	Usvajanje i izmjene i dopune programa.....	29
ODJELJAK IV	PRAVILA SPROVOĐENJA	29
GLAVA I	OPŠTA PRAVILA I PRINCIPI SPROVOĐENJA	29
Član 18	Pravila nabavki, dodjele grantova i druge procedure.....	29
Član 19	Pravila o državljanstvu i porijeklu javnih nabavki, grantova i drugih postupaka dodjele.....	30
Član 20	Učešće u programima i agencijama Unije.....	31
Član 21	Principi sprovođenja za budžetsku podršku korisnici IPA III	31
ODJELJAK II	TRANSPARENTNOST I VIDLJIVOST	32
Član 23	Informisanje, javnost i transparentnost	32
Član 24	Strateško komuniciranje i vidljivost	32
GLAVA III	ZAŠTITA PODATAKA I POVJERLJIVOST	33
Član 25	Zaštita podataka	33
Član 26	Povjerljivost.....	34
GLAVA IV	OBEZBJEĐIVANJE USLOVA I OPOREZIVANJE	34
Član 27	Obezbjedivanje uslova za sprovođenje programa i izvršenje ugovora	34
Član 28	Pravila o porezima, carinama i drugim fiskalnim dažbinama	35
ODJELJAK V	PRAVILA O FINANSIJSKOM UPRAVLJANJU IPA III PODRŠKOM	38
GLAVA I	OPŠTE ODREDBE	38
Član 29	Prihvatljivost troškova.....	38
Član 30	Kofinansiranje IPA III programa	39

GLAVA II	PRAVILA O INDIREKTNOM UPRAVLJANJU OD STRANE DRŽAVE KORISNICE IPA III PODRŠKE	39
Član 31	Posebna pravila o prihvatljivosti troškova za IPARD	39
Član 32	Revizorski trag	39
Član 33	Plaćanje doprinosa Unije	39
Član 34	Pretfinansiranje	41
Član 35	Plaćanja po fazama	41
Član 36	Saldiranje računa.....	41
Član 37	Automatsko povlačenje neutrošenih sredstava u slučaju višegodišnjih programa.....	42
Član 38	Prekid plaćanja	42
Član 39	Obustava plaćanja	43
Član 40	Povraćaj sredstava	43
Član 41	Financijska usklađivanja koje vrši država korisnica IPA III podrške	43
Član 42	Postupak provjere i prihvatanja računa	43
Član 43	Financijske korekcije koje vrši Komisija	44
Član 44	Postupak za financijske korekcije.....	45
Član 45	Ponovno korišćenje doprinosa Unije.....	45
Član 46	Otplata sredstava.....	45
GLAVA III	ZATVARANJE PROGRAMA ILI DIJELA PROGRAMA	45
Član 47	Zatvaranje programa ili dijela programa koji se sprovodi u indirektnom upravljanju od strane države korisnice IPA III podrške.....	45
Član 48	Zatvaranje programa ili dijela programa koji se sprovodi u direktnom upravljanju i indirektnom upravljanju sa organima koji ne pripadaju državi korisnici IPA III podrške	46
Član 49	Čuvanje dokumenata	46
GLAVA IV	NADZOR, KONTROLA, REVIZIJA I ZAŠTITA FINANSIJSKIH INTERESA	46
Član 50	Nadzor, kontrola i revizija od strane Komisije, Evropske kancelarije za borbu protiv prevara i Evropskog revizorskog suda	46
Član 51	Zaštita financijskih interesa Unije	48
	ODJELJAK VI NADGLEDANJE, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE	50
GLAVA I	NADGLEDANJE	50
Član 52	IPA nadgledni odbor.....	50
Član 53	Sektorski odbori za nadgledanje	52
GLAVA II	EVALUACIJA	53
Član 54	Evaluacija IPA III podrške	53
Član 55	Evaluacije koje sprovodi Komisija	54
Član 56	Evaluacije koje vrši korisnica IPA III u slučaju indirektnog upravljanja	54
GLAVA III	IZVJEŠTAVANJE	54
Član 57	Dodatne definicije za izvještavanje.....	54
Član 58	Jezik i format	55
Član 59	Opšti kriterijumi izvještavanja za nacionalnog IPA koordinatora	55
Član 60	Kriterijumi izvještavanja za NIPAK u slučaju indirektnog upravljanja od strane korisnice IPA III.....	56
Član 61	Kriterijumi izvještavanja za nacionalnog službenika za ovjeravanje u slučaju indirektnog upravljanja od strane korisnice IPA III.....	56
Član 62	Kriterijumi izvještavanja za upravljačka tijela u slučajevima indirektnog upravljanja od strane korisnice IPA III.....	57

Član 63	Kriterijumi izvještavanja za Revizorsko tijelo u slučajevima indirektnog upravljanja od strane korisnice IPA III.....	58
ODJELJAK VII ODREDBE O PROGRAMIMA PREKOGRANIČNE SARADNJE.....		58
GLAVA I	OPŠTE ODREDBE.....	58
Član 64	Modaliteti prekogranične saradnje	58
Član 65	Dodatne definicije relevantne za oblast prekogranične saradnje.....	59
Član 66	Kofinansiranje	59
GLAVA II	PRAVILA PROGRAMIRANJA.....	59
Član 67	Tematski prioriteti i fokus prekogranične saradnje u okviru IPA III	59
Član 68	Geografska pokrivenost	60
Član 69	Priprema, ocjena, odobrenje i dopune programa prekogranične saradnje ..	60
Član 70	Bilateralni sporazumi između država korisnica IPA III podrške, za potrebe upravljanja programima prekogranične saradnje koji se sprovedu u indirektnom upravljanju	61
GLAVA III	OPERACIJE	61
Član 71	Odabir operacija	61
Član 72	Korisnici	62
Član 73	Tehnička podrška.....	62
GLAVA IV	SPROVOĐENJE PROGRAMA	63
Član 74	Modaliteti za sprovođenje programa.....	63
GLAVA V	PROGRAMSKE STRUKTURE I NADLEŽNA TIJELA, I NJIHOVE OBAVEZE	63
Član 75	Strukture i organi nadležni za upravljanje programima prekogranične saradnje	63
Član 76	Strukture prekogranične saradnje i Upravljačko tijelo	63
Član 77	Revizorsko tijelo	65
Član 78	Zajednički odbor za nadgledanje (ZON).....	65
Član 79	Zajednički tehnički sekretarijat (ZTS).....	66
GLAVA VI	IZVJEŠTAVANJE.....	67
Član 80	Godišnji i završni izvještaji o sprovođenju programa.....	67
ODJELJAK VIII ZAVRŠNE ODREDBE.....		68
Član 81	Komunikacija	68
Član 82	Konsultacije	68
Član 83	Mjerodavno pravo, rješavanje sporova	68
Član 84	Sporovi sa trećim stranama.....	70
Član 85	Obavještenja	70
Član 86	Aneksi	71
Član 87	Stupanje na snagu.....	71
Član 88	Važenje Okvirnog sporazuma za IPA II podršku	71
Član 89	Izmjene i dopune	71
Član 90	Suspenzija Sporazuma od strane Komisije i njegov raskid.....	72
Član 91	Restriktivne mjere Evropske unije (EU)	72
ANEKS A	75
ANEKS B	85
ANEKS C	97
ANEKS D	99
ANEKS E	105
ANEKS F	110
ANEKS G	113
ANEKS H	116

Evropska komisija, u daljem tekstu „**Komisija**“, postupajući za račun i u ime Evropske unije

s jedne strane,

i

Vlada Crne Gore, postupajući u ime Crne Gore, u daljem tekstu „**Korisnica IPA III podrške**“

s druge strane,

u daljem tekstu zajedno „**Strane potpisnice**“

S obzirom na sljedeće:

- (1) Uredba (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Savjeta¹ („Uredba IPA III“) predstavlja pravni osnov za pružanje finansijske podrške korisnicima navedenim u Aneksu I Uredbe IPA III („korisnici IPA III“).
- (2) IPA III Uredba ima za cilj podršku korisnicima u procesu usvajanja i sprovođenja političkih, institucionalnih, zakonodavnih, administrativnih, socijalnih i ekonomski reformi koje se zahtijevaju od korisnica kako bi bili u skladu sa vrijednostima Unije i da se postupno usklađuju sa pravilima, standardima, politikama i praksama Unije (*acquis*), s ciljem članstva u Uniji, čime se doprinosi njihovoj stabilnosti, bezbjednosti i prosperitetu.
- (3) Shodno članu 9(1) Uredbe IPA III, Poglavlje III, Glava II Uredbe (EU) 2021/947² („Uredba o uspostavljanju Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu saradnju- Uredba NDCI“), osim člana 28(1) te Uredbe, primjenjuje se na Uredbu IPA III.
- (4) Član 130 Uredbe (EU, Euratom) 2018/1046 Evropskog parlamenta i Savjeta³ („Finansijska uredba“) omogućava Komisiji da uspostavi okvirni partnerski sporazum o finansijskoj podršci za dugoročnu saradnju sa korisnicima.
- (5) 15. decembra 2021. godine, Komisija je usvojila Uredbu o sprovođenju 2021/2236 o bližim pravilima za sprovođenje Uredbe 2021/1529 Evropskog parlamenta i Savjeta kojom se uspostavlja Instrument pretpristupne podrške (IPA III)⁴, (u daljem tekstu „Uredba o sprovođenju IPA III“) kojom se propisuju odredbe o upravljanju i kontroli.

¹ Uredba 2021/1529 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. septembra 2021. o uspostavljanju Instrumenta pretpristupne podrške (IPA III) (Sl. list L 330, 20.9.2021, str. 1).

² Uredba (EU) 2021/947 Evropskog parlamenta i Savjeta od 9. juna 2021. o uspostavljanju Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu saradnju – Globalna Europa, o izmjeni i stavljanju van snage Odluke 446/2014/EU Evropskog parlamenta i Savjeta i o stavljanju van snage Uredbe (EU) 2017/1601 Evropskog parlamenta i Savjeta i Uredbe (EK, Euratom) Br. 480/2009 (Sl. List L 209, 14.6.2021, str. 1).

³ Uredba (EU, Euratom) 2018/1046 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. jula 2018. o finansijskim pravilima primjenjivim na opšti budžet Unije o izmjeni i dopuni Uredbi (EU) br. 1296/2013, (EU) br. 1301/2013, (EU) br. 1303/2013, (EU) br. 1304/2013, (EU) br. 1309/2013, (EU) br. 1316/2013, (EU) br. 223/2014, (EU) br. 283/2014, i Odluka br. 541/2014/EU i Uredba koja se stavlja van snage (EU, Euratom) br. 966/2012 (S. list L 193, 30.7.2018, str. 1).

⁴ Uredba o sprovođenju (EU) 2021/2236 o bližim pravilima za sprovođenje Uredbe (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Savjeta kojom se uspostavlja Instrument pretpristupne podrške (IPA III), Sl. 450/10, 16.12.2021, str. 10.

SPORAZUMJELE SU SE KAO ŠTO SLIJEDI:

ODJELJAK I OPŠTE ODREDBE

Član 1 Tumačenje

- (1) Ukoliko u ovom Sporazumu nema izričite suprotne odredbe, termini koji se koriste u njemu imaju značenje koje im se pripisuje u Uredbi NDCI, Uredbi IPA III i Uredbi o sprovođenju IPA III.
- (2) Ukoliko u ovom Sporazumu nema izričite suprotne odredbe, upućivanje na ovaj Sporazum predstavlja upućivanje na ovaj Sporazum sa svim njegovim izmjenama, dopunama ili zamjenama.
- (3) Naslovi u ovom Sporazumu nemaju pravni značaj i ne utiču na njegovo tumačenje.

Član 2 Djelimično nevaženje i nenamjerne praznine

Ukoliko neka odredba ovog Sporazuma jeste ili postane nevažeća ili ukoliko ovaj Sporazum sadrži nenamjerne praznine, to ne utiče na važenje ostalih odredbi ovog Sporazuma. Strane potpisnice će zamijeniti svaku nevažeću odredbu važećom odredbom ili tumačenjem koje je najpribližnije svrsi i namjeri nevažeće odredbe. Strane potpisnice će popuniti svaku nenamjernu prazninu odredbom ili tumačenjem koje najviše odgovara svrsi i namjeri ovog Sporazuma u skladu sa Uredbom IPA III i Uredbom o sprovođenju IPA III.

Član 3 Definicije

Za potrebe ovog Sporazuma primjenjuju se sljedeće definicije:

- (a) „Program“ podrazumijeva godišnje ili višegodišnje akcijske planove ili mjere predviđene članom 9 Uredbe IPA III i Poglavljem III, Glava II Uredbe NDICI;
- (b) „Korisnica IPA III“ podrazumijeva jednu od korisnica navedenih u Aneksu I Uredbe (EU) 2021/1529;
- (c) „Sektorski sporazum“ se definiše kao sporazum koji su zaključili Komisija i korisnica IPA III za sprovođenje specifičnog IPA III programa, kojim se propisuju pravila i postupci koji se moraju poštovati, a koji nisu sadržani u ovom Sporazumu ili u finansijskim sporazumima;
- (d) „Finansijski sporazum“ se definiše kao godišnji ili višegodišnji sporazum koji su zaključili Komisija i korisnica IPA III radi sprovođenja podrške u okviru IPA III;
- (e) „Organ“ znači javni subjekat ili tijelo korisnice IPA III ili zemlje članice na centralnom, regionalnom ili lokalnom nivou;
- (f) „Veliki projekat“ znači projekat koji se sastoji od niza radova, aktivnosti ili usluga koji je sam po sebi namijenjen ispunjavanju određenog i nedjeljivog zadatka

precizne ekonomske ili tehničke prirode, koji ima jasno definisane ciljeve i čiji ukupni trošak premašuje ono što je navedeno u odgovarajućem sektorskom ili finansijskom sporazumu;

- (g) „Održivost IPA III podrške“ znači u kojoj mjeri rezultati koji su ostvareni i na koje direktno utiče finansijska podrška nastavljaju ili će vjerovatno nastaviti da se ostvaruju nakon završetka perioda sprovođenja akcije;
- (h) „Primalac“ se definiše kao korisnik bespovratna podrška (uključujući tvinig partnera), izvršilac ugovora o uslugama, nabavci ili radovima, korisnik u okviru programa prekogranične saradnje, ugovorna strana sporazuma o doprinosu u okviru indirektnog upravljanja ili svako fizičko ili pravno lice koje prima finansijsku podršku;
- (i) „Finansijska godina“ se definiše kao period od 1. januara do 31. decembra date godine u skladu sa članom 9 Finansijske uredbe.

Član 4 Svrha i područje primjene

- (1) U cilju pružanja podrške korisnici IPA III u usvajanju i sprovođenju političkih, institucionalnih, pravnih, administrativnih, društvenih i ekonomskih reformi koje su potrebne za usklađivanje s vrijednostima Unije i postupno usklađivanje s pravilima, standardima, politikama i praksama Unije s ciljem članstva u Uniji, ugovorne strane su se složile da sprovedu akcije u okviru tematskih prioriteta predviđenih u Članu 3(3) i (4) i Aneksima II i III Uredbe IPA III, te da doprinesu ostvarenju specifičnih ciljeva koji su pobrojani u Članu 3(2) ove Uredbe.
- (2) Programi se finansiraju i sprovedu u skladu sa pravnim, administrativnim i tehničkim okvirom koji je utvrđen ovim Sporazumom i detaljnije elaboriran u sektorskim ili finansijskim sporazumima, ako postoje.
- (3) Odredbe ovog Sporazuma primjenjuju se na programe finansirane u skladu sa Uredbom IPA III.
- (4) Odredbe ovog Sporazuma ne primjenjuju se na prekogranične programe saradnje IPA III između jednog ili više korisnika IPA III i jedne ili više država članica, transnacionalnih i međuregionalnih programa saradnje ili mjera koje su uspostavljene i sprovedene u skladu s Uredbom (EU) 2021/1059 Evropskog parlamenta i Savjeta⁵ („Uredba o Interreg programima“), izuzev ukoliko se određeni finansijski sporazum o takvim programima izričito odnosi na ovaj Sporazum ili na njegovu posebnu odredbu.
- (5) Uprava korisnice IPA III preduzima sve potrebne mjere kako bi olakšala sprovođenje programa.
- (6) Ovaj Sporazum se primjenjuje na sve sektorske i finansijske sporazume zaključene između ugovornih strana za finansijsku podršku u skladu s IPA III Uredbom.

Član 5 Opšti principi finansijske podrške u okviru IPA III

⁵ Uredba (EU) 2021/1059 Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. juna 2021. o posebnim odredbama za ostvarenje cilja evropske teritorijalne saradnje (Interreg) koji se podržava iz Evropskog fonda za regionalni razvoj i instrumenata spoljnog finansiranja (Sl. list L 231, 30.6.2021, str. 94).

(1) Podrška korisnici IPA III pruža se u skladu sa okvirom politike proširenja koji je definisao Evropski savjet, pri čemu Savjet uzima u obzir Saopštenje o strategiji proširenja i izvještaje o napretku koji predstavljaju sastavni dio godišnjeg paketa proširenja Komisije, kao i relevantne odluke Evropskog parlamenta.

(2) Na finansijsku podršku Unije u okviru IPA III primjenjuju se sljedeći principi:

- (a) Poštovanje principa koherentnosti, komplementarnosti, koordinacije, koncentracije, vlasništva, partnerstva i, „neškodljivosti“; usklađenost sa budžetskim načelima utvrđenima u Finansijskoj uredbi;
- (b) Dosljednost u odnosu na politike Unije i podrška postepenom usklađivanju sa pravnom tekovinom Evropske unije;
- (c) Korisnik IPA III osigurava održivost IPA III podrške;
- (d) IPA III podrška uzima u obzir naučene lekcije iz prethodnih instrumenata podrške;
- (e) IPA III podrška se obezbjeđuje u partnerstvu sa korisnikom IPA III na osnovu IPA III programskog okvira, istovremeno osiguravajući da je vlasništvo nad programiranjem i sprovođenjem podrške iz IPA III na korisnici IPA III;
- (f) IPA III podrška osigurava nastavak sektorskog pristupa, čiji je cilj povećanje usklađenosti između nacionalnih strategija, sektorskih politika, dodjele sredstava i praksi potrošnje. U okviru IPA III, postojaće i stalni fokus na osiguravanju usklađenosti sektorskih reformi i horizontalne nacionalne politike planiranja, praćenja, izvještavanja i upravljanja javnim finansijama;
- (g) Osigurava se odgovarajuća vidljivost podrške i proaktivna promocija u okviru IPA III;
- (h) Tokom sprovođenja podrške sprečava se svaka diskriminacija na osnovu polne, rasne ili etničke pripadnosti, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, starosti ili seksualne orijentacije;
- (i) Podrška se planira, uz jasne ciljeve podložne verifikaciji, koji se moraju postići u određenom periodu. Dobijene rezultate treba procijeniti kroz indikatore; ti indikatori treba da budu relevantni, prihvaćeni, vjerodostojni, jednostavni za praćenje i robustni (RACER), te specifični, mjerljivi, ostvarivi, realistični i vremenski ograničeni (SMART);
- (j) Podrška u okviru IPA III razlikuje se po opsegu i intenzitetu u skladu sa rezultatima korisnice IPA III, posebno u pogledu posvećenosti i napretku u sprovođenju reformi, kao i u skladu s potrebama. Pri procjeni učinka korisnice IPA III i odlučivanju o pružanju podrške posebna pažnja se posvećuje naporima koji se ulažu u području vladavine prava i temeljnih prava, demokratskih institucija i reforme javne uprave, kao i ekonomskog razvoja i konkurentnosti. U slučaju značajnog nazadovanja ili stalnog nedostatka napretka korisnice IPA III u tim područjima, kako se mjeri indikatorima iz člana 7(5) Uredbe IPA III, opseg i intenzitet podrške prilagođavaju se u skladu s tim.

(3) Pružanje podrške IPA III podliježe ispunjavanju obaveza korisnice IPA III u skladu s ovim Sporazumom i sektorskim i finansijskim sporazumima, ako postoje.

Član 6 Uloga Nacionalnog IPA koordinatora

(1) Korisnik IPA III imenuje nacionalnog IPA koordinatora (NIPAK), koji je glavni partner Komisiji za ukupni proces koordinacije programiranja, nadgledanja sprovođenja, evaluacije i izvještavanja o podršci IPA III. NIPAK je dužan da:

- (a) obezbijedi tijesnu vezu između korišćenja IPA podrške i opšteg procesa pridruživanja;
- (b) osigura sveukupnu koordinaciju programiranja, u skladu s ciljevima i tematskim prioritetima programskog okvira IPA III, nadgledanje sprovođenja, evaluaciju i izvještavanje IPA podrške, uključujući koordinaciju unutar uprave korisnice IPA III, kao i sa drugim donatorima;
- (c) koordinira učešće IPA III korisnica u relevantnim programima prekogranične saradnje iz člana 64(2), tačke (a) i (b), i prema potrebi, u programima transnacionalne i međuregionalne saradnje iz člana 64(2), tačke (c). NIPAK, prema potrebi, može da delegira svoje zadatke vezane za ovu koordinaciju na koordinatora za teritorijalnu saradnju ili na strukturu za upravljanje prekograničnom saradnjom;
- (d) nastoji da uprava korisnice IPA III preduzme sve neophodne korake kako bi olakšala sprovođenje predmetnih programa.

(2) NIPAK je visoki predstavnik vlade ili centralne uprave korisnice IPA III koji ima odgovarajuća ovlašćenja.

(3) Ako je Evropska unija otvorila pregovore o pristupanju s korisnicom IPA III, NIPAK se imenuje na viši položaj u nacionalnim strukturama za koordinaciju pristupnih pregovora.

Član 7 Metodi sprovođenja

(1) Podrška korisnici IPA III osigurava se kako je navedeno u Finansijskoj uredbi:

- (e) direktnim upravljanjem odjeljenja Komisije, uključujući osoblje Komisije u delegacijama Unije ili posredstvom izvršnih agencija definisanih u Članu 62(1), tačka (a) Finansijske uredbe;
- (f) indirektnim upravljanjem, pri čemu Komisija povjerava zadatke izvršenja budžeta korisnici IPA III kako je definisano u članu 62(1), tačke (c)(i) Finansijske uredbe;
- (g) indirektnim upravljanjem sa tijelima koja nisu korisnici IPA III kako je definisano u članu 62(1)(c), tačke (ii) do (viii) Finansijske uredbe;
- (h) zajedničkim upravljanjem sa državama članicama definisanim u članu 62(1), tačka (b) Finansijske uredbe za programe prekogranične, transnacionalne i međuregionalne saradnje kako je definisano u članu 64(2), tačke (a) i (c) ovog Sporazuma ili mjerama koje uključuju države

članice Evropske unije i koji se sprovode u skladu sa Uredbom o Interreg programima.

Član 8 Finansijski sporazumi

- (1) Kada to nalaže predmetna odluka o finansiranju, finansijski sporazumi se mogu potpisati u okviru ovog Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU shodno članu 5 Uredbe o sprovođenju IPA III.
- (2) Kada se programi sprovode pod indirektnim upravljanjem korisnice IPA III, Okvirni partnerski sporazum o finansijskoj podršci, sektorski sporazum, ukoliko je primjenjivo, i finansijski sporazum koji se uzima u cjelosti mora biti u skladu sa članom 129, članom 155(6) i članom 158 Finansijske uredbe.
- (3) Za programe prekogranične saradnje između korisnica IPA III, Komisija i sve zemlje učesnice IPA III određenog programa mogu potpisati jedan finansijski sporazum.
- (4) Pravila za sprovođenje programa prekogranične saradnje između jedne ili više država članica EU i jedog ili više korisnica IPA III, za međuregionalne, transnacionalne i druge mjere se utvrđuju finansijskim sporazumom za predmetni program prekogranične saradnje koji potpisuju, u skladu sa Uredbom o Interreg programima, korisnica IPA III, Komisija i gdje je primjenjivo država članica u kojoj se nalazi Upravljačko tijelo za taj program prekogranične saradnje.
- (5) Finansijski sporazumi sadrže pravila kojima se predviđa pravo Komisije da suspenduje finansijske sporazume ako korisnica IPA III krši obavezu koja se odnosi na poštovanje ljudskih prava, demokratskih načela i vladavine prava, te u ozbiljnim slučajevima korupcije ili ako je korisnica IPA III kriv za težak profesionalni propust koji se dokazuje bilo kojim opravdanim sredstvima.
- (6) Ukoliko finansijski sporazum ne postoji, primjenjuju se pravila iz ovog Sporazuma.

Član 9 Sektorski sporazumi

- (1) Ovaj Okvirni partnerski sporazum o finansijskoj podršci može se dopuniti sektorskim sporazumima kojima se utvrđuju posebne odredbe za upravljanje i sprovođenje podrške u okviru IPA III u posebnim područjima ili programima politike.
- (2) Dodatne pojedinosti koje se tiču programa ruralnog razvoja utvrđuju se u odgovarajućim sektorskim sporazumima koji, između ostalog, određuju mjere kojima se podrška sprovodi.
- (3) Ukoliko postoje, sektorski sporazumi koji se odnose na određeno područje politike ili program primjenjuju se na sve finansijske sporazume sklopljene u okviru tog područja politike ili programa.

ODJELJAK II PRAVILA O INDIREKTNOM UPRAVLJANJU OD STRANE DRŽAVE KORISNICE IPA III PODRŠKE

Član 31 Posebna pravila o prihvatljivosti troškova za IPARD

- (1) U okviru IPARD III programa, primjenjuju se sljedeće posebne odredbe:
- (a) Doprinos EU investicionim projektima u okviru programa ruralnog razvoja vraća se ukoliko u roku od pet godina od konačne uplate IPARD Agencije projekat bude podvrgnut suštinskim izmjenama;

GLAVA I SISTEMI UPRAVLJANJA I KONTROLE

Član 10 Uspostavljanje struktura i organa za indirektno upravljanje od strane korisnice IPA III

- (1) U slučaju indirektnog upravljanja, korisnica IPA III je dužan da uspostavi sljedeće strukture i organe:
- (i) Nacionalni IPA koordinator (NIPAK);
 - (j) Nacionalni službenik za ovjeravanje (NAO);
 - (k) NAO uspostavlja Upravljačku strukturu koja se sastoji od Kancelarije za podršku NAO-u i Tijela za upravljanje računima;
 - (l) Upravljačka tijela i posrednička tijela;
 - (m) Revizorsko tijelo.
- (2) Korisnik IPA III je dužan da obezbijedi adekvatnu podjelu dužnosti između i unutar struktura iz stava 1.
- (3) NAO je visoki predstavnik vlade ili centralne uprave korisnice IPA III s odgovarajućim ovlašćenjem.
- (4) Upravljačko tijelo svakog programa je odgovorno za cjelokupno upravljanje programom.
- (5) Upravljačko tijelo određuje jedno ili više posredničkih tijela za obavljanje zadataka finansijskog upravljanja programom („posrednička tijela za finansijsko upravljanje“).
- (6) Zadaci finansijskog upravljanja odvojeni su od Upravljačkog tijela. Posredničko tijelo za finansijsko upravljanje autonomno donosi finansijske odluke u okviru programa.
- (7) Upravljačko tijelo može odrediti jedno ili više posredničkih tijela za izvršavanje zadataka upravljanja područjem politike za koje su odgovorni u sistemu vlade ili administraciji korisnice IPA III („posrednička tijela za upravljanje politikom“).
- (8) Za IPA III godišnje programe:
- (a) Upravljačko tijelo uspostavlja se u kancelariji NIPAK-a, uz mogući izuzetak akcija čija je svrha pripremiti korisnice IPA III za apsorpciju evropskih strukturnih i investicionih fondova.
 - (b) Tijela odgovorna za područja politike koja su podržana godišnjim programom određuju se od strane posredničkih tijela za upravljanje politikom.

- (9) Za IPA III program ruralnog razvoja, strukture iz stava (1), tačka (d), ovog člana su:
- (a) IPA Upravljačko tijelo za ruralni razvoj (IPARD) je javno tijelo koje djeluje na centralnom nivou, zaduženo za pripremu i sprovođenje akcija, uključujući odabir mjera i njihovu promociju, koordinaciju, evaluaciju, nadgledanje i izvještavanje o predmetnim akcijama, kako je predviđeno u Aneksu A, odredbi 6a. Upravljačkim tijelom IPARD-a upravlja visoki službenik s isključivim odgovornostima;
 - (b) IPARD Agencija ima funkcije slične prirode kao agencija za plaćanja u državama članicama, zadužena za promociju, odabir projekata kao i odobrenje, kontrolu i obračun obaveza i plaćanja, te izvršenje plaćanja, kako je predviđeno u Aneksu A, odredbi 6b.

Član 11 Funkcije i odgovornosti struktura i organa

- (1) Strukture i organi iz člana 10 imaju funkcije i odgovornosti predviđene Aneksom A i u obavezi su da poštuju okvir interne kontrole Aneksa B.
- (2) Specifični zadaci i odgovornosti mogu se utvrditi u sektorskim ili finansijskim sporazumima u skladu s osnovnim pristupom koji je odabran za dodjelu funkcija i odgovornosti kako je utvrđeno u Aneksu A.
- (3) Ukoliko je u okviru indirektnog upravljanja od strane korisnice IPA III određenim licima ili subjektima dodijeljena odgovornost za neku aktivnost u vezi sa upravljanjem, sprovođenjem, kontrolom, nadzorom, nadgledanjem, evaluacijom, izvještavanjem, ili revizijom akcija, korisnica IPA III je dužan da omogući takvim licima ili subjektima da vrše svoje dužnosti povezane sa tom odgovornošću. Ovo naročito uključuje slučajeve kada nema hijerarhijskog odnosa između takvih lica ili subjekata i organa koji učestvuju u predmetnoj aktivnosti. Korisnik IPA III je posebno dužan da tim licima ili subjektima da ovlašćenja za uspostavljanje:
 - (n) formalnih radnih aranžmana u kojima se detaljno opisuju prava i obaveze predmetnih struktura i tijela;
 - (o) odgovarajućeg sistema za razmjenu informacija između njih i predmetnih organa, uključujući i ovlašćenje da traže informacije i pravo pristupa dokumentaciji i osoblju na terenu, ukoliko je to neophodno;
 - (p) standarda koje treba ispuniti i postupaka koje treba slijediti.

GLAVA II SPECIFIČNE ODREDBE KOJE SE ODOSE NA POVJERAVANJE ZADATAKA IZVRŠENJA BUDŽETA NA IPA III KORISNIKA

Član 12 Uslovi za povjeravanje zadataka izvršenja budžeta na IPA III korisnicu

- (1) Komisija povjerava zadatak izvršenja budžeta korisnici IPA III sklapanjem finansijskog sporazuma.
- (2) Prilikom upravljanja sredstvima IPA III, korisnica IPA III je dužan da poštuje principe dobrog finansijskog upravljanja, transparentnosti i zabrane diskriminacije, kao i da osigura vidljivost podrške IPA III. Korisnik IPA III dužan je da obezbijedi zaštitu finansijskih interesa Evropske unije koja odgovara zaštiti

kada Komisija direktno sprovodi IPA III program, uzimajući naročito u obzir, između ostalog sljedeće:

- (q) prirodu akcije;
 - (r) finansijske rizike;
 - (s) nivo garancije koji je rezultat njihovih sistema, pravila i procedura, zajedno sa mjerama koje preuzima Komisija kako bi vršila nadzor i pružala podršku sprovođenju zadataka koji su im povjereni.
- (3) Kako bi zaštitio finansijske interese Evropske unije, korisnica IPA III dužan je da:
- (a) uspostavi i obezbijedi funkcionisanje djelotvornog i efikasnog sistema interne kontrole zasnovanog na međunarodnim najboljim praksama i posebno omogući prevenciju, otkrivanje, izvještavanje i ispravku nepravilnosti i prevara;
 - (b) koristi računovodstveni sistem koji obezbjeđuje tačne, potpune i pouzdane informacije na vrijeme;
 - (c) osigura da strukture i tijela iz člana 10(1), tačke (a) do (d) podliježu nezavisnoj eksternoj reviziji koju u skladu sa međunarodno priznatim standardima revizije vrši Revizorsko tijelo, koje je funkcionalno nezavisno od predmetnih struktura i tijela;
 - (d) primjenjuje odgovarajuća pravila i procedure za obezbjeđivanje finansiranja trećih strana, uključujući transparentne, nediskriminišuće, djelotvorene i efektivne postupke pregleda, pravila za povraćaj nepropisno plaćenih sredstava i pravila za isključivanje iz pristupa finansiranju;
 - (e) obezbijedi, shodno članu 23, objavljivanje adekvatnih informacija o primaocima podrške;
 - (f) obezbijedi zaštitu ličnih podataka u skladu sa Uredbom (EU) 2018/1725 Evropskog parlamenta i Savjeta⁶ i Uredbom (EU) 2016/679 Evropskog parlamenta i Savjeta⁷.
- (4) Kada se uvode neke značajne promjene u sisteme, pravila ili procedure korisnice IPA III ili u procedure koje se odnose na upravljanje sredstvima Unije koje je povjerenom Korisniku IPA III, korisnica IPA III dužan je da o tome odmah obavijesti Komisiju. Komisija pregleda finansijske sporazume zaključene sa korisnicom IPA III u cilju osiguravanja kontinuiranog ispunjavanja zahtjeva iz stava 3.

Član 13 Povjeravanje zadataka sprovođenja budžeta

⁶ Uredba (EU) 2018/1725 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2018. godine o zaštiti fizičkih lica u pogledu obrade ličnih podataka od strane institucija, tijela, kancelarija i agencija, te o slobodnom kretanju takvih podataka, i Uredba koja se stavlja van snage (EK) br. 45/2001 i Odluke br. 1247/2002 (Sl. 295, 21.11.2018).

⁷ Uredba (EU) 2016/679 od 27. aprila 2016. godine o zaštiti fizičkih lica u pogledu obrade ličnih podataka i slobodnom kretanju takvih podataka, i Direktiva koja se stavlja van snage 95/46/EK (Opšta uredba o zaštiti podataka) (Sl. 119, 4.5.2016).

- (1) NAO je dužan da u ime korisnice IPA III podnese zahtjev Komisiji da mu se povjere zadaci izvršenja budžeta u okviru datog programa.
- (2) Prije nego podnese zahtjev iz stava 1, NAO je dužan da osigura da su ispunjeni zahtjevi iz člana 12(3) i Aneksa B. Tom prilikom, NAO može da se osloni na rezultate *ex-ante* ocjene sprovedene u vezi sa povjeravanjem zadataka shodno Uredbi (EU) br. 231/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta⁸ („IPA II Uredba“) ili prethodnog finansijskog sporazuma.

Kada NAO ne može da se osloni na prethodnu *ex-ante* ocjenu, u prilog zahtjevu podnosi se mišljenje revizora o strukturama i tijelima, koje je sačinio eksterni revizor, koji je nezavisan od predmetnih struktura i tijela u skladu sa članom 10(1), tačkama (a) do (d). Mišljenje revizora se zasniva na pregledima sprovedenim u skladu sa međunarodno prihvaćenim revizorskim standardima.

- (3) Prije nego povjери zadatke izvršenja budžeta u okviru podrške IPA III, Komisija pregleda zahtjev iz stava 1 ovog člana i uspostavljene strukture i tijela iz člana 10 i u svrhe *ex-ante* ocjene shodno članu 154(4) Finansijske uredbe pribavlja dokaz da su ispunjeni uslovi iz člana 12(3) i uslovi iz Aneksa B uz ovaj Sporazum. Ovaj pregled može da uključi i verifikacije na licu mjesta od strane Komisije.

U svrhe povjeravanja zadataka izvršenja budžeta korisnici IPA III, Komisija može da se osloni na *ex-ante* ocjenu sprovedenu u vezi sa ranijim povjeravanjem zadataka izvršenja budžeta u skladu sa Uredbom IPA II ili ranijim finansijskim sporazumom. Na zahtjev Komisije, Korisnik IPA III dužan je da obezbijedi dodatne dokaze ukoliko navedene ocjene ne odgovaraju na sve zahtjeve.

Član 14 Mjere u slučaju neusklađenosti Upravljačke strukture i Upravljačkih tijela i Posredničkih tijela sa članom 12(2) i (3) i Aneksom B

- (1) Nakon što Komisija povjери zadatke izvršenja budžeta, NAO prati da li strukture i tijela i dalje ispunjavaju važeće zahtjeve predviđene članom 10(1), tačkama (a) do (d), i članovima 12(2) i (3) i Aneksom B. U slučaju neispunjavanja navedenih zahtjeva, NAO je dužan da o tome bez odlaganja obavijesti Komisiju, pri čemu primjerak prosljeđuje i NIPAK-u i Revizorskom tijelu, i preduzme odgovarajuće zaštitne mjere u vezi sa izvršenim plaćanjima ili potpisanim ugovorima. Svako neispunjenje zahtjeva trebalo bi da bude sadržano u godišnjim izjavama o upravljanju i zahtjevima za povjeravanje.
- (2) Pored toga, NAO je dužan da preduzme neophodne korake kako bi obezbijedio ponovno ispunjavanje zahtjeva iz stava 1.

Član 15 Privremeno ili trajno stavljanje van snage djelova finansijskih sporazuma u vezi sa povjeravanjem zadataka izvršenja budžeta

- (1) Komisija prati poštovanje članova 8(5), 12(2) i (3), 51(1), 91 i Aneksa B, i može da preduzme odgovarajuće korektivne mjere, uključujući to da u svakom momentu

⁸ Uredba (EU) No 231/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2014. godine kojom se uspostavlja Instrument pretprijetne podrške (IPA II) (S.L. L77, 15. mart 2014. godine, str. 11).

privremeno ili trajno stavi van snage djelove finansijskog sporazuma, ukoliko uslovi više nijesu ispunjeni.

- (2) Ukoliko Komisija privremeno ili trajno stavi van snage djelove finansijskog sporazuma u vezi sa povjeravanjem zadataka izvršenja budžeta, primjenjuju se sljedeće odredbe:
 - (t) Komisija može prekinuti prenos sredstava korisnici IPA III;
 - (u) nove zakonske obaveze predmetnih struktura i organa nakon obavještenja o privremenom ili trajnom stavljanju van snage neće se smatrati prihvatljivima za IPA III podršku;
 - (v) ne dovodeći u pitanje bilo koje druge finansijske korekcije, Komisija može izvršiti finansijske korekcije predviđene članom 43 na transakcijama na koje utiče prethodno nepoštovanje pravila za povjeravanje zadataka izvršenja budžeta.
- (3) Sektorski ili finansijski sporazum može da predvidi dodatne odredbe u vezi sa privremenim ili trajnim stavljanjem van snage onih dijelova koji se tiču povjerenih zadataka izvršenja budžeta.

ODJELJAK III PRAVILA O PROGRAMIRANJU

Član 16 Programiranje podrške

- (1) Podrška IPA III sprovodi se u skladu sa Članom 9 Uredbe IPA III i Poglavljem III Glave II Uredbe NDICI;
- (2) Programi IPA III pripremaju se u partnerstvu s korisnicom IPA III na osnovu programskog okvira IPA III kako je utvrđeno u članu 7 Uredbe IPA III, u skladu s načelima iz člana 5. Programi se sastoje od akcionih dokumenata koji opisuju pojedinosti za svaki od njih, kako je navedeno u članu 9(1) Uredbe IPA III. Korisnik IPA III priprema ih u bliskoj saradnji sa Komisijom, izuzev za višekorisnička akciona dokumenta, koje priprema Komisija u bliskoj saradnji s korisnicima IPA III.
- (3) Osim programa iz člana 16 (5), 16 (7) i 69 ili ako je Komisija odgovorna za pripremu akcionih dokumenata, korisnica IPA III priprema strateški odgovor i akciona dokumenta u skladu s tematskim prioritetima i postupkom utvrđenim u programskom okviru IPA III i smjernicama Komisije, uzimajući u obzir relevantne strategije, uključujući evropske makroregionalne strategije i strageije morskih bazena. NIPAK koordinira u svojoj administraciji i osigurava blisko savjetovanje s Komisijom tokom pripreme. NIPAK dostavlja Komisiji strateški odgovor i akciona dokumenta u skladu s rasporedom programiranja dogovorenim sa Komisijom.
- (4) Korisnici IPA III osiguravaju da su relevantna javna tijela i zainteresovane strane kao što su ekonomski, socijalni i ekološki partneri, organizacije civilnog društva i lokalne vlasti propisno konsultovani i imaju pravovremen pristup relevantnim informacijama koje im omogućavaju da igraju značajnu ulogu tokom izrade, sprovođenja i povezanih postupaka nadgledanja programa.

- (5) Podrška IPA III može se sprovesti kroz operativne programena osnovu relevantnih tematskih prioriteta navedenih u IPA III programskom okviru i smjericama Komisije. Te programe usvaja Komisija na osnovu akcionih dokumenata koje priprema korisnica IPA III, u bliskoj saradnji sa Komisijom.

Srpovođenje će biti u okviru višegodišnjih programa sa godišnjim ratama u skladu sa članom 30(3) Uredbe NDICI.

Operativni programi treba da sadrže sve potrebne informacije u skladu sa smjericama Komisije, uključujući između ostalog:

- (w) Procjena srednjoročnih potreba i ciljeva;
 - (x) Predgled konsultacija sa relevantnim zainteresovanim stranama;
 - (y) Opis odabranih strateških akcija;
 - (z) dovoljno detaljnu finansijsku tabelu u kojoj je indikativno za svaku godinu naveden ukupan iznos doprinosa EU;
 - (aa) predloženi modaliteti evaluacije i nadgledanja;
 - (bb) indikativni popis velikih projekata, ako ih ima;
 - (cc) prema potrebi, opis korisničkih struktura i tijela IPA III za upravljanje i kontrolu programa, u skladu s članom 10 i Aneksom A.
- (6) Veliki projekat iz člana 16(5) tačka f ima ukupni trošak veći od 15 miliona eura. Korisnik IPA III podnosi Komisiji velike projekte na ocjenu. Finansiranje velikih projekata se dogovara između dvije ugovorne strane.
- (7) IPA III podrška regionalnom razvoju (IPARD) obezbjeđuje se na osnovu relevantnih prioriteta navedenih u IPA III programskom okviru, kao i strategijama poljoprivrede i ruralnog razvoja korisnice IPA III. Sprovođenje će biti u obliku višegodišnjih programa s godišnjim ratama u skladu s članom 30(3) Uredbe NDICI, koji se izrađuju na centralnom nivou i pokrivaju cijeli period sprovođenja IPA III. IPARD III program sadrži unaprijed definisani skup mjera dodatno obrazloženih u sektorskom sporazumu. Program priprema Upravljačko tijelo IPARD-a kako je navedeno u članu 10(9), tačka (a) ovog Sporazuma i dostavlja se Komisiji nakon konsultacija između odgovarajućih zainteresovanih strana.

IPA III podrška ruralnom razvoju treba da doprinese ostvarenju sljedećih ciljeva:

- (a) povećati konkurentnost poljoprivredno-prehrambenog sektora, postupno ga usklađujući sa standardima EU i poboljšavajući djelotvornost i održivost proizvodnje na poljoprivrednim gazdinstvima, što će pružiti bolji odgovor na društvene zahtjeve za sigurnom, hranjivom i održivom hranom;
- (b) olakšati razvoj poslovanja, rast i zapošljavanje u ruralnim područjima, poboljšati položaj poljoprivrednika u lancu vrijednosti i privući mlade poljoprivrednike u poljoprivredu;
- (c) doprinijeti ublažavanju klimatskih promjena i prilagođavanja, podsticati održivo upravljanje prirodnim resursima i doprinositi zaštiti životne sredine;
- (d) poboljšati razvoj zajednice i društveni kapital u ruralnim područjima i izgraditi modernu javnu upravu za poljoprivredu i ruralni razvoj, poštujući načela dobrog upravljanja.

Član 17 Usvajanje i izmjene i dopune programa

- (1) Nakon usvajanja, programi se po potrebi mogu mijenjati u skladu s članom 25 Uredbe NDICI.
- (2) Svaki predlog za izmjene koju korisnica IPA III podnese treba da bude obrazložen i uključi makar sljedeće informacije: tekst izmijenjenog programa, razloge za predloženu izmjenu, očekivane efekte izmjene, uključujući, gdje je to primjenjivo, i finansijski uticaj.
- (3) Korisnik IPA III predlaže izmjene programa kada je to god neophodno kako bi se uzele u obzir promjene relevantnog zakonodavstva Unije, odnosno kada je to neophodno zbog promjene uslova sprovođenja.
- (4) Primjenju se detaljne odredbe za izradu, usvajanje i izmjene programa kako je predviđeno u relevantnim dokumentima i uputstvima koje je pripremila Komisija.

ODJELJAK IV PRAVILA SPROVOĐENJA

GLAVA I OPŠTA PRAVILA I PRINCIPI SPROVOĐENJA

Član 18 Pravila nabavki, dodjele grantova i druge procedure

- (1) Podrškom u okviru IPA III upravlja se u skladu sa odredbama Finansijske uredbe.
- (2) Svi ugovori za usluge, robe, radove, grantove i tvining dodjeljuju se i sprovode u skladu sa pravnim okvirom EU i standardima koje je Komisija propisala i objavila za potrebe sprovođenja spoljnih aktivnosti, koji su na snazi u vrijeme pokretanja datog postupka.
- (3) Rezultati tenderskih postupaka, kao i poziva za grantove, tvining i nagrade objavljuju se u skladu sa Finansijskom uredbom i kao što je bliže definisano u članu 23 ovog Sporazuma.
- (4) U slučaju indirektnog upravljanja od strane korisnice IPA III, u roku od mjesec dana od stupanja na snagu odgovarajućeg finansijskog sporazuma, NAO je dužan da Komisiji dostavi plan nabavki, ugovaranja i finansijske prognoze za program(e) koji se sprovodi u okviru finansijskog sporazuma i odnosi se na cijeli period sprovođenja. Ova obaveza se ne primjenjuje na programme ruralnog razvoja.
- (5) U pogledu nabavki, smatra se da pravila i postupci korisnice IPA III koji su usklađeni sa Direktivom 2014/24/EU Evropskog parlamenta i Savjeta⁹ imaju jednaku vrijednost kao pravila koje Komisija primjenjuje u skladu sa Finansijskom uredbom. Komisija može da prihvati primjenu takvih pravila i procedura u svrhe sprovođenja podrške IPA III uz primjenu uslova relevantnih odredbi finansijskog sporazuma.

⁹ Direktiva 2014/24/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. februara 2014. godine o javnim nabavkama i Direktiva koja se stavlja van snage 2004/18/EC Evropskog parlamenta i Savjeta od 31. marta 2004. godine o koordinaciji postupaka za dodjelu ugovora o javnim radovima, ugovora o javnim nabavkama i javnim uslugama.

Član 19 Pravila o državljanstvu i porijeklu javnih nabavki, grantova i drugih postupaka dodjele

- (1) Učešće u dodjeli ugovora za nabavke, grantove i nagrade za programe koji se financiraju u okviru IPA III otvoreno je međunarodne¹⁰ i regionalne organizacije i za sva fizička koja su državljani niže navedenih zemalja i pravna lica koja su osnovana u sljedećim zemljama (dalje u tekstu „prihvatljive zemlje“):
 - (a) Države članice, korisnici IPA III, ugovorne strane Sporazuma o Evropskom ekonomskom prostoru i partnerske zemlje obuhvaćene Aneksom I Uredbe NDCI, i
 - (b) Zemlje za koje Komisija uspostavi reciprocitet u pristupu eksternoj podršci. Reciprocitet se može primjenjivati na ograničeni vremenski period od godinu dana kada god neka zemlja pod istim uslovima definiše kao prihvatljiva lica iz Unije i zemalja koje predstavljaju prihvatljive zemlje u okviru IPA III. Prije nego donese odluku o recipročnom pristupu, Komisija se konsultuje sa korisnikom IPA III.
- (2) Sve nabavke i materijali financirani u okviru IPA III mogu poticati iz bilo koje zemlje.
- (3) Pravila na osnovu ovog člana se ne odnose, niti stvaraju ograničenja po osnovu državljanstva u odnosu na fizička lica zaposlena ili na drugi način ugovorom vezana od strane prihvatljivog ugovarača ili, prema potrebi, podugovarača.
- (4) Za programe koje zajednički sufinansira subjekat ili se sprovode u direktnom ili indirektnom upravljanju sa subjektima iz člana 62(1), tačke (c)(ii) do (viii), Finansijske uredbe, takođe će se primjenjivati pravila prihvatljivosti tih subjekata.
- (5) Ako donatori financiraju fond povjerenika koji je osnovala Komisija ili putem vanjskih namjenskih prihoda, primjenjuju se pravila o prihvatljivosti iz osnivačkog akta ovog fonda ili u sporazumu s donatorom u slučaju vanjskih namjenskih prihoda.
- (6) U slučaju programa financiranih iz IPA III i drugog finansijskog instrumenta Unije, prihvatljivi subjekti u okviru bilo kojeg od instrumenata smatraju se prihvatljivim.
- (7) U slučaju višekorisničkih programa, pravni subjekti koji su državljani te, u slučaju pravnih lica koje su takođe stvarno osnovane u korisnici IPA III i regionu obuhvaćeni programom mogu se smatrati prihvatljivim.
- (8) Prihvatljivost u smislu ovog člana može se dodatno ograničiti finansijskim sporazumom u pogledu državljanstva, geografskog položaja ili priorode aplikacija u slučajevima kada takva ograničenja nameću specifična priroda i ciljevi programa i kada su neophodni za njegovo djelotvorno sprovođenje.
- (9) Ponuđače, aplikante i kandidate iz neprihvatljivih zemalja Komisija može prihvatiti u slučaju hitnosti ili nedostupnosti usluga na tržištima dotičnih zemalja ili teritorija, ili u drugim propisno obrazloženim slučajevima kada bi zbog primjene pravila o prihvatljivosti realizacija programa bila nemoguća ili izuzetno teška.

¹⁰ Međunarodne organizacije su međunarodne organizacije javnog sektora osnovane međunarodnim sporazumima, specijalizovane agencije koje su osnovale takve organizacije i druge neprofitne organizacije pridružene međunarodnim organizacijama odlukom Komisije.

- (10) Kako bi se unaprijedili lokalni kapaciteti, tržišta i promet, prioritet se daje lokalnim i regionalnim izvođačima kada Finansijska uredba predviđa dodjelu ugovora na osnovu pregovaračkog postupka ugovaranja s jednim ponuđačem. U svim drugim slučajevima, učešće lokalnih i regionalnih izvođača promoviše se u skladu sa odgovarajućim odredbama Finansijske uredbe.

Član 20 Učešće u programima i agencijama Unije

- (1) Podrška se može dodijeliti kako bi se podržalo učešće korisnice IPA III u programima i agencijama Unije.
- (2) Učešće korisnice IPA III u programima Unije prati posebne uslove utvrđene za svaki posebni program Unije u sporazumu sklopljenom između Komisije i korisnice IPA III, u skladu sa sporazumima kojima se utvrđuju opšta načela za učešće korisnice IPA III u programima Unije.

Član 21 Principi sprovođenja za budžetsku podršku korisnici IPA III

- (1) Komisija može donijeti odluku da pruži budžetsku podršku korisnici IPA III u skladu sa članom 236 Finansijske uredbe i Smjernicama EU za budžetsku podršku, obezbjeđujući da su ispunjeni uslovi prihvatljivosti koji su primjenjivi u svrhu sprovođenja podrške IPA III kroz budžetsku podršku. Takva podrška sprovodi se pod direktnim upravljanjem.
- (2) Isplata budžetske podrške uslovljena je zadovoljavajućim napretkom u ostvarivanju ciljeva dogovorenih sa korisnicom IPA III i predviđeno finansijskim sporazumom.
- (3) Odgovarajući finansijski sporazumi sklopljeni sa korisnicom IPA III sadrže:
- (a) Obavezu treće zemlje da Komisiji dostavi pouzdane i pravovremene informacije koje Komisiji omogućavaju da ocijeni ispunjavanje uslova iz člana 236(2) Finansijske uredbe;
 - (b) Pravo Komisije da suspenduje finansijski sporazum ako korisnica IPA III krši obavezu u pogledu poštovanja ljudskih prava, demokratskih načela i vladavine prava i ozbiljnih slučajeva korupcije;
 - (c) Odgovarajuće odredbe na osnovu kojih se treća zemlja obavezuje da će odmah nadoknaditi sve ili dio relevantnog finansiranja akcija, u slučaju da se utvrdi da je plaćanje relevantnih sredstava Unije zahvaćeno ozbiljnim nepravilnostima koje se mogu pripisati toj zemlji.

Član 22 Principi sprovođenja tvininga

- (1) Akcije se mogu sprovoditi preko tvininga, pri čemu uprave odabranih država članica prihvataju da pružaju neophodno stručno znanje iz javnog sektora. Tvining pokriva naknadu troškova uključenih država članica, a posebno može obezbijediti dugotrajno privremeno ustupanje pretprijetnog savjetnika koji je dodijeljen za pružanje savjeta administraciji korisnici instrumenta IPA III u punom random vremenu. Savjetnik se dalje u tekstu naziva rezidentni savjetnik za tvining (RTA). Korisnik IPA III dužan je da za RTA obezbijedi odgovarajuće kancelarijske uslove za rad.

- (2) Priručnik za tvining, koji se primjenjuje na sve tvining projekte, izradila je Komisija.

ODJELJAK II TRANSPARENTNOST I VIDLJIVOST

Član 23 Informisanje, javnost i transparentnost

- (1) Korisnik IPA III obavezuje se na povećanu transparentnost i odgovornost tokom pružanja podrške. U obavezi je da javno objavljuje informacije o vrijednosti primljene podrške u okviru IPA III.
- (2) U slučaju indirektnog upravljanja, korisnica IPA III dužna je da objavljuje informacije o primaocima podrške u skladu sa primjenjivim pravilima i postupcima, mjeri u kojoj se ta pravila smatraju istovjetnim onima koje primjenjuje Komisija, nakon procjene koju je sprovela.
- (3) U nedostatku takve procjene ili kada procjena ne potvrdi da su pravila korisnice IPA III jednaka onima Komisije, korisnica IPA III mora ispuniti zahtjeve za objavu informacija o ugovorima o nabavci i dodjeli bespovratnih sredstava sadržanih u finansijskim ili sektorskim sporazumima, zavisno od slučaja.
- (4) Korisnik IPA III je dužan da objavljuje programe IPA III, kao i njegove izmjene i dopune.

Član 24 Strateško komuniciranje i vidljivost

- (1) Korisnik IPA III podiže javnu svijest o mogućnostima koje proizlaze iz procesa integracije u EU i reformi sprovedenih uz podršku EU, sa ciljem osiguravanja javne podrške za EU i pristupanje EU.
- (2) U okviru svojih mjera komuniciranja i vidljivosti podrške, korisnica IPA III je dužna da informiše javnost o:
 - (a) vrijednostima, politikama i programima EU i njihovom uticaju na svakodnevni život građana;
 - (b) procesu pristupanja EU sa popratnim reformama i njihovim dugoročnim koristima i mogućnostima za građane i ekonomije;
 - (c) sredstvima EU dodijeljenim korisnici IPA III i njihovoj povezanosti sa vrijednostima i ciljevima politike EU, s naglaskom na opipljiv pozitivan učinak projekata finansiranih od EU na građane i ekonomije.
- (3) Naročito, korisnica IPA III potvrđuje porijeklo finansiranja od strane EU i osigurava njegovu pravilnu vidljivost kroz:
 - (a) davanje izjave u kojoj se ističe podrška EU na vidljiv način na svim dokumentima i komunikacionim materijalima koji se odnose na sprovođenje fondova, uključujući na službenoj internetskoj stranici i društvenim medijima, ukoliko postoje;
 - (b) promovisanje aktivnosti i njihovih rezultata pružanjem usklađenih, djelotvornih i srazmjernih ciljanih informacija publici, uključujući i medije.

- (4) Korisnica IPA III će informisati Komisiju o planiranju i sprovođenju mjera vidljivosti i komunikacije i tražiti sinergiju s mjerama koje sprovodi Komisija.
- (5) Komisija i korisnica IPA III dogovaraju koherentan plan aktivnosti na polju vidljivosti i komunikacija kako bi informacije o programima i akcijama u okviru IPA III podrške učinili dostupnim u zemlji korisnici. Postupci za sprovođenje ovih aktivnosti bliže se određuju sektorskim i finansijskim sporazumima.
- (6) U slučaju direktnog upravljanja, odgovornost je Komisije za sprovođenje aktivnosti iz stava 5, uz podršku korisnice IPA III.
- (7) U slučaju indirektnog upravljanja od strane korisnice IPA III i za programme prekogranične saradnje iz člana 64(2), tačka (b), sprovođenje aktivnosti iz stava 5 je odgovornost relevantnih institucija korisnice IPA III.
- (8) Komunikacione aktivnosti promovišu transparentnost i odgovornost za korišćenje sredstava, podložno posebnim odredbama o neobjavlivanju okvirnih budžeta za nabavku robe i radova prije potpisivanja ugovora, zavisno od slučaja.
- (9) Korisnik IPA III izvještava o svojim aktivnostima na polju vidljivosti i komunikacija IPA Naglednom odboru i sektorskim nadglednim odborima.

GLAVA III ZAŠTITA PODATAKA I POVJERLJIVOST

Član 25 Zaštita podataka

- (1) Država korisnica IPA III podrške dužna je da obezbijedi odgovarajuću zaštitu ličnih podataka u mjeri u kojoj to predviđaju Uredba (EU) 2018/1725 i Uredba (EU) 2016/679, kako je predviđeno članom 12(3), tačka (f). Lični podaci podrazumijevaju sve informacije koje se odnose na identifikovano fizičko lice ili fizičko lice podložno identifikaciji. Svaki postupak koji podrazumijeva obradu ličnih podataka, kao što su prikupljanje, evidentiranje, organizovanje, skladištenje, prilagođavanje ili izmjene, povlačenje, konsultovanje, korišćenje, objelodanjivanje, brisanje ili uništavanje, sprovodi se na osnovu pravila i postupaka koji važe u državi korisnici IPA III podrške i to samo u mjeri u kojoj je to neophodno radi sprovođenja IPA III podrške.
- (2) Država korisnica IPA III podrške dužna je naročito da preduzme odgovarajuće tehničke i organizacione mjere bezbjednosti u pogledu rizika koji su svojstveni svakom takvom postupku i karakteru informacija o dotičnim fizičkim licima kako bi se:
 - (a) neovlašćenim licima onemogućio pristup kompjuterskim sistemima koji sprovode takve postupke, naročito neovlašćeno čitanje, kopiranje, izmjena ili uklanjanje medija za čuvanje podataka; neovlašćeni unos podataka kao i svako neovlašćeno objelodanjivanje, izmjena ili brisanje pohranjenih informacija;
 - (b) obezbijedilo da ovlašćeni korisnici informacionog sistema koji sprovode takve postupke imaju pristup samo onim informacijama za koje imaju pravo pristupa;
 - (c) projektovala organizaciona struktura na način koji ispunjava gore navedene kriterijume.

Član 26 Povjerljivost

- (1) Bez obzira na član 49, država korisnica IPA III podrške i Komisija dužni su da štite povjerljivost svakog dokumenta, informacije ili drugog materijala koji se direktno odnosi na sprovođenje IPA III podrške a koji je označen kao povjerljiv.
- (2) Država korisnica IPA III podrške saglasna je da subjekat iz člana 62(1), tačke (c)(ii) do (viii) Finansijske uredbe, kojem je Komisija povjerila zadatke izvršenja budžeta, može dokumentaciju koju posjeduje proslijediti Komisiji isključivo u svrhe nadgledanja izvršenja zadataka. Komisija je dužna da poštuje dogovore o povjerljivosti koji su postigli država korisnica IPA III podrške i dati subjekat u skladu sa odredbama ovog Sporazuma.
- (3) Strane ugovornice dužne su da pribave prethodnu saglasnost druge strane prije nego što takve informacije objelodane u javnost.
- (4) Strane ugovornice dužne su štiti povjerljivost pet godina nakon isteka perioda izvršenja važećeg finansijskog sporazuma.

GLAVA IV OBEZBJEĐIVANJE USLOVA I OPOREZIVANJE

Član 27 Obezbjedivanje uslova za sprovođenje programa i izvršenje ugovora

- (1) Kako bi se osiguralo djelotvorno sprovođenje programa koji se u cjelosti ili djelimično finansiraju iz bilo kojeg drugog instrumenta Unije, država korisnica IPA III podrške obavezuje se da će preduzeti sve neophodne mjere kako bi obezbijedila:
 - (a) da, u slučaju tenderskih postupaka za usluge, robe ili radove, kao i poziva za dodjelu grantova i tvininga, fizička ili pravna lica koja ispunjavaju kriterijume za učešće u postupcima dodjele shodno članu 19 imaju pravo na privremeno stacioniranje i boravak kada je to opravdano zbog značaja ili trajanja ugovora. Ovo pravo stiče se tek nakon pokretanja odgovarajućeg postupka i može ga uživati upravljačko i tehničko osoblje, uključujući rezidentnog tvining savjetnika (RTA), koje je neophodno za sprovođenje istraživanja i drugih pripremnih aktivnosti u svrhe sačinjavanja ponuda/aplikacija/predloga. Pravo neuspješnih ponuđača/kandidata/aplikanata na privremeno stacioniranje ističe mjesec dana nakon donošenja odluke o dodjeli ugovora;
 - (b) da ponuđači i aplikanti mogu nesmetano da podnose svoje ponude/aplikacije/predloge bez ikakvih prepreka u vidu dodatnih zakonskih, administrativnih ili carinskih uslova koji narušavaju princip ravnopravnog tretmana ponuđača ili aplikanata osim u slučaju kada su ti uslovi sadržani u odgovarajućoj osnovnoj Odluci koju je usvojila Komisija;
 - (c) osoblje koje učestvuje u sprovođenju programa koji se u cjelosti ili djelimično finansiraju iz bilo kojeg drugog instrumenta Unije i članovi njihove uže porodice uživaju jednake beneficije, privilegije i izuzeća kao one koje se uobičajeno pružaju drugim stranim državljanima ili osoblju privremeno nastanjenom izvan svoje zemlje, a zaposlenom u Crnoj Gori, shodno drugim bilateralnim ili multilateralnim sporazumima ili ugovorima o pomoći i tehničkoj saradnji;

- (d) da osoblje koje učestvuje u sprovođenju programa koji se u cjelosti ili djelimično finansiraju iz bilo kojeg drugog instrumenta Unije i članovi njihove uže porodice imaju dozvolu da uđu u Crnu Goru, da osnuju djelatnost u Crnoj Gori, da rade i da odu iz Crne Gore, onako kako je opravdano u skladu sa prirodom datog ugovora;
 - (e) izdavanje svih dozvola neophodnih za uvoz roba, naročito profesionalne opreme koja je neophodna za izvršenje datog ugovora, shodno važećim zakonima, propisima i postupcima države korisnice IPA III podrške;
 - (f) da je uvoz koji se sprovodi u okviru programa koji se u cjelosti ili djelimično finansiraju iz IPA III podrške ili drugog instrumenta Unije oslobođen plaćanja svih uvoznih dažbina;
 - (g) izdavanje svih dozvola neophodnih za ponovni izvoz navedene robe, nakon potpunog izvršenja datog ugovora;
 - (h) izdavanje ovlašćenja za uvoz ili sticanje strane valute neophodne za sprovođenje datog ugovora i primjenu nacionalnih propisa o kontroli deviznih poslova na način koji isključuje diskriminisanje ugovarača, bez obzira na njihovo državljanstvo ili mjesto osnivanja;
 - (i) repatrijaciju sredstava dobijenih na ime aktivnosti koja se sprovodi u okviru programa koji se u cjelosti ili djelimično finansiraju iz bilo kojeg drugog instrumenta Unije;
 - (j) da transakcije neophodne za izvršenje ugovora u okviru programa koji se u cjelosti ili djelimično finansiraju iz bilo kojeg drugog instrumenta Unije budu izuzete od postupaka kojima se zahtijeva da se prenos plaćanja za robe ili usluge njihovim ugovaračima u inostranstvu vrši preko banaka ili finansijskih institucija koje rade u Crnoj Gori.
- (2) Država korisnica IPA III podrške dužna je da obezbijedi punu saradnju svih nadležnih organa. Takođe obezbjeđuje pristup kompanijama u državnom vlasništvu i vladinim institucijama, koje su uključene u ili su neophodne za sprovođenje aktivnosti ili izvršenje ugovora.
- (3) Nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma, država korisnica IPA III podrške obavezuje se da će usvojiti ili izvršiti izmjene i dopune zakona ili podzakonskih akata neophodnih za ispunjavanje zahtjeva iz postupaka predviđenih ovim članom, pri čemu će nastojati da ti postupci budu što je moguće jednostavniji, racionalniji i efikasniji.

Član 28 Pravila o porezima, carinama i drugim fiskalnim dažbinama

- (1) Ukoliko nije drugačije predviđeno sektorskim ili finansijskim sporazumom, porezi, carine i dažbine koje imaju isto dejstvo nijesu prihvatljivi u okviru IPA III programa ili drugog instrumenta Unije. Ovo pravilo odnosi se i na kofinansiranje koje obezbjeđuju država korisnica IPA III podrške, drugi subjekti kofinansiranja, primaoci IPA III podrške ili sredstava iz nekog drugog instrumenta Unije.
- (2) Primjenjuju se sljedeće odredbe:
 - (a) za potrebe ovog Sporazuma, termin „ugovarač iz Unije“ podrazumijeva fizička ili pravna lica koja izvršavaju ugovor Unije. Termin „ugovarač iz Unije“ naročito se odnosi na ugovarače usluga/roba/radova, korisnike grantova (uključujući

- ugovarače tvininga, korisnike podgranta), partnere u konzorcijumu ili zajedničkom ulaganju ili sukorisnike ili subjekte povezane sa grantom, korisnike podgranta, podugovarače, međunarodne organizacije i rezidentne tvining savjetnike (RTA) na osnovu ugovora o tviningu, kao i ugovarače u okviru Instrumenta za tehničku pomoć i razmjenu informacija (TAIEX);
- (b) termin „ugovor Unije“ podrazumijeva svaki ugovor, ugovor o dodjeli granta ili sporazum u direktnom ili indirektnom upravljanju na osnovu kojih se aktivnost finansira u okviru IPA III podrške ili drugog instrumenta Unije, uključujući podgrantove i podugovore. Termin „ugovor Unije“ takođe obuhvata pružanje pomoći u okviru instrumenta TAIEX i učešće u programima Unije;
 - (c) svaki uvoz od strane ugovarača iz Unije ulazi u Crnu Goru bez obaveze plaćanja carine ili uvoznih dažbina, naknada, poreza na dodatu vrijednost (PDV), akciza i posebnih poreza na potrošnju ili nekih drugih sličnih poreza, dažbina ili naknada sa istim dejstvom. Ovo izuzeće primjenjuje se isključivo na uvoz ili dažbine u vezi sa isporučenom robom ili pruženim uslugama ili izvršenim radovima od strane ugovarača iz Unije na osnovu ugovora koji finansira Unija. Crne Gora je dužna da obezbijedi oslobađanje datog uvoza od mjesta ulaska radi isporuke ugovaračima iz Unije shodno odredbama ugovora kako bi se mogla odmah koristiti za potrebe redovnog izvršavanja ugovora, bez obzira na eventualna kašnjenja ili sporove u vezi sa plaćanjem pomenutih dažbina, poreza ili naknada;
 - (d) ugovarači iz Unije ne podliježu obavezi plaćanja PDV-a za bilo koju uslugu pruženu ili robu isporučenu ili radove izvršene na osnovu ugovoru koji finansira Unija. Nabavka robe ili pružanje usluga ili vršenje radova od strane nekog ugovarača za ugovarača iz Unije takođe su oslobođeni plaćanja PDV-a u onoj mjeri u kojoj su robe, usluge i radovi povezani sa ciljevima i aktivnostima iz ugovora koji finansira Unija;
 - (e) izuzeće predviđeno stavom (d) primjenjuje se putem sljedećih mehanizama:
 - (i) Država korisnica IPA III podrške dužna je da osigura postojanje djelotvornog mehanizma i procedura za ex ante izuzeće od plaćanja PDV-a. Dati mehanizam omogućava ugovaračima iz Unije ili ugovaračima za ugovarače iz Unije da izdaju fakturu bez uključenog PDV-a. U slučaju da država korisnica IPA III podrške ne obezbijedi postojanje djelotvornog mehanizma i procedura za ex ante izuzeće od plaćanja PDV-a odmah nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma, Komisija može primijeniti finansijske korekcije.
 - (ii) Odstupanjem od ovih odredbi, u opravdanim slučajevima kada ex ante izuzeće nije tehnički ili praktično izvodljivo, oslobađanje od plaćanja PDV-a vrši se putem povraćaja ili prebijanja. U slučaju primjene postupka povraćaja sredstava, ugovarači iz Unije i ugovarači za ugovarače iz Unije mogu dobiti povraćaj PDV-a direktno od nadležnog poreskog organa nakon podnošenja pisanog zahtjeva nadležnom poreskom organu uz koji se prilaže neophodna dokumentacija u skladu sa zakonom koji reguliše povraćaj PDV-a u Crnoj Gori.

U slučaju primjene postupka prebijanja, ugovarač iz Unije i ugovarač za ugovarača iz Unije imaju pravo na prebijanje ili oduzimanje ulaznog PDV-a plaćenog za isporučenu robu ili pružene usluge ili izvršene radove u okviru IPA III podrške koja ne podliježe obavezi plaćanja PDV-a, kao što je predviđeno ovim Sporazumom, od PDV-a koji je naplaćen za bilo koje druge redovne poslovne transakcije nevezane za IPA III podršku.

Nadležni poreski organ obavezuje se da će svaki zahtjev za povraćaj i prebijanje poreza izvršiti u roku od najviše 30 kalendarskih dana i bez ikakvih troškova izuzev minimalnih i redovnih administrativnih taksi;

- (f) dobit ili prihod koji nastanu na osnovu ugovora koji finansira Unija podliježu obavezi plaćanja poreza u Crnoj Gori u skladu sa nacionalnim/lokalnim poreskim sistemom. Međutim, fizička i pravna lica, uključujući osoblje privremeno nastanjeno izvan svoje zemlje i rezidentne tvining savjetnike (RTA), koji su nastanjeni ili osnovani u državama članicama Unije ili drugim državama prihvatljivim u okviru IPA III podrške, a koje nijesu država korisnica IPA III podrške, i koji izvršavaju ugovore koje finansira Unija i koji predstavljaju ugovarače primalaca (bez obzira na njihovo državljanstvo ili mjesto stanovanja osim ukoliko je drugačije predviđeno sporazumom o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja ili izbjegavanju plaćanja poreza zaključenim sa Crnom Gorom) oslobođeni su obaveze plaćanja poreza na dobit ili prihod u Crnoj Gori, uključujući i porez na dobit po odbitku ili privremeni porez;
- (g) grant Unije korisniku granta ne smatra se profitom ili prihodom datog korisnika granta. Ukoliko je profit nastao na osnovu ugovora o grantu, Komisija ima pravo da povрати procenat profita u skladu sa uslovima definisanim ugovorom. Preostali profit može se oporezovati u skladu sa nacionalnim/lokalnim poreskim sistemom;
- (h) troškovi ugovarača iz Unije oslobođeni su plaćanja uvoznih dažbina, akciza i drugih posebnih poreza na potrošnju ili drugih sličnih poreza, naknada ili taksi istog dejstva za potrošnju u vezi sa isporučenom robom ili pruženim uslugama ili izvršenim radovima od strane tog ugovarača iz Unije na osnovu ugovora sa Unijom;
- (i) finansijska ili materijalna imovina/dobra, uključujući izgrađena postrojenja ili prava prenijeta na korisnike akcija/aktivnosti ili korisnike ugovora koji se sprovode u okviru IPA III podrške ili drugog instrumenta Unije ne smiju za te korisnike generisati „poreze na nasljeđivanje ili prenos“ ili bilo kakve druge poreze ili takse istog dejstva;
- (j) lične stvari i pokućstvo koji se uvoze za ličnu upotrebu fizičkih lica (i članova njihove uže porodice), osim lica koja su angažovana lokalno, koja obavljaju poslove predviđene ugovorima o uslugama ili radovima ili grantovima ili pak ugovorima ili sporazumima o tviningu, oslobođene su plaćanja carinskih i uvoznih dažbina, PDV-a, akciza i drugog posebnog poreza na potrošnju ili drugih poreza, naknada ili taksi istog dejstva ili prekomjernih zahtjeva za obezbjeđenjem, pri čemu se navedene lične stvari i pokućstvo ponovo izvoze ili otuđuju u državi, u skladu sa propisima na snazi u Crnoj Gori po prestanku ugovora;

- (k) ugovarači iz Unije ne podliježu administrativnim taksama ili naknadama za registraciju, niti drugim taksama istog dejstva u Crnoj Gori kada se te naknade odnosno takse odnose direktno na ugovore Unije. Ovakvo izuzeće primjenjuje se i na transakcije (uključujući prenos prava) i dokumente vezane za plaćanje ugovaraču iz Unije, uključujući ugovore koji se zaključuju između korisnika granta (uključujući njihove partnere ili korisnike podgrantova) i njihovih ugovarača (uključujući njihovo osoblje ili eksperte angažovane po ugovoru), i ugovore koji se zaključuju za povremene i privremene troškove na osnovu ugovora o uslugama odnosno ugovora o radovima, kada se te transakcije ili plaćanja odnose direktno na ugovore Unije;
- (l) ugovarači iz Unije su takođe izuzeti od plaćanja sljedećih naknada:
 - (i) posebna naknada za komunikacije;
 - (ii) taksa za motorna vozila;
 - (iii) posebne naknade koje primjenjuju regionalni ili lokalni organi vlasti ili specijalni odbori u kontekstu izvršenja ugovora a koje nijesu srazmjerne troškovima koje podrazumijeva njihovo izvršenje ili koje imaju isto dejstvo kao porezi.
- (3) Kada je god potrebno, država korisnica IPA III podrške obavezuje se da će usvojiti ili uraditi izmjene i dopune podzakonskih ili drugih akata neophodnih za primjenu poreskih odredbi ovog Sporazuma odmah nakon njegovog stupanja na snagu.
- (4) Pravila i postupci iz ovog člana primjenjuju se i na svaki slični porez, dažbinu, namet ili naknade istog dejstva, koji mogu biti uvedeni nakon potpisivanja ovog Sporazuma kao dodatak ili zamjena postojećih.
- (5) U slučaju sukoba između odredbi ovog člana i zakonodavstva države korisnice IPA III podrške, prednost imaju odredbe ovog Sporazuma. U slučaju pristupanja Uniji, država korisnica IPA III podrške nastaviće da primjenjuje odredbe člana 27 i ovog člana osim u slučaju njihove nesaglasnosti sa obavezama koje proističu iz odgovarajuće pravne tekovine Unije.

ODJELJAK V PRAVILA O FINANSIJSKOM UPRAVLJANJU IPA III PODRŠKOM

GLAVA I OPŠTE ODREDBE

Član 29 Prihvatljivost troškova

- (1) Trošak se iz IPA III podrške finansira samo jednom. Osim toga, trošak koji se finansira iz IPA III podrške ne može se finansirati iz bilo kojeg drugog instrumenta iz budžeta Unije.
- (2) Troškovi koje su načinili primaoci i plaćanja koja je izvršio korisnik nijesu prihvatljivi za finansiranje shodno Uredbi o IPA III ukoliko su nastali prije zaključivanja odgovarajućih finansijskih sporazuma, ugovora i njihovih dopuna, osim u slučajevima predviđenim članom 27(6) Uredbe o uspostavljanju Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu saradnju.
- (3) Sljedeći troškovi nijesu prihvatljivi za finansiranje shodno Uredbi o IPA III:
 - (a) kupovina zemljišta i postojećih objekata, osim kada odluka o finansiranju predvidi to kao opravdano zbog prirode programa;
 - (b) drugi troškovi predviđeni sektorskim ili finansijskim sporazumima.

(4) Konačan datum za prihvatljivost troškova propisuje se finansijskim sporazumima.

Član 30 Kofinansiranje IPA III programa

- (1) Programi koji se sprovode u indirektnom upravljanju od strane države korisnice IPA III podrške mogu zahtijevati finansijske doprinose i države korisnice IPA III podrške i Unije.
- (2) Stopa kofinansiranja ima oblik zajedničkog kofinansiranja i utvrđuje se sektorskim ili finansijskim sporazumom.
- (3) Kada su neophodni finansijski doprinosi i države korisnice IPA III podrške i Unije, doprinos Unije propisuje se sektorskim ili finansijskim sporazumima.

GLAVA II PRAVILA O INDIREKTNOM UPRAVLJANJU OD STRANE DRŽAVE KORISNICE IPA III PODRŠKE

Član 31 Posebna pravila o prihvatljivosti troškova za IPARD

U okviru IPARD III programa, primjenjuju se sljedeće posebne odredbe:

- (a) Doprinos EU investicionim projektima u okviru programa ruralnog razvoja vraća se ukoliko u roku od pet godina od konačne uplate IPARD Agencije projekat bude podvrgnut suštinskim izmjenama;
- (b) U slučaju standardnih jediničnih troškova, javnog doprinosa u jednokratnom iznosu koji ne prelazi iznos od 100.000 eura i finansiranja u fiksnom iznosu, koji se utvrđuju procentualno u odnosu na jednu ili više definisanih kategorija troškova, EU pokriva samo one iznose koji su predviđeni za svaku od mjera i na način koji je utvrdila IPARD Agencija prije poziva za podnošenje aplikacija;
- (c) Doprinosi iz IPARD III programa finansijskom instrumentu koji se koristi u okviru tog IPARD III programa smatraju se prihvatljivim troškovima;
- (d) Prilikom utvrđivanja udjela javnih troškova kao procenta ukupnih prihvatljivih troškova ulaganja, u obzir se ne uzima državna pomoć kojom se olakšava pristup zajmovima odobrenim bez ikakvog doprinosa Unije predviđenog Uredbom (EU) 2021/1529.

Član 32 Revizorski trag

Nacionalni službenik za ovjeravanje (NAO) obavezuje se da će osigurati da sve relevantne informacije budu dostupne kako bi se mogao pružiti dovoljno detaljan revizorski trag. U takve informacije, između ostalog, spadaju dokumentovani dokazi o odobrenju zahtjeva za plaćanje, knjiženju i plaćanju po takvim zahtjevima, kao i o obradi avansa, garancija i dugova.

Član 33 Plaćanje doprinosa Unije

- (1) Plaćanje doprinosa Unije vrši se u granicama raspoloživih sredstava.
- (2) Plaćanja mogu biti u vidu pretfinansiranja, periodičnog plaćanja i poravnanja konačnog računa, u skladu sa procedurom utvrđenom članom 42(2). U slučaju kada su neophodni doprinosi kako od Unije tako i od države korisnice IPA III podrške, doprinos Unije finansiranju predmetnih programa obračunava se

primjenom stope kofinansiranja utvrđene sektorskim ili finansijskim sporazumom na prihvatljive troškove ovjerene u skladu sa članom 61(5), pri čemu iznos ne može biti veći od maksimalnog iznosa doprinosa Unije definisanog sektorskim ili finansijskim sporazumom.

- (3) Nacionalni službenik za ovjeravanje obavezuje se da će do 15. januara odnosno 15. jula svake godine, osim kada je drugačije predviđeno sektorskim ili finansijskim sporazumom, poslati Komisiji procjenu očekivanih zahtjeva za plaćanje za datu i narednu finansijsku godinu, i to za sve programe. Komisija može po potrebi zatražiti ažuriranje procjene.
- (4) Komisija vrši plaćanja prema Tijelu za upravljanje računima u roku od 90 dana od ispunjavanja zahtjeva iz članova 34, 35 ili 36. Navedeni vremenski rok za zahtjev za plaćanje Komisija može prekinuti kako bi zatražila svu prateću dokumentaciju neophodnu za pojašnjenje svih elemenata bitnih za izvještaj o troškovima, uključujući informacije o prijavi nepravilnosti u skladu sa članom 51(2) i Aneksom H.
- (5) Iznosi navedeni u programima koje podnosi država korisnica IPA III podrške, u izvještajima o troškovima, u zahtjevima za plaćanje kao i troškovi koji se pominju u izvještajima o sprovođenju programa izražavaju se u eurima. Država korisnica IPA III podrške dužna je da osigura da se za sve trezorske tokove između Komisije i države korisnice IPA III podrške kao stopa konverzije između eura i nacionalne valute primjenjuje mjesečni obračunski kurs eura, koji je Komisija utvrdila za izvještajni mjesec tokom kojeg su nastali troškovi na računima Tijela za upravljanje računima ili Posredničkog tijela za finansijsko upravljanje definisanih relevantnim finansijskim sporazumom.
- (6) Plaćanja od strane Komisije ka državi korisnici IPA III podrške vrše se u eurima, u zavisnosti od raspoloživih budžetskih namjenskih sredstava, na račun u eurima, u skladu sa odredbama članova 34, 35 i 36 i sektorskim i finansijskim sporazumima. Račun u eurima otvara se za svaki program i koristi se isključivo za transakcije koje se odnose na taj program u skladu sa odredbama relevantnih sektorskih ili finansijskih sporazuma.
- (7) Država korisnica IPA III podrške dužna je da osigura da primaoci dobijaju ukupni iznos javnog doprinosa na vrijeme i u cjelosti. Ne primjenjuju se nikakve posebne takse niti druge naknade jednakog dejstva koje bi umanjile iznos za primaoce, dok javni doprinos i sredstva koja se na taj način finansiraju ne podliježu nikakvom administrativnom niti sudskom trajnom ili privremenom oduzimanju ili sličnim odbicima.
- (8) U slučajevima kada stanje na računima u eurima iz stava 6 nije dovoljno kako bi se pokrili zahtjevi za plaćanje koje su primaoci predali u očekivanju plaćanja od strane Komisije, država korisnica IPA III podrške dužna je da koristi nacionalna sredstva kako bi pretfinansirala doprinos Unije. U tim slučajevima, nacionalna sredstva se tretiraju kao sredstva Unije, a stav 6 se primjenjuje u trenutku pune uplate nacionalnog doprinosa, ukoliko ga ima, dok se doprinos Unije koji je pretfinansiran iz nacionalnih sredstava unosi u knjige Tijela za upravljanje računima.
- (9) IPA III podrška može da pokrije samo troškove koji su nastali kod i koje plaća država korisnica IPA III podrške u skladu sa pravilima o prihvatljivosti utvrđenim

ugovornim odredbama i pravnim okvirom uspostavljenim Finansijskom uredbom, Uredbom o uspostavljanju Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu saradnju, Uredbom o sprovođenju IPA III podrške i članovima 29, 30 i 31 ovog Sporazuma, te kao što je predviđeno sektorskim ili finansijskim sporazumima, ukoliko se primjenjuju.

- (10) Razmjena informacija o finansijskim transakcijama između Komisije i struktura i tijela iz člana 10, prema potrebi, uključujući podnošenje zahtjeva za plaćanje u skladu sa članovima 34, 35 i 36 ovog Sporazuma, vrši se elektronskim putem, primjenjujući procedure prema uputstvima Komisije.

Član 34 Pretfinansiranje

- (1) Minimalni zahtjevi za isplatu pretfinansiranja su sljedeći:
- (a) da je NAO obavijestio Komisiju o otvaranju predmetnog računa u eurima;
 - (b) da je odgovarajući Finansijski sporazum stupio na snagu.
- (2) Bliže odredbe o obračunu pretfinansiranja za godišnje i višegodišnje programe sadržane su u sektorskim ili finansijskim sporazumima.
- (3) Ukupan iznos pretfinansiranja saldira se najkasnije po zatvaranju programa.

Član 35 Plaćanja po fazama

- (1) Minimalni zahtjevi za isplatu plaćanja po fazama su sljedeći:
- (a) da je NAO poslao Komisiji zahtjev za plaćanje zajedno sa ovjerenim izvještajem o troškovima u kojem se detaljno navode nastali i plaćeni troškovi i, gdje je to relevantno, informacije o pretfinansiranju. Zahtjev za plaćanje sadrži i relevantne informacije o sprovođenju, kao što je navedeno u sektorskom ili finansijskom sporazumu;
 - (b) da je ispoštovan maksimalni iznos doprinosa Unije predviđen finansijskom odlukom;
 - (c) da je NIPAK poslao Komisiji godišnji izvještaj o sprovođenju u skladu sa članom 59(1);
 - (d) da je Revizorsko tijelo poslalo Komisiji godišnje mišljenje revizora i godišnji izvještaj o obavljenim revizijama, u skladu sa članom 63(1) i (2);
 - (e) da je na snazi relevantni finansijski sporazum;
 - (f) da su dostavljene sve informacije na zahtjev Komisije.
- (2) Bez obzira na godišnje mišljenje revizora, ukoliko se ispostavi da važeća pravila nijesu ispoštovana ili da sredstva nijesu pravilno korišćena, plaćanja se mogu suspendovati ili prekinuti u skladu sa postupkom propisanim članovima 38 i 39.

Član 36 Saldiranje računa

- (1) Minimalni zahtjevi za saldiranje računa su sljedeći:
- (a) da je NAO poslao Komisiji ovjereni izvještaj o troškovima i, gdje je to relevantno, finalni zahtjev za plaćanje;
 - (b) da je NIPAK poslao Komisiji godišnji izvještaj o sprovođenju u skladu sa članom 60;

- (c) da je Revizorsko tijelo poslalo Komisiji, u skladu članom 63(4) i (5), mišljenje o finalnom izvještaju o troškovima, uz godišnji izvještaj o obavljenim revizijama;
- (d) da je na snazi relevantni finansijski sporazum;
- (e) da je Komisija završila proceduru provjere i prihvatanja računa predviđenu članom 42.

Član 37 Automatsko povlačenje neutrošenih sredstava u slučaju višegodišnjih programa

- (1) Komisija automatski povlači onaj dio budžetske obaveze za određeni program koji do 31. decembra pete godine nakon godine u kojoj je preuzeta budžetska obaveza nije iskorišćen u svrhe pretfinansiranja ili periodičnih plaćanja od strane Komisije ka Korisniku IPA III ili za koje NAO nije dostavio bilo kakve ovjerene izvještaje o troškovima niti zahtjev za periodično plaćanje u skladu sa članom 35. Za potrebe ovog člana u obzir se uzimaju samo priznati troškovi podnijeti sa zahtjevom za periodično plaćanje ili izvještajem o troškovima. Kraći rok se može predvidjeti sektorskim ili finansijskim sporazumom.
- (2) Komisija je dužna da unaprijed obavijesti NAO kada god postoji rizik od automatskog povlačenja neutrošenih sredstava u smislu stava 1.
- (3) Iznos na koji se odnosi automatsko povlačenje umanjuje se za iznose koji su ekvivalentni onom dijelu budžetske obaveze za koji:
 - (a) radnje su obustavljene zakonskim postupkom ili administrativnom žalbom koja ima suspenzivno dejstvo; ili
 - (b) nije bilo moguće podnijeti zahtjev za plaćanje iz razloga više sile koja ozbiljno utiče na sprovođenje cijelog ili dijela programa.Država korisnica IPA III podrške koja se poziva na višu silu dužna je da dokaže direktne posljedice više sile na sprovođenje cijelog ili dijela programa.
- (4) Država korisnica IPA III podrške dostavlja Komisiji informacije o izuzećima iz stava 3, tačke (a) i (b), i to u godišnjem izvještaju iz člana 59(1).

Član 38 Prekid plaćanja

- (1) Bez obzira na vremenski rok za plaćanje predviđen članom 33(4), Komisija može prekinuti plaćanja državi korisnici IPA III podrške u cjelosti ili djelimično kako bi obavila dodatne provjere kada:
 - (a) Komisija je u posjedu pouzdanih informacija koje upućuju na značajne nedostatke u funkcionisanju bilo sistema upravljanja ili sistema interne kontrole ili da je trošak koji je NAO ovjerio povezan sa ozbiljnom nepravilnošću koja nije ispravljena;
 - (b) prekid je neophodan kako bi se spriječilo nanošenje značajne štete finansijskim interesima Unije;
 - (c) Komisija je u posjedu informacije koja dovodi u sumnju prihvatljivost troškova u zahtjevu za plaćanje.
- (2) Komisija može ograničiti prekid plaćanja na onaj dio troškova na koji se odnosi zahtjev za plaćanje a na koji utiču elementi iz stava 1. Komisija odmah obavještava državu korisnicu IPA III podrške o razlogu prekida i traži od nje neposredna

zapažanja i, prema potrebi, korekciju nastale situacije. Komisija obustavlja prekid čim su preduzete neophodne mjere.

Član 39 Obustava plaćanja

- (1) Komisija može obustaviti plaćanja državi korisnici IPA III podrške, naročito kada se otkriju sistemske greške koje dovode u pitanje pouzdanost sistema interne kontrole predmetnog organa ili zakonitost i regularnost predmetnih transakcija, ili korištenje sredstava i rezultata u predviđene svrhe kako je definisano sektorskim ili finansijskim sporazumom.
- (2) Država korisnica IPA III podrške ima priliku da dostavi svoje primjedbe u roku od dva mjeseca prije nego što Komisija donese odluku o obustavi u skladu sa stavom 1.
- (3) Komisija prekida obustavu nakon što je država korisnica IPA III podrške preduzela neophodne mjere kako bi ispravila sistemske propuste.
Ukoliko država korisnica IPA III podrške nije preduzela takve mjere, Komisija može donijeti odluku da otkáže doprinos IPA III programu u cjelosti ili djelimično, shodno članu 43.

Član 40 Povraćaj sredstava

- (1) Bilo koja situacija definisana članovima 50(7) i 51(5) do koje može doći bilo kada tokom sprovođenja IPA III podrške ili koja se ustanovi revizijom može dovesti do povraćaja sredstava Komisiji od strane države korisnice IPA III podrške.
- (2) NAO je dužan da izvrši povraćaj doprinosa Unije koji je uplaćen državi korisnici IPA III podrške o trošku onih koji su se našli u nekoj od situacija definisanih članom 51(5) ili su imali koristi od nje, u skladu sa nacionalnim procedurama za povraćaj javnih sredstava koje važe u državi korisnici IPA III podrške. Ukoliko NAO ne uspije da izvrši povraćaj sredstava u cjelosti ili djelimično, to ne sprečava Komisiju da povrati predmetna sredstva od države korisnice IPA III podrške.

Član 41 Finansijska usklađivanja koje vrši država korisnica IPA III podrške

NAO vrši finansijska usklađivanja u slučaju otkrivanja neke od situacija definisanih članom 51(5), otkazivanjem u cjelosti ili djelimično doprinosa Unije predmetnim programima. NAO uzima u obzir vrstu i težinu nepravilnosti i finansijski gubitak po doprinos Unije obezbjeđujući poštovanje načela proporcionalnosti.

Član 42 Postupak provjere i prihvatanja računa

- (1) Svrha postupka provjere i prihvatanja računa jeste da se osigura da su troškovi koje je napravila i platila država korisnica IPA III podrške u kontekstu indirektnog upravljanja i koji se mogu naplatiti iz budžeta Unije usklađeni sa primjenjivim pravilima Unije i da su računi potpuni, tačni i istiniti.
- (2) Postupak provjere i prihvatanja računa sastoji se od:

- (a) analize finalnog izvještaja o troškovima koji dostavlja NAO;
 - (b) analize finalnog izvještaja o sprovođenju godišnjeg ili višegodišnjeg programa u skladu sa članom 60;
 - (c) analize mišljenja na finalni izvještaj o troškovima koje dostavlja Revizorsko tijelo uz godišnji izvještaj o obavljenim revizijama;
 - (d) analize relevantnih dokumenata navedenih u sektorskom ili finansijskom sporazumu i, prema potrebi, kontrole na licu mjesta od strane Komisije, bez ograničenja ili restrikcija, u pogledu sadržaja tih finansijskih izvještaja i osnovnih transakcija, uključujući provjere izvršene sa primaocima;
 - (e) utvrđivanja od strane Komisije iznosa troškova koji se mogu naplatiti iz budžeta Unije nakon, prema potrebi, kontradiktorne procedure i nakon obavještenja države korisnice IPA III podrške;
 - (f) obračuna moguće finansijske korekcije koja proizilazi iz troškova nastalih i plaćenih kršenjem pravila utvrđenih ovim sporazumom i, kada je relevantno, sektorskim ili finansijskim sporazumom;
 - (g) povraćaja ili plaćanja od strane Komisije salda koji nastaje kao razlika između prihvaćenih troškova iz budžeta Unije i iznosa koji su već isplaćeni državi korisnici IPA III podrške.
- (3) Postupak provjere i prihvatanja računa iz stava 2 ne dovodi u pitanje mogućnost Komisije da povрати neprihvatljive troškove u kasnijoj fazi na osnovu revizija ili kontrola sprovedenih tokom ili nakon sprovođenja programa.

Član 43 Finansijske korekcije koje vrši Komisija

- (1) Kako bi se osiguralo da se sredstva IPA III koriste u skladu sa važećim propisima, Komisija primjenjuje mehanizme finansijske korekcije u skladu sa članom 12 Uredbe o sprovođenju IPA III, kao i u skladu sa odredbama sektorskih ili finansijskih sporazuma koje to pitanje bliže uređuju.
- (2) Do finansijske korekcije može doći u slučaju:
 - (a) utvrđivanja da je došlo do neke od situacija iz člana 51(5);
 - (b) utvrđivanja slabosti ili nedostatka u sistemima upravljanja i kontrole u državi korisnici IPA III podrške I;
 - (c) neuspjeha u postizanju rezultata i korišćenju sredstava i rezultata u predviđene svrhe precizirane sektorskim ili finansijskim sporazumom;
 - (d) naknadnih aktivnosti od strane Komisije na osnovu izvještaja o sprovedenim revizijama i mišljenja Revizorskog tijela.
- (3) Ukoliko se ustanovi da su troškovi u okviru IPA III programa nastali, plaćeni ili ovjereni na način koji krši važeće propise, Komisija donosi odluku o tome koji iznosi treba da budu izuzeti iz finansiranja sredstvima Unije.
- (4) Obračun i utvrđivanje eventualnih korekcija, kao i sa njima povezane povraćaje sredstava, vrši Komisija, u skladu sa kriterijumima i procedurama iz stavova 5, 6 i 7 ovog člana i članova 42, 44 i 45.
- (5) Finansijske korekcije vrše se po potrebi nadoknadom ili prebijanjem sredstava.
- (6) Komisija vrši finansijske korekcije na osnovu utvrđivanja nepropisno utrošenih iznosa i njihovih finansijskih implikacija po budžet. U slučajevima kada se ti iznosi

ne mogu precizno utvrditi kako bi se izvršile pojedinačne korekcije, Komisija može primijeniti paušalne korekcije ili korekcije na osnovu ekstrapolacije nalaza.

- (7) Prilikom odlučivanja o iznosu korekcije, Komisija uzima u obzir vrstu i težinu situacije ili obim i finansijske implikacije bilo koje situacije definisane stavom 2, kao i načelo proporcionalnosti.

Član 44 Postupak za finansijske korekcije

- (1) Prije donošenja odluke o finansijskoj korekciji, uključujući i odluke donesene na osnovu postupka provjere i prihvatanja računa, Komisija obavještava NAO o svojim privremenim zaključcima i zahtijeva njegove komentare u roku od dva mjeseca.

Ukoliko Komisija predloži finansijsku korekciju na osnovu ekstrapolacije nalaza ili paušalno, shodno članu 43(6), državi korisnici IPA III podrške pruža se mogućnost da dostavi informacije koje bi omogućile Komisiji da utvrdi stvarni opseg situacije iz člana 43(2) pregledom predmetne dokumentacije. U dogovoru sa Komisijom, država korisnica IPA III podrške ima pravo da ograniči obim ovog pregleda na određeni dio ili uzorak predmetne dokumentacije. Osim u opravdanim slučajevima, vrijeme koje se daje državi korisnici IPA III podrške ne može biti duže od dva mjeseca nakon isteka dva mjeseca iz prve tačke ovog stava. Sektorski ili finansijski sporazum mogu ovo pitanje bliže urediti.

- (2) Komisija je dužna da prije donošenja odluke uzme u obzir sve dokaze koje dostavi država korisnica IPA III podrške.

Član 45 Ponovno korišćenje doprinosa Unije

- (1) Sredstva iz doprinosa Unije koja su otkazana nakon finansijskih korekcija shodno članu 43 uplaćuju se u budžet Unije.
- (2) Doprinos povraćen u skladu sa članom 40 ili otkazan u skladu sa članom 41 ne može se ponovo koristiti za aktivnost ili aktivnosti koje su bile predmet povraćaja ili finansijskog usklađivanja, niti, u slučaju kada se povraćaj ili finansijsko usklađivanje vrše usljed sistemske nepravilnosti, za tekuće aktivnosti u okviru cijelog ili dijela programa u kojem se sistemska nepravilnost desila.

Član 46 Otplata sredstava

- (1) Država korisnica IPA III podrške dužna je da izvrši svaku otplatu sredstava u opšti budžet Unije prije datuma dospijeca navedenog u nalogu za povraćaj sredstava sačinjenom u skladu sa članom 100 Finansijske uredbe.
- (2) Svako kašnjenje sa otplatom dovodi do obračuna zatezne kamate na račun zakašnjelog plaćanja u skladu sa članom 99 Finansijske uredbe.

GLAVA III ZATVARANJE PROGRAMA ILI DIJELA PROGRAMA

Član 47 Zatvaranje programa ili dijela programa koji se sprovodi u indirektnom upravljanju od strane države korisnice IPA III podrške

- (1) Komisija obavještava u pisanoj formi državu korisnicu IPA III podrške o zatvaranju programa.
- (2) Komisija ne može zatvoriti program bez prethodnog obavještenja i prihvatanja računa shodno članu 42.
- (3) Zatvaranje programa ne dovodi u pitanje pravo Komisije da kasnije vrši finansijske korekcije.
- (4) Bliža pravila o zatvaranju programa i odgovarajućim obavezama u pogledu izvještavanja mogu se definisati sektorskim ili finansijskim sporazumima.

Član 48 Zatvaranje programa ili dijela programa koji se sprovodi u direktnom upravljanju i indirektnom upravljanju sa organima koji ne pripadaju državi korisnici IPA III podrške

- (1) Program se zatvara kada se završe svi ugovori i grantovi koji se finansiraju iz datog programa.
- (2) Komisija obavještava u pisanoj formi državu korisnicu IPA III podrške o zatvaranju programa.

Član 49 Čuvanje dokumenata

- (1) Država korisnica IPA III podrške dužna je da pet godina od datuma zatvaranja programa čuva svu dokumentaciju od značaja za postupke nabavki i dodjele granta, ugovore, dopune, vezanu prepisku i sve relevantne dokumente koji se tiču plaćanja i povraćaja sredstava.
- (2) Period iz stava (1) prekida se u slučaju zakonskog postupka ili na opravdan zahtjev Komisije.

GLAVA IV NADZOR, KONTROLA, REVIZIJA I ZAŠTITA FINANSIJSKIH INTERESA

Član 50 Nadzor, kontrola i revizija od strane Komisije, Evropske kancelarije za borbu protiv prevara i Evropskog revizorskog suda

- (1) Svi finansijski sporazumi i pripadajući ugovori, uključujući podugovore koje su njihovi korisnici zaključuju sa trećim stranama, podliježu nadzoru, kontroli i reviziji Komisije, uključujući Evropsku kancelariju za borbu protiv prevara (OLAF), kao i reviziji Evropskog revizorskog suda.

U slučaju indirektnog upravljanja od strane države korisnice IPA III podrške, ovo podrazumijeva i pravo Komisije i Delegacije Unije u Crnoj Gori da sprovodi mjere kao što su:

- (a) ex ante verifikacija tenderskih postupaka i postupaka ugovaranja;
- (b) ex post kontrola tenderskih postupaka, postupaka ugovaranja, izvršenja ugovora, uključujući i njihovo finansijsko upravljanje;
- (c) nadzor nad funkcionisanjem sistema upravljanja i kontrole.

Propisno ovlašćeni spoljni revizori, zastupnici ili predstavnici Komisije, kancelarije OLAF i Evropskog revizorskog suda imaju pravo da vrše sve tehničke i finansijske provjere ili revizije za koje smatraju da su neophodne radi praćenja sprovođenja programa ili ugovora, uključujući posjete lokacijama i prostorijama gdje se

sprovode aktivnosti koje se financiraju iz sredstava IPA III. Komisija o takvim misijama unaprijed obavještava nadležne organe.

- (2) Država korisnica IPA III podrške dužna je imenuje službu za koordinaciju borbe protiv prevara¹¹ koja treba da olakša djelotvornu saradnju i razmjenu informacija, uključujući i informacije operativne prirode, sa kancelarijom OLAF.

U slučaju indirektnog upravljanja, služba za koordinaciju borbe protiv prevara ima zadatak da koordiniše administrativne i operativne obaveze i aktivnosti i predlaže odgovarajuće izmjene i dopune zakonodavstva države korisnice IPA III podrške, prema potrebi, kako bi zaštitila finansijske interese Unije. Služba, između ostalog:

- vodi proces izrade/sprovođenja strategija za zaštitu finansijskih interesa Unije;
- utvrđuje eventualne slabosti u sistemima države korisnicu IPA III podrške za upravljanje sredstvima Unije, uključujući IPA III podršku;
- obezbjeđuje dovoljne ljudske resurse za navedene zadatke, uključujući obuke za sprečavanje prevara;
- podržava saradnju upravnih i tužilačkih organa države korisnice IPA III podrške sa kancelarijom OLAF;
- dijeli informacije o nepravilnostima i slučajevima potencijalne prevare, uključujući one utvrđene revizijama i kontrolama koje sprovode Revizorsko tijelo, službe unutrašnje revizije, upravljačka struktura, upravljačka tijela i posrednička tijela, sa upravnim organima države korisnice IPA III podrške i kancelarijom OLAF;
- stara se da su ispunjene sve obaveze iz Uredbe (ES, Euratom) br. 883/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta¹², Uredbe Savjeta (Euratom, ES) br. 2988/1995¹³ i Uredbe Savjeta (ES, Euratom) br. 2185/1996¹⁴.

- (3) Država korisnica IPA III podrške dužna je da dostavi sve tražene informacije i dokumente, uključujući sve elektronske podatke, kao i da preduzme sve odgovarajuće mjere kako bi se olakšao rad licima kojima je dat nalog da izvrše reviziju, kontrolu na licu mjesta ili inspekciju.

- (4) Država korisnica IPA III podrške dužna je da obezbijedi da zastupnici ili predstavnici Komisije, uključujući kancelariju OLAF, imaju pravo da pregledaju svu relevantnu dokumentaciju, digitalne podatke i račune vezane za stavke koje se financiraju po osnovu određenog finansijskog sporazuma i da pomogne Evropskom revizorskom sudu da izvrši revizije vezane za korišćenje IPA III podrške. Kada se privatni uređaji koriste u radne svrhe, ti uređaji mogu podlijegati inspekciji od strane kancelarije OLAF. OLAF će takve uređaje podvrgnuti inspekciji

¹¹ Ova služba ne predstavlja sastavni dio struktura iz člana 10, te njeno osnivanje stoga nije preduslov za povjeravanje zadataka izvršenje budžeta.

¹² Regulativa (ES, Euratom) br. 883/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. septembra 2013. godine u vezi sa istragama koje vrši Evropska kancelarija za borbu protiv prevara (OLAF) kojom se stavlja van snage Regulativa (EZ) br. 1073/1999 Evropskog parlamenta i Savjeta i Regulativa Savjeta (Euratom) br. 1074/1999 (Sl. list L 248, 18. septembar 2013, str. 1).

¹³ Regulativa Savjeta (ES, Euratom) br. 2988/1995 od 18. decembra 1995. godine o zaštiti finansijskih interesa Evropskih zajednica (Sl. list L 312, 23. decembar 1995, str.1).

¹⁴ Regulativa Savjeta (Euratom, EZ) br. 2185/96 od 11. novembra 1996. godine u vezi sa kontrolama na licu mjesta i inspekcijama koje vrši Komisija kako bi zaštitila finansijske interese Evropskih zajednica od prevara i drugih nepravilnosti (Sl. list L 292, 15. novembar 1996, str. 2).

jedino pod istim uslovima i u istoj mjeri u kojoj je nacionalnim kontrolnim organima dozvoljeno da ispituju privatne uređaje, i to jedino kada OLAF ima osnovane sumnje da sadržaj tih uređaja može biti relevantan za istragu.

- (5) Kako bi obezbijedila efikasnu zaštitu finansijskih interesa Unije, Komisija, uključujući OLAF, takođe može sprovesti sve istražne radnje i naročito kontrole na licu mjesta i inspekcije u skladu sa Uredbom (EU, Euratom) br. 883/2013 i Uredbom (ES, Euratom) br. 2185/1996. Ove provjere i inspekcije pripremaju se i sprovode u tijesnoj saradnji sa državom korisnicom IPA III podrške, koja će dovoljno unaprijed biti obaviještena o predmetu, svrsi i pravnom osnovu za provjere i inspekcije, kako bi mogla pružiti svu neophodnu pomoć. Država korisnica IPA III podrške dužna je da odredi službu sa nadležnošću za krivične istrage, koja će na zahtjev kancelarije OLAF pružati pomoć u sprovođenju istraga u skladu sa Uredbom (EU, Euratom) br. 883/2013 i Uredbom (ES, Euratom) br. 2185/1996.
- (6) Služba iz stava 2 može da izvršava svoje zadatke ukoliko ima upravna i krivična istražna ovlaštenja. Ukoliko OLAF zahtijeva, kontrole na licu mjesta i inspekcije mogu se vršiti zajedno. U slučaju da se učesnici u aktivnostima koje se finansiraju sredstvima IPA III protive kontrolama na licu mjesta i inspekcijama, država korisnica IPA III podrške, postupajući shodno nacionalnim propisima i pravilima, dužna je da pruži Komisiji/inspektorima kancelarije OLAF neophodnu pomoć kako bi izvršili svoju dužnost u sprovođenju kontrola na licu mjesta ili inspekcija, uključujući pružanje informacija o bankovnim računima koji su relevantni za istrage kancelarije OLAF.
- (7) U slučaju neispunjavanja obaveza iz stavova (4), (5) i (6) ovog člana, Evropska komisija može povratiti sredstva koja se odnose na doprinos Unije a pod istragom su kancelarije OLAF u skladu sa odredbama člana 40.
- (8) Komisija/OLAF dužni su da što prije obavijeste državu korisnicu IPA III podrške o dokazima ili sumnji u vezi sa prevarom ili nepravilnostima koje su zapazili tokom kontrola na licu mjesta ili inspekcije. U svakom slučaju, Komisija/OLAF dužni su da obavijeste prethodno pomenutu službu o ishodu provjera i inspekcija.
- (9) Prethodno opisane kontrole i revizije primjenjuju se na sve primaocce i podugovarače koji su dobili IPA III podršku, bez obzira da li su navedeni u ugovoru ili sporazumu o grantu. Takve kontrole i revizije primjenjuju se na dokumente i informacije o nacionalnom doprinosu države korisnice IPA III podrške, ukoliko postoji.
- (10) U indirektnom upravljanju, Komisija može, u bilo koje doba, provjeriti račune i aktivnosti Tijela za upravljanje računima i Upravljačkog tijela i posredničkih tijela, bilo direktno ili posredstvom spoljnog revizora. Ovo ne dovodi u pitanje odgovornosti Komisije i Evropskog revizorskog suda.

Član 51 Zaštita finansijskih interesa Unije

- (1) U skladu sa članom 154(4) tačka (a) Finansijske uredbe, država korisnica IPA III podrške kojoj su povjereni zadaci izvršenja budžeta u okviru IPA III podrške dužna je da sprečava, otkriva i koriguje nepravilnosti i prevare tokom vršenja tih zadataka. U te svrhe, država korisnica IPA III podrške dužna je da, poštujući načelo

proporcionalnosti, vrši ex ante i ex post kontrole, uključujući kontrole na licu mjesta, uzoraka transakcija koje su određene po principu reprezentativnosti i/ili stepenu rizika, kako bi obezbijedila da se programi koji se finansiraju iz budžeta sprovode djelotvorno i pravilno. Država korisnica IPA III podrške takođe je dužna da obezbijedi povraćaj sredstava koja su nepropisno isplaćena i, prema potrebi, pokrene zakonski postupak u vezi sa tim.

- (2) U indirektnom upravljanju, država korisnica IPA III podrške dužna je da obezbijedi istragu i djelotvorno procesuiranje slučajeva sumnje na nepravilnosti, prevaru, korupciju ili sukoba interesa, kao i funkcionisanje mehanizma kontrole i izvještavanja iz člana 13(7) Uredbe o IPA III. Država korisnica IPA III podrške dužna je da sumnju u postojanje prevare i druge nepravilnosti, koje su bile predmet prvobitnog upravnog ili sudskog nalaza, bez odlaganja prijavi Komisiji i da je obavještava o daljem toku upravnog ili zakonskog postupka. Izvještavanje se vrši elektronskim putem korišćenjem sistema za upravljanje nepravilnostima (IMS) koji je u te svrhe obezbijedila Komisija. Pored odredaba o izvještavanju iz Aneksa H ovog Sporazuma, više pojedinosti može se propisati sektorskim ili finansijskim sporazumom.
- (3) Država korisnica IPA III podrške takođe je dužna da, u indirektnom upravljanju, preduzima sve odgovarajuće mjere kako bi spriječila i suzbila bilo kakve aktivne i pasivne korupcijske prakse u bilo kojoj fazi postupka nabavki ili dodjeljivanja granta ili tokom sprovođenja odgovarajućih ugovora.
- (4) Država korisnica IPA III podrške, uključujući osoblje zaduženo za programiranje i sprovođenje zadataka u okviru aktivnosti koje se finansiraju sredstvima IPA III, dužna je da preduzme sve neophodne mjere opreza kako bi se izbjegao rizik od sukoba interesa, kao i da odmah obavijesti Komisiju o svakom eventualnom sukobu interesa ili situaciji koja bi mogla dovesti do takvog sukoba.
- (5) U svrhu zaštite finansijskih interesa Unije, primjenjuju se izrazi sa sljedećim značenjem:
 - (a) *Greška* označava nenamjerne administrativne i tehničke greške koje je napravila država korisnica IPA III podrške ili primalac IPA III podrške;
 - (b) *Nepravilnost* označava svaku povredu odredbe važećih propisa i ugovora koja nastaje činjenjem ili nečinjenjem privrednog subjekta ili države korisnice IPA III podrške, a koja nanosi, ili bi nanijela, štetu opštem budžetu Unije zaduživanjem opšteg budžeta na ime neopravdane troškovne stavke;
 - (c) *Privredni subjekat* znači svako fizičko ili pravno lice, uključujući javni subjekat ili grupu takvih lica, koji nudi nabavku proizvoda, izvođenje radova ili pružanje usluga ili snabdijevanje nepokretnom imovinom;
 - (d) *Sistemska nepravilnost* označava svaku nepravilnost koja može biti ponavljajuće prirode, sa velikom vjerovatnoćom pojavljivanja u sličnim vrstama aktivnosti, koja je rezultat ozbiljnog nedostatka u djelotvornom funkcionisanju sistema upravljanja i kontrole, uključujući neuspjeh u uspostavljanju odgovarajućih procedura u skladu sa važećim propisima;
 - (e) *Prevara* označava svako namjerno činjenje ili nečinjenje u vezi sa:
 - upotrebom ili podnošenjem lažnih, netačnih ili nepotpunih izvještaja ili dokumenata, koji za posljedicu imaju protivpravno prisvajanje ili

- zadržavanje sredstava iz opšteg budžeta Unije ili drugih budžeta kojima se upravlja od strane, ili u ime, Evropske unije,
- neotkrivanjem informacija kojim se krši određena obaveza sa jednakim učinkom,
 - pogrešnim korišćenjem takvih sredstava u svrhe koje nijesu one za koje su sredstva prvobitno odobrena;
- (f) *Sumnja na prevaru* označava nepravilnost koja dovodi do pokretanja upravnog ili sudskog postupka na nacionalnom nivou kako bi se ustanovilo postojanje namjernog ponašanja, naročito prevara, u smislu prethodnog stava;
- (g) *Aktivna korupcija* označava namjerno djelovanje bilo kojeg lica kojim se obećava ili daje, direktno ili putem posrednika, bilo kakva korist službenom licu za njega lično ili za treće lica, kako bi postupio ili se suzdržao od postupanja po svojoj dužnosti, ili vršio svoju funkciju suprotno svojim službenim dužnostima na način koji šteti ili će vjerovatno štetiti finansijskim interesima Unije;
- (h) *Pasivna korupcija* označava namjerno djelovanje državnog službenika koji, direktno ili preko posrednika, traži ili primi bilo kakvu korist, za sebe lično ili za treće lica, ili koji prihvati obećanje takve koristi, kako bi postupio ili se suzdržao od postupanja po svojoj dužnosti ili vršio svoju funkciju suprotno svojim službenim dužnostima na način koji šteti ili će vjerovatno štetiti finansijskim interesima Unije;
- (i) *Sukob interesa* označava da je nepristrasno i objektivno vršenje funkcija finansijskog subjekta ili drugog lica ugroženo iz razloga vezanih za porodicu, emotivni život, političku ili nacionalnu pripadnost, ekonomski interes ili bilo koji drugi direktni ili indirektni lični interes;
- (j) *Prvobitni upravni ili sudski nalaz* znači prvu pisanu procjenu nadležnog organa, bilo upravnog ili sudskog, kojom se na osnovu određenih činjenica zaključuje da je počinjena neka nepravilnost. Ovo ne dovodi u pitanje mogućnost da će se ovaj zaključak morati kasnije revidirati ili povući kao posljedica razvoja događaja u daljem toku upravnog ili sudskog postupka.

Definicije iz ovog člana neće se tumačiti kao uvođenje novih vrsta krivičnih djela u krivični zakonik države korisnice IPA III podrške ili njegove izmjene.

ODJELJAK VI NADGLEDANJE, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE

GLAVA I NADGLEDANJE

Član 52 IPA nadgledni odbor

- (1) Komisija i država korisnica IPA III podrške dužni su da, najkasnije šest mjeseci od stupanja na snagu prvog finansijskog sporazuma, uspostave IPA nadgledni odbor. Ovaj odbor izvršava i one obaveze IPA nadglednog odbora koje su predviđene

Uredbom Savjeta br. 1085/2006¹⁵ (u daljem tekstu: IPA Uredba) i Uredbom za IPA II.

- (2) IPA nadgledni odbor razmatra sveukupnu djelotvornost, efikasnost, kvalitet, koherentnost, koordinisanost i usklađenost u sprovođenju svih programa, a u cilju ispunjavanja ciljeva koji su predviđeni finansijskim sporazumima, programskim okvirom za IPA III i Strateškim odgovorom. U tom smislu, Odbor po potrebi djeluje na osnovu informacija koje dostavljaju sektorski odbori za nadgledanje i druge uspostavljene centralne koordinacione strukture države korisnice IPA III podrške.
- (3) IPA nadgledni odbor može Komisiji, NIPAK-u i NAO-u predlagati mjere za dostizanje bolje usklađenosti i koordinaciju IPA III podrške, shodno programskom okviru za IPA III i IPA III Uredbi, odnosno mjere za unapređenje opšte efikasnosti, djelotvornosti, učinkovitosti i održivosti takve podrške. Odbor može relevantnim sektorskim odborima za nadgledanje da predlaže korektivne mjere kako bi se osiguralo ostvarivanje ciljeva IPA III podrške i unaprijedila njena efikasnost i djelotvornost. U te svrhe, Odbor, kada je to relevantno, uzima u obzir zaključke i preporuke nastale u postupku nadgledanja i evaluacije, koji su organizovali Komisija ili država korisnica IPA III podrške.
- (4) IPA nadgledni odbor čine predstavnici Komisije, NIPAK i predstavnici drugih relevantnih organa i tijela države korisnice IPA III podrške kao i, po potrebi, bilateralni donatori, međunarodne organizacije, međunarodne finansijske institucije i drugi subjekti, kao što su organizacije civilnog društva i iz privatnog sektora. Predstavnici zainteresovanih subjekata biraju se u skladu sa pravilima i kriterijumima koji su predviđeni poslovníkom IPA nadglednog odbora i u dogovoru sa Komisijom.
- (5) Predstavnik Komisije i NIPAK kopredsjedavaju sjednicama IPA nadglednog odbora.
- (6) IPA nadgledni odbor usvaja poslovnik u dogovoru sa NIPAK-om, NAO-om i Komisijom.
- (7) IPA nadgledni odbor sastaje se najmanje jednom godišnje. *Ad hoc* sjednice mogu se sazivati na predlog Komisije ili države korisnice IPA III podrške, prije svega na tematskoj osnovi.
- (8) U slučaju da nisu uspostavljeni sektorski odbori za nadgledanje iz člana 53, IPA nadgledni odbor preuzima obaveze koje su navedene u stavu 7 predmetnog člana.

¹⁵ Uredba Savjeta (EZ) br.1085/2006 od 17. jula 2006. godine, kojom se uspostavlja Instrument za pretpristupnu podršku (IPA), (Sl. list L 210, 3. jul 2006, str. 82).

Član 53 **Sektorski odbori za nadgledanje**

- (1) Država korisnica IPA III podrške dužna je da uspostavi sektorske odbore za nadgledanje koji će biti nadležni za nadgledanje godišnjih i višegodišnjih programa koji se sprovode u indirektnom upravljanju, a financiraju se u skladu sa IPA Uredbom, Uredbom za IPA II, i IPA III Uredbom, u okviru određenog sektora ili programa. Ovi odbori osnivaju se najkasnije šest mjeseci od stupanja na snagu prvog finansijskog sporazuma za odgovarajući sektor.
- (2) U skladu sa načelom proporcionalnosti, kod godišnjih programa koji se sprovode u indirektnom upravljanju, obaveza upostavljanja sektorskog odbora za nadgledanje može biti izuzeta iz finansijskog sporazuma.
- (3) Ukoliko je uspostavljen sektorski odbor za nadgledanje, on može, osim višegodišnjih programa koji se sprovode u indirektnom upravljanju, da nadgleda i druge godišnje programe koji se sprovode bilo u direktnom ili indirektnom upravljanju u okviru istog sektora. Ove odredbe se ne primjenjuju na programe IPARD III.
- (4) Sektorski odbori za nadgledanje dužni su da izvršavaju sljedeće obaveze, uz pomoć izvještaja koje Upravljačko tijelo dostavlja uoči sastanaka:
 - (dd) da razmatraju djelotvornost, efikasnost, kvalitet, koordinaciju i usklađenost u procesu implementacije programa;
 - (ee) da analiziraju stepen napretka ka ostvarivanju ciljeva, dostizanju planiranih ishoda i rezultata, i ocjenjuju uticaj i održivost IPA III podrške, a da istovremeno osiguraju usklađenost sa dijalogom o politikama, relevantnim centralnim i regionalnim sektorskim strategijama, kao i višegodišnjim i regionalnim aktivnostima u državi korisnici IPA III podrške;
 - (ff) da analiziraju godišnje izvještaje o sprovođenju, uključujući i finansijsku realizaciju programa;
 - (gg) da razmatraju relevantne nalaze i zaključke, kao i predloge naknadnih korektivnih mjera koje nastaju kao rezultat kontrola na licu mjesta, postupka nadgledanja i evaluacije, kao i revizija, ukoliko su iste sprovedene;
 - (hh) da razmatraju sva pitanja koja su od značaja za funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole;
 - (ii) da razmatraju sporna pitanja i operacije;
 - (jj) da, ukoliko je neophodno, razmotre ili predlože izmjene i dopune programa i preduzimaju druge korektivne mjere kojima bi se osiguralo ostvarivanje ciljeva operacija i unaprijedila efikasnost, djelotvornost, učinkovitost i održivost podrške IPA III;
 - (kk) da razmatraju mjere koje se preduzimaju u oblasti informisanja, promocije, transparentnosti, komunikacija i vidljivosti, shodno članu 23 i 24;

Sektorskim ili finansijskim sporazumima mogu se propisati i druge konkretne odredbe.

- (5) Operativni zaključci, uključujući i eventualne preporuke, izvode se na kraju sjednica sektorskih odbora za nadgledanje. Realizacija ovih zaključaka podliježe

odgovarajućem praćenju i analizi na narednim sjednicama odbora, i time predstavlja osnov za izvještavanje prema IPA nadglednom odboru u odnosu na napredak ostvaren u skladu sa članom 52(2).

- (6) Svaki sektorski odbor za nadgledanje dužan je da usvoji svoj poslovnik, koji se izrađuje u konsultacijama s Upravljačkim tijelom i posredničkim tijelima, NIPAK-om i Komisijom.
- (7) Sektorski odbor za nadgledanje u svom sastavu ima predstavnike relevantnih nacionalnih organa i tijela države korisnice IPA III podrške, druge zainteresovane subjekte, kao što su ekonomski, socijalni i partneri iz oblasti zaštite životne sredine i, međunarodnih organizacija, međunarodne finansijske institucije i civilno društvo. Komisija učestvuje u radu odbora. Predstavnici zainteresovanih subjekata biraju se shodno pravilima i kriterijumima koji su definisani u poslovniku. Visoki predstavnik države korisnice IPA III podrške predsjedava sjednicama sektorskog odbora za nadgledanje. U zavisnosti od oblasti programa, Komisija ima pravo da kopredsjedava sjednicama odbora.
- (8) Sektorski odbori za nadgledanje sastaju se najmanje dva puta godišnje. Mogu se sazivati i vanredne sjednice.

GLAVA II EVALUACIJA

Član 54 Evaluacija IPA III podrške

- (1) Podrška IPA III podliježe evaluaciji, shodno članu 13 Uredbe o IPA III, članu 34 Finansijske uredbe i Poglavlju V, Glava II Uredbe o uspostavljanju instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu saradnju. Evaluacija ima za cilj da unaprijedi relevantnost, koherentnost, kvalitet, efikasnost, djelotvornost, uticaj, dodatnu vrijednost po Uniju, održivost IPA podrške i sinergiju sa relevantnim dijalogom u politici.
- (2) Ciljevi evaluacije su:
 - (a) ocjena uslova za realizaciju podrške, njeno sprovođenje, uključujući potencijalno i aktuelno, kao i njenu usklađenost sa ciljevima politike kako bi se ostvarili dugoročni efekti i ciljevi;
 - (b) ocjena postignutosti ugovorenih rezultata (proizvoda, ishoda, uticaja) kako bi se ostvarili namjeravani dugoročni i globalni ciljevi;
 - (c) ocjena procesa programiranja i sistema nadgledanja i, u odgovarajućim slučajevima, procesa sprovođenja;
 - (d) promovisanje odgovornosti za podršku prema institucijama EU i prema javnosti u pogledu ostvarenog za opredijeljena sredstva i načina njihovog korišćenja;
 - (e) izvođenje korisnih zaključaka sa ciljem unapređenja kvaliteta i koncepta budućih politika, strategija i intervencija. Stoga, evaluacije se sprovode pravovremeno, a njihovi nalazi se uzimaju u obzir kako u narednom ciklusu programiranja i sprovođenja, tako i prilikom donošenja odluke o raspodjeli resursa;

- (3) Evaluacije se mogu vršiti na nivou projekta i programa, kao i na strateškom nivou. Strateške evaluacije pokrivaju instrumente (uključujući budžetsku podršku), teme, korisnike pretpristupne podrške ili regione.
- (4) Mogu se sprovoditi *ex-ante* evaluacije. Ove evaluacije imaju za cilj da maksimalno unaprijede raspodjelu budžetskih sredstava u okviru programa i unaprijede kvalitet programa. Ove evaluacije utvrđuju i procjenjuju gdje su prisutne velike razlike, a gdje praznine i potencijal za razvoj, ciljeve koje treba ostvariti, očekivane rezultate, kvantifikovane ciljeve, koherentnost, ukoliko je potrebno, predložene strategije i kvalitet postupaka sprovođenja, nadgledanja, evaluacije i finansijskog upravljanja.
- (5) Retrospektivne i *ex-post* evaluacije ocjenjuju svrsishodnost, efikasnost, djelotvornost, uticaj, održivost i dodatnu vrijednost po Uniju podrške IPA III u pogledu ostvarivanja ciljeva definisanih u programskim dokumentima.
- (6) Dugoročni efekti i održivost efekata podrške IPA III ocjenjuju se u skladu sa pravilima i procedurama, kao i relevantnim zakonima Unije.
- (7) Odbor za nadgledanje Ipe i sektorski odbori za nadgledanje dužni su da uzmu u obzir preporuke i zaključke evaluacije.
- (8) Komisija razvija metode evaluacije, uključujući standarde kvaliteta¹⁶ i mjerljive indikatore. Korisnice IPA III podrške dužne su da prilikom evaluacije primjenjuju te metode.

Član 55 Evaluacije koje sprovodi Komisija

- (1) Kada Komisija vrši evaluacije podrške IPA III, korisnica IPA III dužna je da omogućiti pristup podacima i svim relevantnim informacijama neophodnim za sprovođenje evaluacija, uključujući omogućavanje intervjua sa relevantnim akterima.

Član 56 Evaluacije koje vrši korisnica IPA III u slučaju indirektnog upravljanja

- (1) Korisnica IPA III sprovodi IPA III finansiranje u slučaju indirektnog upravljanja i zadužena je za sprovođenje evaluacija onih programa kojima upravlja, u skladu sa članom 54.
- (2) Korisnica IPA III, u konsultacijama sa Komisijom, sastavlja plan evaluacije u kojem predstavlja aktivnosti evaluacija koje planira da realizuje u različitim fazama sprovođenja.

GLAVA III IZVJEŠTAVANJE

Član 57 Dodatne definicije za izvještavanje

- (1) 'period od 12 mjeseci' označava period od 1. jula prethodne finansijske godine do 30. juna tekuće finansijske godine, osim ukoliko nije drugačije navedeno u Sektorskom ili Finansijskom sporazumu.

¹⁶ U skladu sa Boljom uredbom i kriterijumima evaluacije i metodama i tehnikama zdrave evaluacije OECD/DAC.

- (2) 'Priznati trošak' označava trošak koji je nastao (od strane primaoca), prihvaćen (od strane Posredničkog tijela za finansijsko upravljanje) i plaćen (od strane Posredničkog tijela za finansijsko upravljanje).

Član 58 Jezik i format

- (1) Svi izvještaji, iskazi, izjave i računi koji se odnose na pripremu ili sprovođenje podrške IPA III dostavljaju se Komisiji na engleskom jeziku.
- (2) Nacionalni službenik za ovjeravanje, uz podršku Tijela za upravljanje računima, dužan je da uspostavi sitem obračunskog računovodstva za vođenje i čuvanje, u elektronskom obliku, tačne, cjelovite i pouzdane računovodstvene evidencije za svaki program/akciju/operaciju IPA III koji se sprovode putem indirektnog upravljanja od strane korisnice IPA III. Nacionalni službenik za ovjeravanje će to koristiti kao osnovu za sačinjavanje zahtjeva za plaćanje, računa, finansijskih izvještaja i iskaza.
- (3) Korisnica IPA III dužna je uspostaviti informacioni sistem upravljanja za vođenje i čuvanje, u elektronskom obliku, podataka o svakom programu/akciji/operaciji IPA III koji su neophodni za planiranje, sprovođenje, upravljanje, evaluaciju, provjere i revizije podrške IPA III.
- (4) Korisnica IPA III dužna je definisati tehničke specifikacije sistema iz stavova (2) i (3) u cilju maksimalnog automatizovanja izvještavanja i razmjene podataka u elektronskom obliku.
- (5) Komisija može uspostaviti sopstvene informacione sisteme i zahtijevati od korisnice IPA III da ima aktivnu ulogu u njihovom razvoju i upotrebi.

Član 59 Opšti kriterijumi izvještavanja za nacionalnog IPA koordinatora

- (1) Do 15. februara svake godine, NIPAK je dužan da Komisiji dostavi godišnji izvještaj o sprovođenju finansijske podrške dobijene po osnovu IPA Uredbe, IPA II Uredbe i IPA III Uredbe u prethodnoj finansijskoj godini.
- (2) Izvještaj mora biti sastavljen u skladu sa modelom koji je Komisija učinila dostupnim i mora da sadrži naročito sljedeće:
 - (a) programiranje podrške, napredak ostvaren sprovođenjem, probleme na koje se naišlo i preduzete mjere, nastavak u vidu nadgledanja i evaluacije;
 - (b) komunikaciju i vidljivost, kao i napore za koordinaciju sa donatorom;
 - (c) napredak učinjen ka postizanju ciljeva koji su navedeni u strateškim dokumentima i programima, kako su izmjereni relevantnim indikatorima;
 - (d) preporuke za naredni period.

Gdje pokriva programe koji se sprovode u slučaju indirektnog upravljanja korisnice IPA III, ovaj izvještaj se mora zasnivati na informacijama koje pružaju Upravljačka struktura i posrednička tijela, te obuhvatiti napredak učinjen sprovođenjem povjerenih zadataka, uključujući i sve probleme na koje se naišlo i preduzete korektivne mjere.

- (3) Dodatni kriterijumi izvještavanja od strane nacionalnog IPA koordinatora mogu biti definisani u sektorskim ili finansijskim sporazumima, uključujući kriterijume izvještavanja za operativne programe iz člana 16 stav 5 i programe iz člana 16 stav 7.

Član 60 Kriterijumi izvještavanja za NIPAK u slučaju indirektnog upravljanja od strane korisnice IPA III

Najkasnije šesnaest mjeseci nakon završetka sprovođenja svakog programa, NIPAK je dužan dostaviti Komisiji završni izvještaj o sprovođenju tog programa, koji obuhvata cjelokupan period sprovođenja, naročito uključujući informacije o očekivanim i ostvarenim rezultatima, kao i finansijske podatke koji se odnose na sprovođenje aktivnosti.

Član 61 Kriterijumi izvještavanja za nacionalnog službenika za ovjeravanje u slučaju indirektnog upravljanja od strane korisnice IPA III

- (1) Do 15. januara svake godine, nacionalni službenik za ovjeravanje dužan je dostaviti Komisiji i Revizorskom tijelu u elektronskom obliku izvod iz računovodstvenog sistema na dan 31. decembar prethodne finansijske godine. Zajedno sa istim, potrebno je poslati godišnji računovodstveni *cut-off* izvještaj koristeći *ad hoc* model koji je omogućila Komisija.
- (2) Do 15. februara svake godine, Nacionalni službenik za ovjeravanje, uz obavezu dostavljanja primjerka NIPAK-u i Revizorskom tijelu, dužan je da Komisiji dostavi sljedeće informacije za prethodnu finansijsku godinu:
- (a) godišnje finansijske izvještaje ili stanje bazirano na uzročnosti prihoda i rashoda, sastavljene u skladu sa formatom godišnjih finansijskih izvještaja ili izjava datih kao prilog uz Finansijski sporazum, u kojem se pravi jasna razlika između prihvaćenih troškova i izvršenih isplata;
 - (b) izvještaj o sistemu upravljanja i kontrole, uključujući:
 - (i) sažetak izvještaja provjere i kontrola koje je sprovela Upravljačka strukutra;
 - (ii) analizu prirode, uzroka, obima i uticaja finansijskih grešaka;
 - (iii) sažetak značajnih promjena sistema upravljanja i kontrole, pravila ili postupaka korisnice IPA III, zajedno sa analizom njihovog učinka na upravljanje sredstvima Unije;
 - (iv) samoprocjenu funkcionisanja sistema upravljanja i kontrole, koji upućuje na zahtjeve člana 12(3) i Aneksa B, sa identifikovanim slabostima i preduzetim ili planiranim korektivnim radnjama;
 - (c) status akcionih planova i nastavak na revizorske izvještaje koje izdaju Revizorsko tijelo, interne revizorske službe i Komisija;
 - (d) godišnju izjavu o upravljanju po programu, koja je sačinjena u skladu sa Aneksom C; ukoliko potvrde koje zahtijeva Aneks C nijesu dostupne, nacionalni službenik za ovjeravanje dužan je izdati godišnju izjavu o upravljanju informišući Komisiju o razlozima i mogućim posljedicama, kao i

o akcijama koje su preduzete ili se planiraju kako bi se pitanje riješilo i zaštitili finansijski interesi Evropske unije.

- (3) Do 31. jula svake godine, osim gdje je drugačije predviđeno u Sektorskom ili Finansijskom sporazumu, nacionalni službenik za ovjeravanje je dužan poslati Komisiji i Revizorskom tijelu, finansijske izvještaje ili stanje bazirano na uzročnosti prihoda i rashoda, za period od 12 mjeseci koji je okončan 30. juna iste godine. Oni treba da budu sačinjeni u skladu sa formatom finansijskih izvještaja ili izjava datih kao prilog uz Finansijski sporazum, u kojem se pravi jasna razlika između prihvaćenih troškova i izvršenih isplata.
- (4) Najkasnije šesnaest mjeseci nakon završetka sprovođenja svakog programa, Nacionalni službenik za ovjeravanje je dužan dostaviti Komisiji završni izvještaj o troškovima programa, koristeći model koji je omogućila Komisija. Gdje je primjenljivo, uz isti treba poslati i zahtjev za završno plaćanje.
- (5) Nacionalni službenik za ovjeravanje dužan je ovjeriti sve finansijske izvještaje, iskaze i račune iz ovog člana. Ovjera označava potvrdu cjelovitosti, tačnosti i istinitosti finansijskih izvještaja, iskaza i računa.
- (6) Dodatni kriterijumi izvještavanja za nacionalnog službenika mogu biti definisani u sektorskim ili finansijskim sporazumima.

Član 62 Kriterijumi izvještavanja za upravljačka tijela u slučajevima indirektnog upravljanja od strane korisnice IPA III

- (1) Upravljačka tijela i posrednička tijela dužni su dostaviti sve neophodne informacije NIPAK-u, Nacionalnom službeniku za ovjeravanje i Revizorskom tijelu kako bi se pružila podrška njihovom radu i pripremi njihovih izvještaja.
- (2) Na početku svake godine, upravljačka tijela i posrednička tijela dužna su dostaviti Nacionalnom službeniku za ovjeravanje godišnje finansijske izvještaje, stanje bazirano na uzročnosti prihoda i rashoda za prethodnu finansijsku godinu za programe za koje su oni odgovorni.
- (3) Na početku svake godine, upravljačka tijela dužna su dostaviti sve neophodne informacije nacionalnom službeniku za ovjeravanje, godišnje izjave o upravljanju za prethodnu finansijsku godinu ili programe za koje su oni odgovorni. Ove godišnje izjave o upravljanju uputiće na sve značajne aspekte definisane u Aneksu C.
- (4) Tačan opseg izvještaja, iskaza i izjava iz stavova (2) i (3), njihove formate, metode pripreme, prpratna dokumenta i vremensku skalu definiše nacionalni službenik za ovjeravanje i definišu se u radnim aranžmanima koji se sklapaju između nacionalnog službenika za ovjeravanje i svakog upravljačkog tijela.
- (5) NIPAK i Komisija mogu zatražiti od upravljačkih tijela i posredničkih tijela da sačine *ad hoc*, povremene ili periodične izvještaje o sprovođenju programa iz domena njihove nadležnosti. Ovi izvještaji se mogu dati na ispitivanje nadležnoj sektorskoj komisiji za nadgledanje.
- (6) Dodatni kriterijumi izvještavanja za upravljačka tijela i posrednička tijela mogu biti definisani u sektorskim ili finansijskim sporazumima.

Član 63 Kriterijumi izvještavanja za Revizorsko tijelo u slučajevima indirektnog upravljanja od strane korisnice IPA III

- (1) Do 15. februara svake godine, osim gdje je drugačije definisano u Sektorskom ili Finansijskom sporazumu, Revizorsko tijelo je dužno dostaviti Komisiji i Vladi države korisnice IPA III, sa kopijom NIPAK-u i nacionalnom službeniku za ovjeravanje, godišnje mišljenje revizije u skladu sa modelom definisanim u Aneksu E.
- (2) Do 15. februara svake godine, osim gdje je drugačije definisano u Sektorskom ili Finansijskom sporazumu, Revizorsko tijelo je dužno dostaviti Komisiji godišnji izvještaj o revizorskoj aktivnosti u skladu sa modelom definisanim u Aneksu D, koji je priložen akt uz godišnje mišljenje revizije iz stava (1).
- (3) Rok do 15. februara iz stavova (1) i (2) Komisija može produžiti do 1. marta, nakon opravdanog zahtjeva Revizorskog tijela, osim gdje je drugačije definisano u Sektorskom ili Finansijskom sporazumu.
- (4) U okviru tri mjeseca od kada Nacionalni službenik za ovjeravanje preda završni izvještaj o rashodu, Revizorsko tijelo je dužno poslati Komisiji revizorsko mišljenje o završnom izvještaju o rashodima u skladu sa modelom definisanim u Aneksu F.
- (5) Revizorsko mišljenje o završnom izvještaju o rashodima treba da bude praćeno završnim izvještajem o revizorskoj aktivnosti u skladu sa modelom koji omogućiti Komisiji.
- (6) Revizorsko tijelo dužno je dostaviti Komisiji izvještaje o reviziji sistema čim se zaključi kontradiktorni postupak sa relevantnim subjektima revizije.
- (7) Dalji posebni kriterijumi koji se odnose na izvještaje i mišljenja Revizorskog tijela mogu biti definisani u Sektorskim ili Finansijskim sporazumima.

ODJELJAK VII ODREDBE O PROGRAMIMA PREKOGRANIČNE SARADNJE

GLAVA I OPŠTE ODREDBE

Član 64 Modaliteti prekogranične saradnje

- (1) Podrška koja se pruža u skladu s odredbama ovog odjeljka usmjerena je na unapređenje dobrosusjedskih odnosa, podsticanje integracije u Uniju i ubrzanje društveno-ekonomskog razvoja kroz zajedničke lokalne i regionalne inicijative.
- (2) U okviru prekogranične saradnje, podrška se obezbjeđuje za:
 - (a) prekograničnu saradnju između jedne ili više država članica i jedne ili više država koje su korisnice podrške IPA III;
 - (b) prekograničnu saradnju između dvije ili više država koje su korisnice podrške IPA III;
 - (c) učesće države korisnice IPA III u programima transnacionalne i međuregionalne saradnje koji se finansiraju iz Evropskog fonda za regionalni razvoj.

- (3) Odredbe ovog odjeljka primjenjuju se na modalitet prekogranične saradnje iz tačke (b) u okviru stava 2. Pravila programiranja koja se primjenjuju na programe iz stava 2 tačka (a) i (c), definišu se finansijskim sporazumima koji se zaključuju u skladu sa članom 5 Interreg Uredbe.

Član 65 Dodatne definicije relevantne za oblast prekogranične saradnje

(1) Za potrebe ovog odjeljka, primjenjuju se sljedeće definicije:

- a) „operacija” označava projekat, ugovor, akciju ili grupu projekata koje bira ugovorno tijelo za predmetni program, ili koji su u njegovoj nadležnosti, a koji doprinose ostvarenju ciljeva relevantnog tematskog prioriteta, odnosno tematskih prioriteta;
- b) „aplikant” je fizičko lice ili subjekat koji može, ali ne mora biti pravno lice, a koji je dostavio aplikaciju u okviru poziva za podnošenje aplikacija za dodjelu bespovratnih sredstava;
- c) „korisnik” podrazumijeva javno ili privatno tijelo nadležno za pokretanje i sprovođenje operacija u okviru programa prekogranične saradnje;
- d) „vodeći korisnik podrške IPA III” označava državu korisnicu IPA III podrške koja je postavljena za vodećeg korisnika i u njoj se nalazi ugovorno tijelo za odgovarajući program prekogranične saradnje;
- e) „strukture prekogranične saradnje (CBC)” jesu institucije uključene u pripremu i upravljanje određenog programa prekogranične saradnje u svakoj od država učesnica koje su korisnice podrške IPA III. Obaveze svake pojedinačne strukture prekogranične saradnje definišu se u zavisnosti od modaliteta upravljanja u programima.

Član 66 Kofinansiranje

(1) Stopa kofinansiranja od strane Unije, na nivou svakog tematskog prioriteta, može iznositi najviše 85% prihvatljivih troškova u okviru pojedinačnog programa prekogranične saradnje. U okviru prioriteta koji se odnosi na tehničku podršku, stopa kofinansiranja od strane Unije iznosi 100%.

GLAVA II PRAVILA PROGRAMIRANJA

Član 67 Tematski prioriteti i fokus prekogranične saradnje u okviru IPA III

- (1) U cilju dodatnog usmjeravanja predviđene podrške, tematski prioriteti predstavljeni u Aneksu III Uredbe za IPA III grupisani su u tematske klustere u okviru programskog okvira za IPA III. Za svaki od programa, država korisnica IPA III podrške može izabrati najviše dva tematska prioriteta, uz tematski klaster „unapređenje kapaciteta regionalnih i lokalnih organa za prevazilaženje izazova na lokalnom nivou.”
- (2) Programi prekogranične saradnje podrazumijevaju i namjenska budžetska izdvajanja za tehničku podršku, kako je naznačeno u članu 73.

Član 68 Geografska pokrivenost

Država korisnica IPA III podrške koja učestvuje u pojedinačnim programima, zajedno sa Komisijom utvrđuje pregled prihvatljivih područja, koja će biti uključena u odgovarajući program prekogranične saradnje.

Član 69 Priprema, ocjena, odobrenje i dopune programa prekogranične saradnje

- (1) Programi prekogranične saradnje izrađuju se u skladu sa modelom programa koji dostavlja Komisija, a zajedno ih pripremaju zemlje učesnice koje su korisnice podrške IPA III.
- (2) Za svaki odabrani tematski prioritet, zemlje učesnice utvrđuju konkretne ciljeve, očekivane rezultate, ciljeve, indikatore i vrste aktivnosti koje treba podržavati, uključujući i definisanje glavnih ciljnih grupa i krajnjih korisnika.
- (3) Vodeća država učesnica, elektronskim putem, podnosi Komisiji na saglasnost program prekogranične saradnje.
- (4) Komisija ocjenjuje usklađenost programa prekogranične saradnje sa Programskim okvirom za IPA III, kao i njegov očekivani doprinos odabranim tematskim prioritetima koji su definisani u Aneksu III Uredbe za IPA III.
- (5) Komisija je dužna da svoje komentare dostavi u roku od tri mjeseca od datuma podnošenja programa prekogranične saradnje. Zemlje učesnice su dužne da Komisiji obezbijede sve neophodne dodatne informacije i, u zavisnosti od konkretnog slučaja, revidiraju svoj predlog programa prekogranične saradnje.
- (6) Prilikom davanja saglasnosti na program prekogranične saradnje, Komisija vodi računa o tome da su svi njeni komentari na odgovarajući način uvršteni u dokument.
- (7) Programi prekogranične saradnje mogu se mijenjati i dopunjavati na predlog država učesnica, odnosno na predlog Komisije, a u dogovoru sa zemljama učesnicama.
- (8) Zahtjevi za izmjenama i dopunama programa prekogranične saradnje koje podnose države korisnice IPA III podrške moraju biti dobro obrazloženi i posebno ukazivati na koji način će izmjene programa prekogranične saradnje uticati na dostizanje predviđenih ciljeva. Uz zahtjeve se dostavlja i revidirani tekst programa. Stavovi od (3) do (6) odnose se na izmjene i dopune programa prekogranične saradnje.
- (9) Ukoliko se radi o izmjenama koje su čisto administrativne ili lektorske prirode, i koje ne utiču na proces sprovođenja programa prekogranične saradnje, dokument nije potrebno ponovo dostavljati na saglasnost Komisiji. Država korisnica IPA III podrške dužna je da nakon unošenja takvih izmjena, o njima pravovremeno obavijesti Komisiju.
 1. Zahtjev za izmjenu programa može se dostaviti u jednom ili više sljedećih slučajeva:
 - (a) nakon revizije Programskog okvira za IPA III, koja uslovljava i izmjene u strateškim dokumentima, koje značajno utiču na programe prekogranične

saradnje, uključujući i promjenu lokacije ugovornog tijela ili izmjene u finansijskom planu;

- (b) nakon značajnih društveno-ekonomskih promjena u programskoj oblasti;
- (c) kako bi se uzele u obzir značajne promjene na nivou Unije, u okviru države korisnice IPA III podrške ili promjene prioriteta na regionalnom nivou;
- (d) na osnovu rezultata evaluacije iz člana 55.

Član 70 Bilateralni sporazumi između država korisnica IPA III podrške, za potrebe upravljanja programima prekogranične saradnje koji se sprovode u indirektnom upravljanju

- (1) U slučaju indirektnog upravljanja, države korisnice IPA III podrške zaključuju bilateralni sporazum kojim se definišu njihove pojedinačne odgovornosti u procesu sprovođenja predmetnog programa prekogranične saradnje, za cijeli period trajanja programa prekogranične saradnje. Bilateralnim sporazumom se, između ostalog, utvrđuju sljedeće pojedinosti:
 - (a) opis implementacione strukture, njihove uloge i dužnosti;
 - (b) opis sistema upravljanja, kao i finansijskog, kontrolnog sistema, i sistema revizije za programe prekogranične saradnje;
 - (c) osnovne procedure sprovođenja, uključujući i proces selekcije operacija i proces nadgledanja, kako na nivou pojedinačnih operacija, tako na nivou cjelokupnih programa prekogranične saradnje;
 - (d) odredbe kojima se obezbjeđuje zakonitost i regularnost troškova koje snose korisnici, i kojima je predviđeno sprovođenje verifikacija iz Klauzule 8 stav 1 tačka b i c Aneksa A uz ovaj Sporazum;
 - (e) korektivne mjere u slučaju problema u sprovođenju;
 - (f) odredbe kojima se garantuje dobro finansijsko upravljanje sredstvima koja su opredijeljena za program prekogranične saradnje, kao i povraćaj neopravdano isplaćenih sredstava.
 - (g) procedure za izuzeće od obaveze plaćanja poreza iz člana 28.
 - (h) pojedinosti o finansijskom upravljanju u okviru programa, uključujući i plaćanja između država korisnica IPA III podrške, vođenje dokumentacije, obaveze izvještavanja, kao i izvještavanje nepravilnostima.

GLAVA III OPERACIJE

Član 71 Odabir operacija

- (1) Operacije koje su odabrane u okviru programa prekogranične saradnje treba da imaju očigledan prekogranični efekat i doprinos.
- (2) Izbor operacija koje se finansiraju u okviru programa prekogranične saradnje vrši ugovorno tijelo kroz poziv za dostavljanje projektnih predloga koji važi za cjelokupno prihvatljivo područje.

- (3) Države korisnice IPA III podrške koje učestvuju u programu mogu da identifikuju odgovarajuće operacije za finansiranje i mimo poziva za dostavljanje projektnih predloga. U tom slučaju, mogućnost za takve operacije biće posebno naznačena u samom programu prekogranične saradnje, u skladu sa članom 69.
- (4) Odabrane operacije prekogranične saradnje uključuju korisnike iz najmanje dvije države korisnice IPA III podrške. Korisnici su dužni da sarađuju u osmišljavanju i sprovođenju operacija. Osim toga, dužni su da sarađuju i na pitanjima obezbjeđivanja kadrova ili finansiranja operacija, odnosno u oba slučaja.
- (5) Operacija se može sprovoditi na teritoriji samo jedne države korisnice IPA III podrške, pod uslovom da se definišu prekogranični efekti i koristi.

Član 72 Korisnici

- (1) Korisnici na projektima su subjekti osnovani na teritoriji države korisnice IPA III podrške koja učestvuje u programu.
- (2) Korisnici su dužni da imenuju vodećeg korisnika. Vodeći korisnik preuzima odgovornost za sprovođenja cjelokupne operacije, prati da li se operacija sprovodi u skladu s uslovima iz ugovora i definiše sporazume sa drugim korisnicima, kako bi obezbijedio dobro finansijsko upravljanje sredstvima koja su opredijeljena za predmetnu operaciju, uključujući i sporazume za povraćaj neopravdano isplaćenih iznosa.

Član 73 Tehnička podrška

- (1) Svaki program prekogranične saradnje uključuje namjenska budžetska sredstva koja se izdvajaju za projekte tehničke podrške, a koja mogu iznositi najviše 10% ukupnog predviđenog EU doprinosa za program prekogranične saradnje.
- (2) Tehnička podrška, između ostalog, može da uključuje sljedeće:
 - (a) aktivnosti pripreme, upravljanja, nadgledanja, evaluacije, informisanja, komunikacije, umrežavanja, rješavanja sporova, kontrole i revizije koje podrazumijeva sprovođenje programa;
 - (b) aktivnosti kojima se osnažuju administrativni kapaciteti za sprovođenje programa prekogranične saradnje;
 - (c) aktivnosti kojima se smanjuje administrativno opterećenje za korisnike, što uključuje i uspostavljanje sistema za elektronsku razmjenu podataka i aktivnosti kojima se osnažuju kapaciteti i razmjenjuju primjeri najbolje prakse između nadležnih organa u državama korisnicama IPA III podrške i samih korisnika, a za potrebe upravljanja podrškom IPA III.
 - (d) finansiranje Zajedničkog tehničkog sekretarijata.
- (3) Tehnička podrška može se odnositi i na prethodne, ali i predstojeće programske periode.
- (4) U skladu sa članom 29 stav 2, troškovi tehničke podrške koji nastaju u procesu pripreme programa prekogranične saradnje i uspostavljanja sistema upravljanja i kontrole mogu biti prihvatljivi i prije samog potpisivanja odgovarajućeg finansijskog sporazuma, ugovora i adenduma, u slučajevima koji su predviđeni članom 27 stav 6 Uredbe o uspostavljanju Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu saradnju.

GLAVA IV SPROVOĐENJE PROGRAMA

Član 74 Modaliteti za sprovođenje programa

Programi prekogranične saradnje sprovode se pod direktnim ili indirektnim upravljanjem sa vodećom državom korisnicom IPA III podrške.

GLAVA V PROGRAMSKE STRUKTURE I NADLEŽNA TIJELA, I NJIHOVE OBAVEZE

Član 75 Strukture i organi nadležni za upravljanje programima prekogranične saradnje

- (1) Sljedeće strukture iz člana 10 uključene su u upravljanje programima prekogranične saradnje u okviru države korisnice IPA III podrške:
 - (a) Nacionalni koordinatori za Ipu iz zemalja učesnica u programu prekogranične saradnje i, u zavisnosti od konkretnog slučaja, koordinatori za teritorijalnu saradnju, koji su dužni da zajednički osiguraju da su ciljevi definisani određenim programima prekogranične saradnje usklađeni sa ciljevima Programskog okvira za IPA III;
 - (b) NAO i upravljačka struktura u vodećoj državi korisnici IPA III podrške, ukoliko se program prekogranične saradnje sprovodi u indirektnom upravljanju;
 - (c) Strukture za prekograničnu saradnju u svim državama korisnicama IPA III podrške koje su dužne da blisko sarađuju u procesu programiranja i sprovođenja relevantnih programa prekogranične saradnje. Ukoliko se program sprovodi u indirektnom upravljanju, strukture za prekograničnu saradnju u vodećoj državi korisnici IPA III podrške vrše dužnosti Upravljačkog tijela. Upravljačko tijelo je dužno da imenuje posrednička tijela.
 - (d) Revizorsko tijelo, kako je naznačeno u članu 10 stav 1, tačka e, kada se program prekogranične saradnje sprovodi u indirektnom upravljanju sa državom korisnicom IPA III podrške.
- (2) Države korisnice IPA podrške dužne su da za svaki program prekogranične saradnje uspostave zajednički odbor za nadgledanje (ZON) koji će takođe vršiti ulogu i sektorskog odbora za nadgledanje iz člana 53.
- (5) Zajednički tehnički sekretarijat (ZTS) uspostavlja se za potrebe pružanja podrške Komisiji, programskim upravljačkim strukturama i nadležnim tijelima, kao i ZON-u. Jedan ZTS može pružati podršku u procesu pripreme i sprovođenja više programa prekogranične saradnje.

Član 76 Strukture prekogranične saradnje i Upravljačko tijelo

- (1) Strukture prekogranične saradnje uspostavljaju se u okviru administrativne strukture svake države korisnice IPA III podrške koja učestvuje u programu, a za

potrebe pripreme, sprovođenja i upravljanja programima prekogranične saradnje. Postoji mogućnost da se ista struktura prekogranične saradnje iskoristi za više programa prekogranične saradnje.

- (2) U slučaju indirektnog upravljanja, struktura za prekograničnu saradnju u okviru vodeće države korisnice IPA III podrške preuzima ulogu Upravljačkog tijela.
- (3) Strukture prekogranične saradnje iz država korisnica IPA III podrške dužne su da blisko sarađuju u izvršenju obaveza od zajedničkog interesa. Zajednički izvršavaju sljedeće obaveze i preuzimaju sljedeće zadatke:
 - (a) pripremaju programe prekogranične saradnje u skladu sa članom 69, i rade na njihovoj reviziji;
 - (b) pripremaju bilateralne sporazume u skladu sa članom 70, u slučaju indirektnog upravljanja, i staraju se o njihovoj primjeni;
 - (c) zajednički se staraju o ispunjavanju svih obaveza koje su predviđene stavom 4 i 5 u okviru ovog člana;
 - (d) osiguravaju učešće na sastancima ZON-a, kao i drugim bilateralnim sastancima;
 - (e) kandiduju svoje predstavnike u ZON-u;
 - (f) uspostavljaju Zajednički tehnički sekretarijat (ZTS) i vode računa da on raspolaže potrebnim kadrom;
 - (g) pripremaju i sprovode strateške odluke ZON-a;
 - (h) pružaju podršku radu ZON-a i pružaju mu informacije neophodne za realizaciju obaveza, prije svega one podatke koji se odnose na napredak operativnog programa u ostvarivanju specifičnih ciljeva i targeta u okviru tematskih prioriteta koji su predviđeni programom prekogranične saradnje;
 - (i) uspostavljaju sistem za prikupljanje pouzdanih informacija o sprovođenju programa prekogranične saradnje ;
 - (j) izrađuju godišnje i završne izvještaje o sprovođenju iz člana 80;
 - (k) pripremaju i sprovode koherentni plan o komunikacijama i promociji;
 - (l) pripremaju godišnji plan rada za ZTS, koji odobrava ZON;
- (4) Ukoliko država korisnica IPA III podrške sprovodi program prekogranične saradnje u indirektnom upravljanju, Upravljačko tijelo je dužno da, uz odredbe iz Klauzule 6 u Aneksu A, izvršava sljedeće:
 - (a) kandiduje članove s pravom glasa u evaluacionoj komisiji i vodi računa da evaluaciona komisija uključuje jednog člana s pravom glasa više iz države koja nije vodeći partner, dok je posredničko tijelo dužno da, u okviru svojih ovlašćenja, imenuje predsjedavajućeg i sekretara u komisiji;
 - (b) priprema tehničku dokumentaciju koja je potrebna za raspisivanje poziva, a u bliskoj saradnji sa drugom državom korisnicom IPA III podrške koja učestvuje u programu;

- (c) sprovodi aktivnosti praćenja implementacije, nadgleda tehničke aspekte operacija i potvrđuje da su operacije sprovedene u saradnji sa drugom državom učesnicom;
- (5) Ukoliko vodeća država korisnica sprovodi program prekogranične saradnje u indirektnom upravljanju, a strukture i nadležni organi definisani u članu 10 stav 1 tačke a-d, ne mogu da sprovode aktivnosti provjere sistema upravljanja na programskom području, države učesnice su dužne da utvrde na koji način će se sprovoditi aktivnosti provjere sistema upravljanja. Modaliteti za sprovođenje takvih provjera definišu se u bilateralnim sporazumima iz člana 70.

Član 77 Revizorsko tijelo

- (1) Ukoliko država korisnica IPA III podrške sprovodi program prekogranične saradnje u indirektnom upravljanju, revizorsko tijelo za relevantni program nalazi se u državi koja je vodeći partner u programu.
- (2) U slučaju da revizorsko tijelo iz stava 1 ovog člana nema ovlašćenje da neposredno vrši svoje funkcije na cijeloj teritoriji programa prekogranične saradnje, podršku mu pruža grupa revizora u čijem sastavu je po jedan predstavnik svake od država korisnica IPA III podrške koje učestvuju u programu prekogranične saradnje. Grupom revizora predsjedava revizorsko tijelo države koja je vodeći partner u programu. Posebni modaliteti za vršenje tih funkcija definišu se u bilateralnom sporazumu iz člana 70.

Član 78 Zajednički odbor za nadgledanje (ZON)

- (1) Najkasnije šest mjeseci od stupanja na snagu prvog Finansijskog sporazuma, države korisnice IPA III podrške dužne su da uspostave ZON.
- (2) Svaka država korisnica IPA III podrške koja učestvuje u programu imenuje svoje predstavnike u ZON.
- (3) U sastavu ZON-a su predstavnici NIPAK-a i koordinatori za teritorijalnu saradnju, u zavisnosti od slučaja, kao i predstavnici država korisnica IPA III podrške (nadležni organi na centralnom, regionalnom i lokalnom nivou) uključujući strukture za prekograničnu saradnju, kao i, tamo gdje je relevantno, druge partnere, kao što su organizacije civilnog društva. Komisija učestvuje u radu ZON-a u svojstvu savjetnika.
- (4) ZON-om predsjedava država korisnica IPA III podrške koja nije vodeći partner u programu.
- (5) ZON se sastaje najmanje dva puta godišnje. Mogu se sazivati i vanredne sjednice, na zahtjev država korisnica IPA III podrške ili Komisije.
- (6) ZON usvaja poslovnik, koji priprema u konsultacijama sa strukturama za prekograničnu saradnju, NIPAK-om i Komisijom.
- (7) Svaka država korisnica IPA III podrške ima jednaka prava glasa bez obzira na broj predstavnika koje je imenovala.
- (8) ZON je dužan da:

- a) utvrdi tematske prioritete, specifične ciljeve, ciljne korisnike i poseban fokus za svaki od poziva za dostavljanje projektnih predloga koje odobrava Komisija;
 - b) pregleda i daje savjetodavno mišljenje na spisak operacija odabranih u okviru poziva za dostavljanje projektnih predloga prije konačne odluke o dodjeljivanju granta. Ugovorno tijelo donosi konačnu odluku o dodjeljivanju granta;
 - c) analizira ostvareni napredak u procesu ostvarivanja specifičnih ciljeva, očekivanih rezultata i targeta u okviru tematskih prioriteta definisanih u programu prekogranične saradnje, na osnovu informacija koje dobija od struktura za prekograničnu saradnju država korisnica IPA III podrške. Napredak se prati u odnosu na indikatore definisane za program prekogranične saradnje;
 - d) analizira odgovarajuće nalaze i zaključke kao i predloge za naknadne korektivne mjere koje su definisane na osnovu provjera na licu mjesta, procesa nadgledanja i evaluacije, ukoliko postoje;
 - e) daje saglasnost na predlog da se revidira program prekogranične saradnje. Kada god je potrebno, može davati predloge da se izmijeni program prekogranične saradnje, kao što se navodi u članu 69 stav 7, kako bi obezbijedio ostvarivanje ciljeva programa prekogranične saradnje i unaprijedio efikasnost, djelotvornost, efekat i održivost IPA III podrške. ZOM može da daje i preporuke za eventualno unapređenje postupka sprovođenja programa prekogranične saradnje;
 - f) pregleda i daje saglasnost na plan komunikacija i vidljivosti za program prekogranične saradnje;
 - g) pregleda i daje saglasnost na plan evaluacije iz člana 56 stav 2;
 - h) pregleda i daje saglasnost na godišnje i završne izvještaje o sprovođenju iz člana 80;
 - i) pregleda i daje saglasnost na godišnji plan rada Zajedničkog tehničkog sekretarijata.
- (9) ZON podnosi izvještaj IPA nadglednom odboru države korisnice IPA III podrške koja je vodeći partner u programu.

Član 79 Zajednički tehnički sekretarijat (ZTS)

- (1) ZTS za program prekogranične saradnje osniva se kako bi pružao podršku Komisiji, strukturama za prekograničnu saradnju, Upravljačkom tijelu i ZON-u, prema potrebi. ZTS se nalazi u državi korisnici IPA III podrške koja je vodeći partner u programu. ZTS može imati filijalu (kancelariju Antene) u drugoj državi učesnici. ZTS i kancelarija Antene nalaze se na samom programskom području, osim u slučajevima kada se Komisija i države korisnice postignu drugačiji dogovor.
- (2) Rad ZTS-a finansira se iz budžeta za tehničku podršku.
- (3) Osoblje ZTS-a čine državljani obje države korisnice IPA III podrške koje učestvuju u programu prekogranične saradnje.

- (4) ZTS-om upravlja struktura za prekograničnu saradnju u okviru države korisnice IPA III podrške koja je vodeći partner u programu.
- (5) Svake godine, strukture za prekograničnu saradnju pripremaju plan rada za ZTS i dostavljaju ga ZOM-u na uvid i saglasnost.
- (6) ZTS ne učestvuje u provjerama upravljanja ili evaluacionim komisijama, niti doprinosi njihovom sprovođenju, odnosno radu.
- (7) ZTS može, između ostalih, izvršavati i sljedeće zadatke:
 - a) organizovanje sastanaka ZOM-a, uključujući izradu zapisnika i njegovu distribuciju;
 - b) pružanje podrške potencijalnim aplikantima u procesu traženja partnera i izradi projekta, organizovanje info dana i radionica; uspostavljanje i održavanje mreže zainteresovanih strana;
 - c) savjetovanje korisnika i partnera u procesu sprovođenja operacija;
 - d) priprema, sprovođenje i izvještavanje o posjetama koje imaju za cilj nadgledanje operacija prekogranične saradnje;
 - e) uspostavljanje sistema za prikupljanje pouzdanih informacija o sprovođenju programa prekogranične saradnje;
 - f) dostavljanje informacija pri izradi godišnjih i završnih izvještaja o sprovođenju programa prekogranične saradnje;
 - g) planiranje i realizacija informativnih kampanja i drugih aktivnosti koje imaju za cilj informisanje javnosti o programima prekogranične saradnje, uključujući i izradu promotivnog materijala o programu prekogranične saradnje i održavanje vebsajta programa prekogranične saradnje.

GLAVA VI IZVJEŠTAVANJE

Član 80 Godišnji i završni izvještaji o sprovođenju programa

- (1) Kako je predviđeno zahtjevima za izvještavanje koji su definisani u Glavi III, strukture za prekograničnu saradnju izrađuju godišnji i završni izvještaj o sprovođenju, za svaki od programa prekogranične saradnje. Završni izvještaj može da uključuje i posljednji godišnji izvještaj. Izvještaj se priprema u skladu sa modelom koji se nalazi u prilogu finansijskog sporazuma.
- (2) Nakon što ZON razmotri i odobri predmetne izvještaje, oni se, po potrebi, dostavljaju NIPAK-u i nacionalnom službeniku za ovjeravanje države korisnice IPA III podrške koja je vodeći partner u programu. NIPAK u vodećoj državi dostavlja izvještaje NIPAK-u druge države učesnice i Komisiji , kako je predviđeno zahtjevima za izvještavanje koji su definisani u Glavi III.

ODJELJAK VIII ZAVRŠNE ODREDBE

Član 81 Komunikacija

Razmjena informacija i dokumenata između Komisije i države korisnice IPA III podrške u vezi sa programiranjem, programima, i njihovim izmjenama, kao i razmjena dokumentacije o sprovođenju programa vrši se elektronskim putem, u mjeri u kojoj je to moguće. Modalitete za razmjenu podataka utvrđuju Komisija i država korisnica IPA III podrške i definišu ih u sektorskom ili finansijskom sporazumu.

Član 82 Konsultacije

- (1) Sva pitanja koja se tiču izvršenja ili tumačenja ovog Sporazuma rješavaju se u konsultacijama između Strana potpisnica, što, ukoliko je potrebno, može rezultirati i njegovim izmjenama i dopunama.
- (2) U slučaju neizvršenja obaveze predviđene ovim Sporazumom i nepreduzimanja blagovremenih korektivnih mjera, Komisija može da suspenduje ovaj Sporazum, kako je predviđeno članom 90.
- (3) Država korisnica IPA III podrške može se, u cjelini ili dijelom, odreći sprovođenja podrške IPA III. Korisnica IPA III podrške dužna je da o tome dostavi obavještenje najmanje 6 mjeseci unaprijed. Strane ugovornice u ovom Sporazumu definišu pojedinih pomenutog odricanja razmjenom pisama ili izmjenom odgovarajućeg finansijskog sporazuma, u zavisnosti od slučaja.

Član 83 Mjerodavno pravo, rješavanje sporova

- (1) Na ovaj Sporazum primjenjuje se pravo EU.
- (2) Ukoliko spor koji se javio u vezi sa tumačenjem, primjenom ili važenjem ovog Sporazuma nije moguće riješiti mirnim putem, isti se rješava putem arbitražnog postupka u skladu s Arbitražnim pravilima Stalnog arbitražnog suda iz 2012. godine, na način kako slijedi:

(a) Sastav vijeća

Za sporove od [500.000] eura ili veće vrijednosti: vijeće čine tri arbitra. Svaka strana je dužna da imenuje po jednog arbitra u roku od 40 kalendarskih dana od dana kad im je upućeno obavještenje o arbitraži. Dva arbitra koja imenuju strane dužna su da odrede trećeg arbitra, koji postupa u svojstvu predsjedavajućeg.

Za sporove čija je vrijednost ispod [500.000] eura: vijeće čini jedan arbitar, osim u slučaju kada se strane dogovore drugačije.

Ukoliko vijeće nije osnovano u roku od 80 kalendarskih dana nakon što je upućeno obavještenje o arbitraži, bilo koja od strana može zatražiti od sekretarijata Stalnog arbitražnog suda ili drugog neutralnog nadležnog organa, koji je prihvatljiv za obje strane, da odredi potrebnog arbitra(e).

(b) Sjedište arbitraže

Arbitražno vijeće zasijeda u Hagu, Holandija.

(c) Jezik

Postupak se vodi na engleskom jeziku ili službenom jeziku Evropske unije, koji je prihvatljiv za obje strane. Uz saglasnost strana postpisnica, dokazi se mogu izvoditi i na drugim jezicima.

(d) Postupak

Isključena je mogućnost pribjegavanja privremenim mjerama, intervencijama treće strane i intervencijama amicus curiae.

Ukoliko se jedna od strana vijeću obrati zahtjevom da se određene informacije ili materijali tretiraju kao povjerljivi, odluka se donosi u formi obrazloženog rješenja, nakon saslušanja druge strane (10 kalendarskih dana za dostavljanje opservacija). Vijeće je dužno da razmotri razloge za takav zahtjev, prirodu informacija i pravo na djelotvornu sudsku zaštitu. Vijeće može naročito:

- Izvršiti objelodanjivanje, što podliježe specifičnim obavezama, ili
- Donijeti odluku protiv objelodanjivanja, ali naložiti pripremu nepovjerljive verzije ili sižea informacije ili materijala, koji sadrže dovoljno podataka koji bi omogućili drugoj strani da izrazi svoja gledišta na smislen način.

Ako se od vijeća zahtijeva da sasluša slučaj iza zatvorenih vrata (in camera), odluka će biti donesena nakon saslušanja druge strane (10 kalendarskih dana za dostavljanje opservacija). Vijeće će uzeti u obzir razloge za zahtjev i primjedbe druge strane (ukoliko ih bude).

Ukoliko se od vijeća bude zahtijevalo da tumači ili primjenjuje zakon Evropske unije, ono će obustaviti postupak i zahtijevati od 'Predsjednika Vrhovnog suda u Parizu' (Président du Tribunal de grande instance de Paris, 'juge d'appui' – rezervni sudija), u skladu sa Članovima 1460 i 1505 Zakonika o parničnom postupku Francuske, da traži preliminarnu presudu od Suda pravde Evropske unije (Evropskog suda pravde), u saglasnosti sa Članom 267 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (TFEU). Postupak pred arbitražnim tribunalom će se nastaviti kada rezervni sudija (juge d'appui) donese odluku. Odluka Evropskog suda pravde i rezervnog sudije (juge d'appui) će biti obavezujuća za vijeće.

Arbitražna odluka će biti konačna i obavezujuća po strane i one će je sprovesti bez odlaganja.

Bilo koja od strana može, ipak, zahtijevati da odluka bude razmotrena (revidirana) od strane Apelacionog suda u Hagu, (Gerechtshof Den Haag) na osnovu relevantnog domaćeg zakona. U navedenom slučaju, odluka se neće smatrati konačnom do kraja pomenutog postupka. Odluka suda za reviziju će biti obavezujuća za vijeće.

(e) Troškovi

Troškovi arbitraže će podrazumijevati sljedeće:

- Naknade i razumne troškove arbitara

- Razumne troškove eksperata i vještaka, u skladu sa odobrenjem od strane vijeća i
- Naknade i troškove Sekretarijata Stalnog arbitražnog suda (PCA) za arbitražni postupak (npr. katering, finansijska podrška za službenike/činovnike, prostorije, prevođenje).

Naknade za arbitre neće prelaziti iznos od

- EUR [30.000] po arbitru, kada je vrijednost spora ispod EUR [1.000.000]
- 9% vrijednosti spora, ukoliko je pomenuti iznos iznad EUR [1.000.000]. U svakom slučaju, naknade za arbitre neće prelaziti iznos od EUR [300.000].

Troškove arbitraže će snositi strane u jednakim dijelovima, osim ukoliko ne bude drugačije dogovoreno.

Strane će snositi sopstvene troškove pravnog (zakonskog) zastupanja i ostale troškove koji budu u vezi sa arbitražom.

(f) Privilegije i povlastice

Sporazum za vršenje arbitraže shodno 2012 Pravilima arbitraže Stalnog arbitražnog suda (PCA) ne predstavlja i ne može biti tumačen kao odricanje od privilegija ili povlastica bilo koje od strana, na koje one imaju pravo.

Član 84 Sporovi sa trećim stranama

- (1) Ne dovodeći u pitanje nadležnost suda, koji je ugovorom koji se finansira iz podrške IPA III određen kao nadležni sud za rješavanje sporova proisteklih iz ugovora između ugovornih strana, Unija na teritoriji Crne Gore uživa imunitet od parničnog postupka, uključujući arbitražu, izuzev u slučajevima iz člana 83 ovog Sporazuma, i drugog sudskog postupka u vezi sa bilo kojim sporom između Evropske komisije i/ili korisnice IPA III i treće strane, ili između trećih strana, koje se neposredno ili posredno odnosi na pružanje podrške IPA III korisnici shodno ovom Sporazumu, izuzev u slučajevima kada se Unija izričito odrekla svog imuniteta.
- (2) Država korisnica IPA III podrške dužna je da u svakom sudskom ili upravnom postupku pred sudom, tribunalom ili upravnim organom u Crnoj Gori potvrdi taj imunitet i zauzme stav kojim se u potpunosti uzimaju u obzir interesi Unije. Kada je potrebno, korisnica IPA III podrške i Komisija pristupaju prethodnim konsultacijama o stavu koji treba zauzeti.

Član 85 Obavještenja

- (1) Sva komunikacija u vezi sa ovim Sporazumom vrši se u pisanoj formi, na engleskom jeziku. Sva obavještenja moraju biti potpisana i predana u originalu, ili skeniranoj verziji originalnog primjerka.

(2) Sva pisana komunikacija u vezi s ovim Sporazumom upućuje se na sljedeće adrese:

Za Komisiju:

European Commission
Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations
Rue de la Loi 15
B-1049 Brussels, Belgium
E-mail: NEAR-D@ec.europa.eu

Za korisnicu IPA III podrške:

Ministarstvo evropskih poslova
Bulevar revolucije, br. 15
81000 Podgorica, Crna Gora
E-mail: kei@gov.me

Član 86 Aneksi

Aneksi uz ovaj Sporazum čine njegov sastavni dio.

Član 87 Stupanje na snagu

Ovaj Sporazum stupa na snagu na dan kada posljednja strana potpisnica u pisanoj formi obavijesti drugu stranu o prihvatanju Sporazuma u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom ili važećom procedurom.

Član 88 Važenje Okvirnog sporazuma za IPA II podršku

Okvirni sporazumi koje su potpisali Komisija i Crna Gora i dalje važe za podršku usvojenu u okviru prethodnih instrumenata pretpristupne podrške, sve dok se takva podrška u potpunosti ne realizuje u skladu s uslovima koji su predviđeni relevantnim okvirnim sporazumima.

Član 89 Izmjene i dopune

Ovaj Sporazum će biti pregledan (revidiran) nakon srednjoročne evaluacije Instrumenta za pretpristupnu podršku.

Bilo koja izmjena i dopuna dogovorena među Stranama će biti sačinjena u pismenom obliku i ista će predstavljati dio ovog Sporazuma. Pomenuta izmjena i dopuna će stupiti na snagu u skladu sa postupkom definisanim u Članu 87. Komisija može promijeniti ili ažurirati jednostrano Aneксе, uz izuzetak Aneksa A.

Član 90 Suspenzija Sporazuma od strane Komisije i njegov raskid

- (1) Ovaj Sporazum ostaje na snazi tokom neodređenog vremenskog perioda, osim u slučaju kada je isti obustavljen (suspendovan) od strane Komisije ili raskinut posredstvom pisanog obavještenja bilo koje od Strana. Suspenzija od strane Komisije će stupiti na snagu bez odlaganja, osim u slučaju kada je u obavještenju drugačije naznačeno. Raskid će stupiti na snagu tri (3) mjeseca nakon datuma pismenog obavještenja.
- (2) Nakon suspenzije od strane Komisije ili raskida ovog Sporazuma na inicijativu bilo koje od Strana, bilo kakva pomoć koja još uvijek bude u procesu izvršenja biće obustavljena od strane Komisije ili prekinuta, osim u slučaju uvažavanja stečenih prava u skladu sa posebnim ugovorima koje finansira IPA.

Član 91 Restriktivne mjere Evropske unije (EU)

- (1) Definicije
 - (a) „Restriktivne mjere Evropske unije (EU)“ označavaju restriktivne mjere, koje su usvojene u skladu sa Ugovorom o Evropskoj uniji (TEU) ili Ugovorom o funkcionisanju Evropske unije (TFEU).
 - (b) „Lice pod restrikcijom/ograničenjem“ označava sve subjekte, pojedince ili grupe pojedinaca označene od strane Evropske unije kao lica koja podliježu Restriktivnim mjerama Evropske unije (EU)¹⁷.
- (2) U svim svojim odnosima, Strane priznaju da, u skladu sa zakonodavstvom Evropske unije (EU), bilo kakva finansijska sredstva Evropske unije (EU) ili ekonomski resursi neće biti učinjeni raspoloživim, posredno ili neposredno, licima pod restrikcijom/ograničenjem, odnosno neće biti dostupni za njihovu dobrobit.
- (3) Korisnik IPA III vodi računa da nijedna transakcija koja podliježe verifikovanom udaru sa liste sankcija Evropske unije neće imati korist, direktno ili indirektno, od sredstava Evropske unije (EU). Korisnik IPA III se obavezuje da garantuje za ovu obavezu:
 - (a) Posredstvom pažljivog pregledanja udara sa liste sankcija Evropske unije (EU), prije sklapanja relevantnih ugovora, i plaćanja shodno pomenutim ugovorima, u odnosu na svakog ugovarača, korisnika granta, i krajnjeg primaoca, sa kojima korisnica IPA III ima ili se očekuje da će imati direktni

¹⁷ www.sanctionsmap.eu. Mapa sankcija je IT alatka za identifikaciju režima sankcija. Izvor sankcija proizilazi iz pravnih (zakonskih) akata, objavljenih u Službenom glasniku Evropske unije (OJ). U slučaju nesaglasnosti između objavljenih pravnih (zakonskih) akata i ažuriranih informacija na veb-sajtu, verzija u Službenom glasniku Evropske unije će imati prednost (primat).

ugovorni odnos (direktni primalac), u cilju procjene da li je pomenuti primalac lice pod restrikcijom (ograničenjem).

- (b) Posredstvom pažljivog pregledanja ili putem drugih adekvatnih sredstava (što može uključivati ex-post verifikaciju) na osnovu pristupa zasnovanog na riziku, da nijedno lice koje bi na indirektan način primilo finansiranje Evropske unije (EU) ne bude lice pod restrikcijom (ograničenjem).
- (4) U slučaju da korisnica IPA III procijeni da je bilo koji od primalaca (direktnih ili indirektnih) finansiranja Evropske unije (EU) lice pod restrikcijom (ograničenjem), o tome će bez odlaganja obavijestiti Komisiju.
- (5) Ne dovodeći u pitanje obavezu pod tačkom 3 u tekstu iznad, u slučaju da Komisija procijeni da upotreba finansijske pomoći Unije u okviru IPA III, ima za posljedicu ili je imala za posljedicu kršenje restriktivnih mjera Evropske unije (EU), odgovarajući iznosi neće biti podobni za finansijsku podršku Unije u okviru IPA III. Navedeno ne dovodi u pitanje prava Komisije da obustavi ili prekine aktivnost na koju pomenuto kršenje ima uticaj, da povрати sva sredstva Evropske unije koja je obezbijedila Komisija, ili da obustavi ili prekine ovaj Partnerski sporazum.
- (6) Određivanje korektivnih mjera će biti izvršeno u skladu sa principom proporcionalnosti. Korektivne mjere će se primjenjivati samo na sredstva Evropske unije (EU), koja su učinjena raspoloživim ili dostupnim za dobrobit primaoca, u vremenskom periodu tokom kojeg je isti ostao lice pod ograničenjem/restrikcijom.
- (7) Ova klauzula ne dovodi u pitanje izuzetke koji su sadržani u Restriktivnim mjerama Evropske unije (EU).

Ovaj Sporazum je sačinjen u dva (2) originalna primjerka na engleskom jeziku.

Potpisano, za i u ime Vlade Crne Gore, u Podgorici, dana

dr Jovana Marović

potpredsjednica Vlade za spoljnu politiku, evropske integracije i regionalnu saradnju i ministarka evropskih poslova

Potpisano, za i u ime Komisije, u Briselu, dana 13.04.2022.

Gđa Michela Matuella

v.d. direktorice

ANEKS A

Funkcije i odgovornosti struktura i organa uspostavljenih u skladu sa članom 10 u indirektnom upravljanju od strane države korisnice IPA III podrške

Klauzula 1 Opšte odredbe

- (1) Funkcije i odgovornosti struktura i organa uspostavljenih u skladu sa članom 10 prilikom indirektnog upravljanja od strane države korisnice IPA III podrške, koje su predviđene ovim Aneksom, proističu iz odredaba ovog Sporazuma.
- (2) Detalji o tome kako se ove funkcije i odgovornosti ostvaruju u praksi mogu se dalje definisati u:
 - (a) sektorskim sporazumima, zaključenim u skladu sa članom 9;
 - (b) finansijskim sporazumima, zaključenim u skladu sa članom 8;
 - (c) bilateralnim sporazumima između država korisnica IPA III podrške za upravljanje programima prekogranične saradnje koji se sprovode u indirektnom upravljanju, zaključenim u skladu sa članom 70;
 - (d) formalnim sporazumima o radu koji detaljno opisuju prava i obaveze struktura i organa, zaključenim u skladu sa članom 11, stav 3, tačka a);
 - (e) uspostavljenom sistemu interne kontrole, u skladu sa članom 12 stav 3 tačka a);
 - (f) bilo kom drugom odnosu koji uključuje ove strukture i organe, a koji je relevantan za sprovođenje IPA III podrške prilikom indirektnog upravljanja od strane države korisnice IPA III podrške.
- (3) Izvori navedeni u stavu 2 mogu sadržati dodatne funkcije i odgovornosti struktura i organa uspostavljenih u skladu sa članom 10.

Klauzula 2 Sve strukture i organi

Strukture i organi uspostavljeni u državi korisnici IPA III podrške u skladu sa članom 10 stav 1 tačke a) do d), u okviru svojih ovlašćenja i nadležnosti, vrše sljedeće funkcije i odgovornosti:

- (1) primjenjuju i unapređuju principe finansijske podrške Unije u okviru IPA III, u skladu sa članom 5 stav 2;

- (2) obezbjeđuju zakonitost i pravilnost transakcija koje su u njihovoj nadležnosti;
- (3) poštuju načela odgovornog finansijskog upravljanja, transparentnosti i sprečavanja diskriminacije, u skladu sa članom 12 stav 2;
- (4) garantuju nivo zaštite finansijskih interesa Evropske unije koji je jednak onom koji je predviđen u slučaju kada Komisija direktno sprovodi sredstva IPA III podrške, u skladu sa članom 12 stav 2 i članom 12 stav 3;
- (5) održavaju usklađenost sa okvirom interne kontrole, u skladu sa Aneksom B;
- (6) osiguravaju internu reviziju svojih struktura i poslovnih procesa;
- (7) nadziru podređene subjekte;
- (8) osiguravaju i poštuju adekvatnu podjelu dužnosti;
- (9) uspostavljaju efikasne i srazmjerne mjere za borbu protiv nepravilnosti, prevara, korupcije i sukoba interesa, u skladu sa članom 51;
- (10) obezbjeđuju da zastupnici ili predstavnici Komisije, kao i Evropske kancelarije za borbu protiv finansijskih prevara (OLAF), mogu pregledati svu relevantnu dokumentaciju i račune koji se odnose na stavke koje se finansiraju iz IPA III, u skladu sa članom 50 stav 4;
- (11) pomažu Evropskom revizorskom sudu u sprovođenju revizija koje se odnose na korišćenje IPA III podrške, u skladu sa članom 50 stav 4;
- (12) osiguravaju zaštitu ličnih podataka koja je jednaka zaštiti propisanoj uredbama (EU) 2018/1725 i (EU) 2016/679, u skladu sa članom 12 stav 3 tačka f) i članom 25;
- (13) osiguravaju javnost, transparentnost, stratešku komunikaciju i vidljivost IPA III podrške, u skladu sa članom 12 stav 2 i članovima 23 i 24;
- (14) sa nadležnim organima države korisnice IPA III podrške, olakšavaju obezbjeđivanje uslova za sprovođenje radnji i izvršenje ugovora, i primjenu pravila o porezima, carinskim dažbinama i drugim fiskalnim naknadama, u skladu sa članovima 27 i 28;
- (15) učestvuju u odborima za nadgledanje i pružaju im sve informacije neophodne za podršku njihovom radu, u skladu sa članovima 52, 53 i 78;
- (16) pružaju podršku zadacima evaluacije i olakšavaju pristup podacima i relevantnim informacijama neophodnim za sprovođenje evaluacije, u skladu sa članovima 55 i 56;
- (17) čuvaju dokumente i informacije kako bi se osigurao dovoljno detaljan revizorski trag, u skladu sa članovima 32 i 49;

- (18) preduzimaju sve druge neophodne korake kako bi se olakšalo sprovođenje IPA III podrške, u skladu sa članom 6 stav 1 tačka d).

Klauzula 3 Nacionalni koordinator za IPU (NIPAK)

- (1) NIPAK ima opštu ulogu koordinisanja IPA III podrške u državi korisnici IPA III, u skladu sa članom 6.
- (2) NIPAK snosi sveukupnu odgovornost za programiranje podrške od strane države korisnice IPA III pomoći. U tom svjetlu, NIPAK je dužan da:
- (a) osigura blisku vezu između korištenja IPA podrške i opšteg procesa pristupanja, u skladu sa članom 6 stav 1 tačka (a);
 - (b) koordinira pripremu strateškog odgovora i podnosi ga Komisiji, u skladu sa članom 16 stav 3;
 - (c) koordinira pripremu akcionih dokumenata, u skladu sa članom 16 stav 3;
 - (d) koordinira pripremu programskih dokumenata operativnih programa u skladu s članom 16 stav 5 i program prekogranične saradnje u skladu s članom 69;
 - (e) koordinira pripremu izmjena i dopuna programa, u skladu s članovima 17 i 69, osim za programe IPARD III, za koje Upravljačko tijelo IPARD-a predlaže izmjene i dopune Komisiji, a primjerak dokumenta dostavlja i NIPAK-u.
 - (f) podnosi velike projekte Komisiji na ocjenu, u skladu sa članom 16 stav 6;
 - (g) obezbjeđuje da se relevantni javni organi i zainteresovane strane, kao što su ekonomski, socijalni i ekološki partneri, organizacije civilnog društva i lokalni organi, na odgovarajući način konsultuju i imaju pravovremeni pristup relevantnim informacijama u vezi sa IPA III podrškom, u skladu sa članom 16 stav 4.
- (3) NIPAK je odgovoran za sljedeće zadatke upravljanja i kontrole:
- (a) osnivanje, funkcionisanje i učešće zainteresovanih strana u odborima za nadgledanje, u skladu sa članovima 52, 53 i 78;
 - (b) aktivnosti evaluacije i pristup podacima u državi korisnici IPA III podrške, u skladu sa članovima 55. i 56.
- (4) NIPAK je dužan da se pridržava zahtjeva za izvještavanje utvrđenim članovima 59 i 60.

Klauzula 4 Nacionalni službenik za ovjeravanje (NAO)

- (1) NAO snosi sveukupnu odgovornost za finansijsko upravljanje IPA III podrškom u državi korisnici IPA III i za zakonitost i regularnost trošenja.

- (2) NAO snosi svukupnu odgovornost za uspostavljanje i funkcionisanje sistema upravljanja IPA III podrškom i kontrole te podrške u državi korisnici IPA III. U tu svrhu, NAO je dužan da:
- (a) priprema i podnosi Komisiji zahtjev za povjeravanje zadataka izvršenja budžeta za određeni program državi korisnici IPA III podrške, u skladu sa članom 13 stavovi 1 i 2.
 - (b) bez odlaganja obavijesti Komisiju o svim bitnim izmjenama sistema, pravila ili postupaka koji se odnose na zadatke izvršenja budžeta povjerenih korisnici IPA III, u skladu sa članom 12 stav 4;
 - (c) kontinuirano prati da li strukture i organi ispunjavaju zahtjeve propisane članom 12 stav 2, članom 12 stav 3 i Aneksom B;
 - (d) obavještava Komisiju, uz dostavljanje primjerka NIPAK-u i Revizorskom organu, o svakom neispunjavanju ovih zahtjeva i preduzima sve odgovarajuće zaštitne mjere u vezi sa izvršenim plaćanjima ili potpisanim ugovorima, u skladu sa članom 14 stav 1;
 - (e) preduzme sve neophodne korake kako bi se osiguralo ponovno ispunjenje zahtjeva iz člana 12 stav 2 i člana 12 stav 3 i Aneksa B.
 - (f) uzme u obzir rezultate svih eksternih provjera i revizija u vezi sa sistemom upravljanja IPA III podrškom i kontrole IPA III podrške, uključujući one koje sprovode Revizorsko tijelo, Komisija ili Evropski revizorski sud, i koordinira pripremu i sprovođenje povezanih akcionih planova, u cilju poboljšanja usklađenosti i efikasnosti sistema upravljanja IPA III podrškom i kontrole ove podrške;
 - (g) obezbijedi istragu i efikasno postupanje u slučajevima sumnje na nepravilnosti, prevaru, korupciju i sukob interesa, kao i funkcionisanje povezanog mehanizma kontrole i izvještavanja, u skladu sa članom 51 stav 2, 3 i 4;
 - (h) pruži mogućnost službi za koordinaciju aktivnosti za borbu protiv prevara iz člana 50 stav 2 da direktno prijavi sumnje na nepravilnosti i prevare i održava redovan dijalog o prijavljivanju nepravilnosti sa tom službom, kako bi se spriječilo dvostruko prijavljivanje ili neprijavljivanje slučaja.
- (3) U oblasti finansijskog upravljanja, NAO je dužan da:
- (a) uspostavi obračunski sistem računovodstva radi evidentiranja i čuvanja, u elektronskom obliku, tačne, potpune i pouzdane računovodstvene evidencije za svaku IPA III radnju/aktivnost/operaciju koju država korisnica IPA III podrške sprovodi u indirektnom upravljanju, u skladu sa članom 58 stav 2;
 - (b) organizuje i upravlja sistemom računa u evrima;

- (c) šalje Komisiji projekciju očekivanih zahtjeva za plaćanje, u skladu sa članom 33 stav 3;
 - (d) šalje Komisiji zahtjeve za plaćanje i prima uplate od Komisije, u skladu sa članovima 33, 34, 35 i 36.
 - (e) obezbijedi postojanje, ispravnost i dostupnost elemenata kofinansiranja;
 - (f) omogući da sredstva dobijena od Komisije i javnog kofinansiranja budu dostupna posredničkim organima za finansijsko upravljanje radi daljeg prenosa primaocima IPA III podrške;
 - (g) obezbijedi postojanje i dostupnost dovoljnih izvora za suočavanje sa mogućim manjkom sredstava zbog kašnjenja prenosa sredstava od strane Komisije ili naloga za povraćaj sredstava koji je Komisija izdala, u skladu sa članom 33 stav 8;
 - (h) po potrebi obavlja i poslove devizne razmjene;
 - (i) vrši finansijska usklađivanja, u skladu sa članom 41;
 - (j) daje komentare i informacije u postupcima za finansijske korekcije, u skladu sa članom 44;
 - (k) daje primjedbe na namjeru Komisije da prekine ili obustavi plaćanja u skladu sa članovima 38 i 39 i po potrebi preduzima korektivne mjere;
 - (l) vrati sredstva u budžet Unije nakon datog naloga za povraćaj sredstava koji izdaje Komisija, u skladu sa članovima 40 i 46;
- (4) NAO je dužan da se pridržava zahtjeva za izvještavanje koji su propisani članom 61.

Klauzula 5 Upravljačka struktura (MS), Kancelarija za podršku službeniku NAO (NAOSO) i Tijelo za upravljanje računima (AB)

- (1) Upravljačka struktura sastoji se od Kancelarije za podršku nacionalnom službeniku za ovjeravanje i Tijelo za upravljanje računima.
- (2) Tijelo za upravljanje računima nalazi se u ministarstvu države korisnice IPA III podrške koje je nadležno za centralni budžet i koje djeluje kao centralni trezorski subjekt.
- (3) Kancelarija za podršku službeniku NAO pruža podršku NAO u izvršavanju zadataka utvrđenih u klauzuli 4 stav 2.
- (4) Tijelo za upravljanje računima pruža podršku službeniku NAO u izvršavanju zadataka navedenih u klauzuli 4 stav 3 i članu 61 stav 5.
- (5) Kancelarija za podršku službeniku NAO i Tijelo za upravljanje računima saraduju kako bi se granatovala usklađenost, integritet, djelotvornost i efikasnost sistema

upravljanja, kontrole i finansijskog upravljanja koji je uspostavljen za implementaciju IPA III podrške u državi korisnici IPA III podrške.

Klauzula 6 Upravljačko tijelo (MA)

- (1) Upravljačko tijelo svakog programa odgovorno je za cjelokupno upravljanje programom.
- (2) Upravljačko tijelo imenuje jedno ili više posredničkih tijela za obavljanje poslova finansijskog upravljanja programom (posrednička tijela za finansijsko upravljanje).
- (3) Zadaci finansijskog upravljanja odvojena su od Upravljačkog tijela. Posredničko tijelo za finansijsko upravljanje samostalno donosi finansijske odluke u okviru programa.
- (4) Upravljačko tijelo nadzire učinak Posredničkih tijela za finansijsko upravljanje, uz dužno poštovanje njihove autonomije u donošenju finansijskih odluka u okviru programa.
- (5) Upravljačko tijelo programa može imenovati jedno ili više Posredničkih tijela za obavljanje zadataka upravljanja iz oblasti politike za koju su ona odgovorna u sistemu vlade ili državne uprave korisnice IPA III podrške (Posrednička tijela za upravljanje politikama).
- (6) Upravljačko tijelo nadzire rad posredničkih tijela za upravljanje politikama.
- (7) Kako bi efikasno upravljalo programima, Upravljačko tijelo može obavljati zadatke navedene u klauzuli 2, klauzuli 3 stav 2 i 3, klauzuli 4 stav 2 i klauzuli 7 stav 2 na nivou programa, u skladu sa primjenjivim pravilima.
- (8) Upravljačko tijelo dužno je da se pridržava zahtjeva za izvještavanje koji su propisani članom 62.

Klauzula 6a Upravljačko tijelo IPA podrške za ruralni razvoj (IPARD)

- (1) Upravljačko tijelo IPARD programa odgovorno je za pripremu i sprovođenje IPARD III programa, koji će biti detaljnije opisan u sektorskom sporazumu.
- (2) Upravljačko tijelo IPARD programa obavlja svoje funkcije u cilju efikasnog sprovođenja IPARD III programa.
- (3) U skladu sa člankom 10 stav 1 tačka d, ovo tijelo odgovorno je i za:
 - (a) izradu programa IPARD III i svih njegovih dopuna i izmjena, uključujući one koje zatraži Komisija;
 - (b) kontrolu i provjerljivost mjera, koje će biti definisane u IPARD III programu u saradnji sa IPARD agencijom;
 - (c) odabir mjera u okviru svakog poziva za podnošenje prijave u okviru IPARD III programa i njihovu blagovremenost, uslove prihvatljivosti i finansijsku

raspodjelu po mjerama, po pozivu. Odluke se donose u dogovoru s IPARD agencijom;

(d) obezbjeđivanje uspostavljanja i ažuriranja odgovarajućeg nacionalnog pravnog osnova za sprovođenje IPARD III programa kada se to pokaže neophodnim;

(e) pomaganje u radu sektorskom odboru za nadgledanje iz člana 53, posebno dostavljanjem dokumenata neophodnih za nadgledanje kvaliteta sprovođenja programa IPARD III.

(4) Upravljačko tijelo IPARD programa uspostavlja sistem izvještavanja i informisanja za prikupljanje finansijskih i statističkih informacija o napretku IPARD III programa, i na osnovu informacija koje dostavlja IPARD agencija, i prosljeđuje te podatke Odboru za nadgledanje IPARD III programa, u skladu sa sporazumima sklopljenim između Crne Gore i Komisije, koristeći, gdje je to moguće, kompjuterizovane sisteme koji omogućavaju razmjenu podataka sa Komisijom i koji su povezani sa sistemom izvještavanja i informisanja koji treba da uspostavi NAO službenik.

Sistem izvještavanja i informisanja treba da doprinese godišnjim i finalnim izvještajima o realizaciji iz člana 59.

(5) Upravljačko tijelo IPARD programa predlaže izmjene i dopune programa IPARD III Komisiji, uz dostavljanje primjerka dokumenta NIPAK-u, nakon obavljenih konsultacija s IPARD agencijom i nakon saglasnosti odbora za nadgledanje IPARD III programa. Upravljačko tijelo IPARD programa odgovorno je i za obavještavanje relevantnih organa o potrebi da se izvrše odgovarajuće administrativne promjene kada su takve promjene neophodne nakon odluke Komisije o izmjeni i dopuni IPARD III programa.

(6) Svake godine, Upravljačko tijelo IPARD programa sačinjava akcioni plan za predviđene aktivnosti u okviru mjere Tehnička podrška, koji se dostavlja Odboru za nadgledanje IPARD III programa na saglasnost.

(7) Upravljačko tijelo IPARD programa sastavlja plan evaluacije u skladu s članom 56. On se podnosi sektorskom odboru za nadgledanje iz člana 53 najkasnije godinu dana nakon što Komisija usvoji IPARD III program. Upravljačko tijelo izvještava Odbor za nadgledanje IPARD III programa i Komisiju o napretku postignutom u realizaciji ovog plana.

(8) Upravljačko tijelo IPARD programa sačinjava koherentan plan vidljivosti i komunikacijskih aktivnosti u skladu s članom 24 i konsultuje se sa Komisijom i obavještava je o planu, nakon što se o njemu posavjetuje sa sektorskim odborom za nadgledanje. U planu se posebno prikazuju preduzete inicijative i inicijative koje treba preduzeti, u pogledu informisanja šire javnosti o ulozi Unije u IPARD III programu i njegovim rezultatima.

(9) Kada se dio njegovih zadataka prenese na drugo tijelo, Upravljačko tijelo IPARD programa zadržava punu odgovornost za upravljanje i realizaciju tih zadataka u skladu s načelom odgovornog finansijskog upravljanja.

Klauzula 6b IPA Agencija za ruralni razvoj (IPARD)

- (1) IPA Agenciji za ruralni razvoj dodjeljuju se funkcije i odgovornosti koje će biti detaljnije opisane u sektorskom sporazumu.

U skladu sa članom 10 stav 1, Agencija je odgovorna i za:

- (a) dostavljanje potvrde o kontroli i provjerljivosti mjera iz IPARD III programa Upravljačkom tijelu;
 - (b) upućivanje poziva za podnošenje zahtjeva i javno objavljivanje uslova za ispunjavanje uslova uz prethodni dogovor sa Upravnim tijelom o pitanjima navedenim u klauzuli 6a stav 3 tačka c i klauzuli 8 stav 2 tačka c;
 - (c) odabir projekata koji će se realizovati;
 - (d) utvrđivanje ugovornih obaveza u pisanoj formi između IPARD agencije i primaoca, uključujući informacije o mogućim sankcijama u slučaju nepoštovanja tih obaveza i, kad je to neophodno, izdavanje odobrenja za početak rada. IPARD agencija može nastaviti da ugovara ili preuzima obaveze prema ovom Sporazumu za određenu mjeru do datuma kada Crna Gora počne da ugovara ili preuzima obaveze za ovu mjeru u okviru bilo kojeg IPARD III programa koji slijedi;
 - (e) nastavak aktivnosti kako bi se osigurao razvoj projekata koji se realiziraju;
 - (f) izvještavanje o napretku mjera koje se sprovode u odnosu na indikatore;
 - (g) jasno informisanje primaoca o doprinosu Unije projektu;
 - (h) prijavljivanje nepravilnosti na nacionalnom nivou;
 - (i) osiguravanje da NAO, Upravljačka struktura i Upravljačko tijelo IPARD programa dobiju sve informacije koje su im neophodne za obavljanje svojih zadataka;
 - (j) poštovanje obaveza koje se tiču javnosti iz člana 23.
- (2) U pogledu ulaganja u infrastrukturne projekte za koje se obično može očekivati da će donijeti znatne neto prihode, IPARD agencija prije sklapanja ugovornih sporazuma s potencijalnim primaocem procjenjuje da li projekt pripada toj vrsti projekata. U slučajevima kada se može zaključiti da projekat pripada toj vrsti projekata, IPARD agencija osigurava da javna pomoć iz svih izvora ne prelazi 50% ukupnih troškova povezanih s projektom i smatra se prihvatljivom za kofinansiranje od strane Unije.
- (3) IPARD agencija osigurava da za svaki projekat u okviru IPARD III programa akumulacija javne pomoći odobrene iz svih izvora ne prelazi maksimalne gornje granice za javne troškove.

Klauzula 7 Posredničko tijelo za upravljanje politikama (IBPM)

- (1) Ukoliko je imenovano, Posredničko tijelo za upravljanje politikama pruža podršku Upravljačkom tijelu u svim pitanjima za koja je odgovorno u sistemu vlade ili državne uprave korisnice IPA III podrške.

- (2) Ukoliko je imenovano, Posredničko tijelo za upravljanje politikama pruža tehničko i stručno znanje i iskustvo za programiranje, realizaciju, upravljanje i kontrolu programa. U tom smislu, Posredničko tijelo za upravljanje politikama:
- (a) predlaže operacije za finansiranje i nacрте programskih dokumenata;
 - (b) priprema tehničku dokumentaciju neophodnu za raspisivanje poziva za tendere i podnošenje ponuda i pomaže u pripremi odgovora na zahtjeve za pojašnjenje;
 - (c) predlaže članove odbora sa pravom glasa u odborima za otvaranje i vrednovanje ponuda;
 - (d) formira tim stručnjaka ili pruža podršku Upravljačkom tijelu u formiranju takvog tima, kako bi se i apsorbovali rezultati aktivnosti i ugovora koji se realizuju;
 - (e) prati tehničke aspekte aktivnosti i ugovora;
 - (f) potvrđuje da su ugovorene usluge obezbijeđene, da je roba isporučena i instalirana, da su radovi završeni i da su aktivnosti izvršene;
 - (g) obavlja bilo koji drugi zadatak ili odgovara na bilo koji zahtjev koji zavisi od tehničke ekspertize Posredničkog tijela za upravljanje politikom.

Klauzula 8 Posredničko tijelo za finansijsko upravljanje (IBFM)

- (1) U saradnji sa drugim strukturama i organima, Posredničko tijelo za finansijsko upravljanje:
- (a) osigurava da se aktivnosti predlažu za finansiranje u skladu sa postupcima i kriterijima koji se primjenjuju na program, aktivnost, raspisivanje tendera i raspisivanje poziva za podnošenje predloga;
 - (b) vrši praćenje na nivou ugovora, uključujući administrativne, finansijske, tehničke i fizičke aspekte realizacije ugovora;
 - (c) potvrđuje da su plaćanja primaocima usklađeni sa zakonima Unije i zakonima države korisnice IPA III podrške, zahtjevima programa i uslovima ugovora;
- (2) Posredničko tijelo za finansijsko upravljanje samostalno obavlja sljedeće zadatke:
- (a) upravlja postupcima nabavki, postupcima dodjele bespovratnih sredstava i drugim postupcima ugovaranja, u skladu sa članom 18, 19. i 22;
 - (b) osigurava da se aktivnosti predlažu za finansiranje u skladu sa postupcima i kriterijima koji se primjenjuju na program, aktivnost, raspisivanje tendera i raspisivanje poziva za podnošenje predloga;
 - (c) sklapa ugovore i dodatke;

- (d) odobrava plaćanja primaocima IPA III podrške;
- (e) odobrava povraćaj sredstava od primalaca IPA III podrške.

Klauzula 9 Revizorsko tijelo (AA)

- (1) Država korisnica IPA III podrške obezbjeđuje Revizorsko tijelo, koje je javni subjekt funkcionalno nezavisan od struktura i organa iz člana 10 stav 1 tačke (a) do (d). Revizorski organ uživa neophodnu finansijsku autonomiju.
- (2) Rukovodilac Revizorskog tijela mora da posjeduje odgovarajuće sposobnosti, znanje i iskustvo u oblasti revizije kako bi vršio povjerenu mu dužnost.
- (3) Revizorsko tijelo u svom radu djeluje u skladu sa međunarodno priznatim standardima revizije. Rad ovog tijela obuhvata revizije sistema, revizije operacija i revizije računovodstvenih izvještaja.
- (4) Do kraja novembra svake godine, Revizorsko tijelo dostavlja Komisiji, uz dostavljanje primjerka dokumenta i službeniku NAO, revizorsku strategiju zasnovanu na procjeni rizika, u skladu s modelom utvrđenim u Aneksu G. Revizorska strategija pokriva period od naredne tri finansijske godine i ažurira se svake godine. Dalji posebni zahtjevi za revizorsku strategiju mogu se utvrditi u sektorskim ili finansijskim sporazumima.
- (5) Komisija može dati dodatne smjernice o metodologiji za revizorski rad, izvještaje i mišljenja.
- (6) Revizorsko tijelo dužno je da se pridržava zahtjeva za izvještavanje koji su propisani članom 63.

ANEKS B

OKVIR INTERNE KONTROLE

Komponente, principi i karakteristike okvira interne kontrole IPA III podrške u indirektnom upravljanju od strane država korisnica

I. KONTROLNO OKRUŽENJE

Kontrolno okruženje je skup standarda ponašanja, procesa i struktura koji pružaju osnovu za sprovođenje interne kontrole u cijeloj organizaciji¹⁸. Više rukovodstvo¹⁹ utvrdilo je politiku važnosti interne kontrole, uključujući očekivane standarde ponašanja.

1. Organizacija pokazuje posvećenost integritetu i etičkim vrijednostima.

Karakteristike:

- 1.1. *Ton na vrhu.* Svi nivoi rukovodstva poštuju integritet i etičke vrijednosti u svojim instrukcijama, postupcima i ponašanju.
- 1.2. *Standardi ponašanja.* Integritet i etičke vrijednosti utvrđeni su u standardima ponašanja i shvaćeni na svim nivoima organizacije, kao i od strane spoljnih saradnika i pružalaca usluga i korisnika.
- 1.3. *Pridržavanje standarda.* Uspostavljeni su procesi za procjenu da li se pojedinci i subjekti pridržavaju standarda ponašanja i za pravovremeno rješavanje odstupanja.

2. Više rukovodstvo vrši nadzor nad razvojem i obavljanjem interne kontrole.

¹⁸ U ovom Aneksu organizacija označava cijeli sistem uspostavljen u državi korisnici za upravljanje IPA III podrškom i kontrolu nad njom.

¹⁹ U ovom Aneksu, više rukovodstvo obuhvata službenika NAO i rukovodioce Upravnog tijela.

Karakteristike:

- 2.1. *Više rukovodstvo nadgleda prakse upravljanja, upravljanja rizicima i interne kontrole i preuzima ukupnu odgovornost za upravljanje na nižim nivoima. Ovo se sprovodi korištenjem odgovarajućih pravila o radu i komunikacijskih kanala.*
 - 2.2. *Svaki rukovodilac nadgleda sisteme interne kontrole na svom nivou organizacije. Svaki menadžer nadgleda razvoj i obavljanje interne kontrole. U ovom zadatku podršku im pružaju koordinatori za internu kontrolu.*
 - 2.3. *Svaki viši rukovodilac daje izjavu o garanciji o ogovarajućoj raspodjeli izvora i njihovoj upotrebi u predviđenu svrhu i u skladu sa principima odgovornog finansijskog upravljanja, kao i o adekvatnosti uspostavljenih kontrolnih procedura.*
 - 2.4. *Koordinatori interne kontrole igraju ključnu ulogu koordinirajući pripremu izjava o garanciji.*
- 3. Rukovodstvo uspostavlja strukture, linije izvještavanja i odgovarajuće organe i odgovornosti u ostvarivanju ciljeva.**

Karakteristike:

- 3.1. *Strukture upravljanja su sveobuhvatne. Osmišljavanje i sprovođenje upravljačkih i nadzornih struktura obuhvata sve politike, programe i aktivnosti. One obuhvataju i sve vrste troškova, mehanizme isporuke i subjekte zadužene za sprovođenje budžeta u cilju pružanja podrške postizanju ciljeva politike, kao i operativnih i kontrolnih ciljeva.*
- 3.2. *Ovlašćenja i odgovornosti. Viši rukovodioci, prema potrebi, prenose ovlašćenja i koriste odgovarajuće procese i tehnologiju za dodjeljivanje odgovornosti i razdvajanje dužnosti kad god je to neophodno na različitim nivoima organizacije.*
- 3.3. *Linije izvještavanja. Viši rukovodioci osmišljavaju i ocjenjuju linije izvještavanja na svim nivoima organizacije kako bi se omogućilo vršenje nadležnosti, ispunjavanje odgovornosti i protok informacija.*

4. Organizacija pokazuje posvećenost privlačenju, razvoju i zadržavanju stručnih pojedinaca u skladu sa ciljevima.

Karakteristike:

- 4.1. *Okvir sposobnosti.* Subjekti definišu sposobnosti neophodne za podršku postizanju ciljeva i redovno ih ocjenjuju na svim nivoima organizacije, preduzimajući mjere za otklanjanje nedostataka gdje je to neophodno.
- 4.2. *Stručno usavršavanje.* Subjekti obezbjeđuju obuku i praksu potrebnu za privlačenje, razvoj i zadržavanje dovoljnog broja stručnog osoblja.
- 4.3. *Mobilnost.* Subjekti planiraju mobilnost osoblja kako bi uspostavili pravu ravnotežu između kontinuiteta i obnavljanja.
- 4.4. *Planiranje sukcesije i pravila o delegiranju* operativnih aktivnosti i finansijskih transakcija su uspostavljeni kako bi se osigurao kontinuitet poslovanja.

5. Organizacija drži pojedince odgovornim za njihove dužnosti interne kontrole u ostvarivanju ciljeva.

Karakteristike:

- 5.1. *Primjena odgovornosti.* Organizacija definiše jasne uloge i odgovornosti i drži pojedince odgovornim za izvršavanje dužnosti interne kontrole na nivou čitave organizacije i za sprovođenje korektivnih mjera kada je to neophodno.
- 5.2. *Procjena osoblja.* Efikasnost osoblja i njihove sposobnosti i ponašanje u službi procjenjuju se na godišnjem nivou na osnovu očekivanih standarda ponašanja i postavljenih ciljeva. Slučajevi nedovoljne uspješnosti ili manjeg učinka se na odgovarajući način sagledaju i rješavaju.
- 5.3. *Unapređenje osoblja.* O unapređenju se odlučuje nakon razmatranja uporednih zasluga osoblja koje ispunjava uslove, posebno uzimajući u obzir njihove izvještaje o procjeni.

II. PROCJENA RIZIKA

Procjena rizika je dinamičan i učestao proces za prepoznavanje i procjenu rizika, koji bi mogao uticati na ostvarivanje ciljeva, i za određivanje načina upravljanja takvim rizicima.

6. Organizacija dovoljno jasno navodi ciljeve kako bi se omogućilo prepoznavanje i procjena rizika koji se odnose na ciljeve.

Karakteristike:

- 6.1. *Misija.* Subjekti imaju najnovije, ažurirane izjave o misiji koje su usklađene na svim nivoima hijerarhije, sve do nivoa zadataka i ciljeva dodijeljenih pojedinačnim članovima osoblja. Izjave o misiji usklađene su sa odgovornostima subjekata i ciljevima politike.
- 6.2. *Ciljevi su postavljeni na svakom nivou.* Ciljevi subjekata su jasno postavljeni i ažurirani kada je to neophodno (npr. značajne promjene prioriteta, aktivnosti ili organigrama). Oni se dosljedno prenose na različite nivoe organizacije, i saopštavaju se rukovodstvu i osoblju i oni ih razumiju.
- 6.3. *Ciljevi su postavljeni za najznačajnije aktivnosti.* Ciljevi²⁰ i indikatori²¹ pokrivaju najznačajnije aktivnosti subjekta koje doprinose ostvarivanju prioriteta, kao i operativnom upravljanju.
- 6.4. *Ciljevi predstavljaju osnovu za opredjeljenje resursa.* Rukovodstvo koristi postavljene ciljeve kao osnovu za raspodjelu raspoloživih resursa kada je to neophodno za ostvarivanje ciljeva politike, kao i ciljeva operativnog i finansijskog učinka.
- 6.5. *Ciljevi finansijskog izvještavanja.* Ciljevi finansijskog izvještavanja su u skladu sa računovodstvenim principima koje zahtijeva Komisija.
- 6.6. *Ciljevi nefinansijskog izvještavanja.* Nefinansijsko izvještavanje pruža rukovodstvu tačne i potpune informacije neophodne za upravljanje organizacijom na svim nivoima.

²⁰ Ciljevi moraju biti određeni, mjerljivi, dogovoreni, realni i vremenski određeni (SMART).

²¹ Indikatori moraju biti relevantni, prihvaćeni, vjerodostojni, jednostavni za praćenje i robustni (RACER).

- 6.7. *Tolerancija i materijalnost rizika.* Prilikom postavljanja ciljeva, rukovodstvo jasno određuje prihvatljive nivoe varijacija u odnosu na njihovo postizanje (tolerancija na rizik), kao i odgovarajući nivo materijalnosti za potrebe izvještavanja, uzimajući u obzir isplativost.
- 6.8. *Praćenje.* Postavljanje ciljeva i indikatora uspješnosti omogućava praćenje napretka ka njihovom ostvarivanju.
- 7. Organizacija prepoznaje rizike za ostvarivanje svojih ciljeva i analizira rizike kao osnovu za određivanje načina upravljanja rizicima.**

Karakteristike:

- 7.1. *Prepoznavanje rizika.* Svaki subjekat identifikuje i procjenjuje rizike na različitim nivoima organizacije, analizirajući unutrašnje i spoljne faktore. Rukovodstvo i osoblje su uključeni u proces na odgovarajućem nivou.
- 7.2. *Procjena rizika.* Subjekt procjenjuje značaj prepoznatih rizika i određuje kako da odgovori na značajne rizike uzimajući u obzir kako bi svakim od njih trebalo da se upravlja i utvrđuje da li da prihvati, izbjegne, smanji ili podijeli rizik. Intenzitet kontrola ublažavanja proporcionalan je značaju rizika.
- 7.3. *Identifikacija rizika i procjena rizika su uključeni u godišnje planiranje* i redovno se prate.
- 8. Organizacija razmatra potencijal za prevare u procjeni rizika za ostvarivanje ciljeva.**

Karakteristike:

- 8.1. *Rizik od prevare.* Postupci identifikacije i procjene rizika (vidi načelo 7) razmatraju moguće podsticaje, pritiske, prilike i stavove koji mogu dovesti do bilo koje vrste prevare, naročito lažnog izvještavanja, gubitka imovine, otkrivanja osjetljivih informacija i korupcije.
- 8.2. *Strategija za borbu protiv prevara.* Organizacija kao cjelina i svaki subjekat uspostavili su i sprovode mjere za suzbijanje prevara i svih nezakonitih aktivnosti

koje utiču na finansijske interese EU. Oni to čine uspostavljanjem čvrste strategije za borbu protiv prevara kako bi poboljšali sprečavanje i otkrivanje prevara i unaprijedili uslove za istragu prevara, te utvrdili mjere popravljanja i zastrašivanja, uz srazmjerne i odvraćajuće sankcije.

9. Organizacija prepoznaje i procjenjuje promjene koje bi mogle znatno uticati na sistem interne kontrole.

Karakteristike:

- 9.1. *Procjena promjena.* Proces prepoznavanja rizika razmatra promjene u unutrašnjem i spoljnjem okruženju, u politikama i operativnim prioritetima, kao i u odnosu rukovodstva prema sistemu interne kontrole.

III. KONTROLNE AKTIVNOSTI

Kontrolne aktivnosti osiguravaju ublažavanje rizika koji se odnose na ostvarivanje ciljeva politike, kao i ciljeva operativne i interne kontrole. Sprovode se na svim nivoima organizacije, u različitim fazama poslovnih procesa, i obuhvataju različito tehnološko okruženje. One mogu biti preventivne i imati za cilj uočavanje rizika, a obuhvataju niz ručnih i automatizovanih aktivnosti, kao i podjelu dužnosti.

10. Organizacija bira i razvija kontrolne aktivnosti koje doprinose ublažavanju rizika za ostvarivanje ciljeva i njegovog svođenja na prihvatljive nivoe.

Karakteristike:

10.1. *Sprovode se kontrolne aktivnosti za ublažavanje prepoznatih rizika. One su prilagođene konkretnim aktivnostima i rizicima svakog subjekta i njihov opseg i stepen je proporcionalan prepoznatim rizicima.*

10.2. *Kontrolne aktivnosti su uvrštene u strategiju kontrole. Strategija kontrole obuhvata različite provjere, uključujući poslove nadzora, i, gdje je to prikladno, treba da obuhvati i uravnotežene pristupe za ublažavanje rizika, uzimajući u obzir ručne i automatizovane kontrole, kao preventivne kontrole i kontrole koje su usmjerene na uočavanje rizika.*

10.3. *Podjela dužnosti. Prilikom uvođenja mjera kontrole, rukovodstvo razmatra da li su dužnosti pravilno podijeljene između članova osoblja kako bi se smanjili rizici od greške i neprimjerenih ili prevarantskih radnji.*

10.4. *Planovi kontinuiteta poslovanja zasnovani na analizi uticaja na poslovanje su uspostavljeni, ažurirani i koristi ih obučeno osoblje kako bi osiguralo da organizacija može da nastavi da radi u mjeri u kojoj je to moguće u slučaju nekog velikog poremećaja. Kad je to neohodno, planovi kontinuiteta poslovanja moraju uključivati koordinirane i dogovorene planove oporavka od katastrofa za prateću infrastrukturu osjetljivu na vrijeme (npr. IT sisteme).*

11. Organizacija bira i razvija aktivnosti opšte kontrole nad tehnologijom u cilju pružanja podrške ostvarivanju ciljeva.

Karakteristike:

11.1. *Kontrola nad tehnologijom.* Kako bi se osiguralo da je tehnologija koja se koristi u poslovnim procesima, uključujući automatizovane kontrole, pouzdana, a uzimajući u obzir sveukupne korporativne procese, subjekti biraju i razvijaju kontrolne aktivnosti u pogledu nabavke, razvoja i održavanja tehnologije i srodne infrastrukture.

11.2. *Bezbjednost IT sistema.* Subjekti primjenjuju odgovarajuće kontrole kako bi osigurali bezbjednost IT sistema koji su u njihovom vlasništvu. Oni to čine u skladu sa principima upravljanja IT bezbjednošću, naročito u pogledu zaštite podataka, profesionalne tajnosti, dostupnosti, povjerljivosti i integriteta.

12. Organizacija razvija kontrolne aktivnosti kroz korporativne politike koje utvrđuju šta se očekuje i u postupcima koji sprovode politike u djelo.

Karakteristike:

12.1. *Odgovarajući postupci kontrole obezbjeđuju ostvarivanje ciljeva.* Postupci kontrole dodjeljuju odgovornost za kontrolne aktivnosti subjektu ili pojedincu odgovornom za predmetni rizik. Članovi osoblja kojima je dodijeljen ovaj zadatak vrše kontrolne aktivnosti pravovremeno i sa dužnom pažnjom, preduzimajući korektivne mjere gdje je to potrebno. Rukovodstvo periodično preispituje kontrolne procedure kako bi osiguralo da su one i dalje mjerodavne i relevantne.

12.2. *Izveštavanje o izuzecima* je jedan od upravljačkih alata koji se koristi za donošenje zaključaka o djelotvornosti interne kontrole i potrebnim promjenama u sistemu interne kontrole. Uspostavljen je sistem koji obezbjeđuje da se svi slučajevi primarnih kontrola ili odstupanja od uspostavljenih procesa i postupaka dokumentuju u izvještajima o izuzecima. Svi primjeri moraju biti opravdani i odobreni prije nego što se preduzmu mjere i moraju biti evidentirani centralno.

12.3. *Procjena uticaja i evaluacija* programa troškova, zakona i propisa i drugih neprofitnih aktivnosti obavljaju se u skladu sa zakonskim zahtjevima i najboljim praksama, kako bi se procijenio učinak intervencija EU i analizirale opcije i povezani uticaji na nove inicijative.

IV. INFORMISANJE I KOMUNIKACIJA

Informacije su neophodne da bi organizacija sprovela internu kontrolu i podržala ostvarivanje ciljeva. Postoji eksterna i interna komunikacija. Eksterna komunikacija pruža javnosti i zainteresovanim stranama informacije o ciljevima i aktivnostima organizacije. Interna komunikacija pruža zaposlenima informacije koje su im neophodne za ostvarivanje ciljeva i sprovođenje svakodnevnih kontrola.

13. Organizacija dobija ili stvara i koristi relevantne informacije o kvalitetu kako bi podržala funkcionisanje interne kontrole.

Karakteristike:

13.1. *Upravljanje informacijama i dokumentima.* Subjekti prepoznaju informacije potrebne za podršku funkcionisanju sistema interne kontrole i ostvarivanju ciljeva. Informacioni sistemi obrađuju relevantne podatke, dobijene iz internih i eksternih izvora, kako bi prikupili potrebne i očekivane informacije o kvalitetu, u skladu sa važećim pravilima o bezbjednosti, upravljanju dokumentima i zaštiti podataka. Ove informacije su blagovremene i pouzdane, aktuelne, tačne, potpune, dostupne, zaštićene, provjerljive, arhivirane i sačuvane. Dijele se unutar organizacije u skladu s opšte važećim smjernicama.

14. Organizacija interno saopštava informacije, uključujući i ciljeve i odgovornosti za internu kontrolu, koje su neophodne za podršku funkcionisanju interne kontrole.

Karakteristike:

14.1. *Interna komunikacija.* Subjekti interno komuniciraju o svojim ciljevima, izazovima, preduzetim radnjama i postignutim rezultatima, uključujući, ali ne ograničavajući se na ciljeve i odgovornosti interne kontrole.

14.2. *Na nivou organizacije uspostavljeni su posebni kanali komunikacije,* kao što su dežurni telefoni za zviždače, kako bi se osigurao protok informacija kada su uobičajeni kanali nedjelotvorni.

15. Organizacija komunicira sa spoljnim stranama o pitanjima koja utiču na funkcionisanje interne kontrole.

Karakteristike:

- 15.1. *Eksterna komunikacija.* Svi subjekti obezbjeđuju da je njihova eksterna komunikacija dosljedna i od značaja za ciljanu publiku. Organizacija utvrđuje jasne odgovornosti kako bi se komunikacijske aktivnosti subjekata uskladile s prioritetima i narativom organizacije.

- 15.2. *Komunikacija o internoj kontroli.* Organizacija komunicira sa vanjskim stranama o funkcionisanju komponenti interne kontrole. Relevantne i pravovremene informacije saopštavaju se eksterno, uzimajući u obzir vrijeme, primaoca informacija i prirodu komunikacije, kao i zakonske, regulatorne i fiducijarne zahtjeve.

V. AKTIVNOSTI PRAĆENJA

Kontinuirane i posebne procjene koriste se kako bi se utvrdilo da li je svaka od pet komponenti interne kontrole prisutna i funkcioniše. Kontinuirane procjene, integrisane u poslovne procese na različitim nivoima organizacije, pružaju pravovremene informacije o svim nedostacima. Nalazi se procjenjuju i nedostaci se pravovremeno saopštavaju i otklanjaju, pri čemu se, po potrebi, naročito ozbiljna pitanja prijavljuju.

16. Organizacija bira, razvija i vrši tekuće ili posebne procjene kako bi utvrdila da li su komponente interne kontrole prisutne i da li funkcionišu.

Karakteristike:

16.1. *Kontinuirane i posebne procjene.* Subjekti kontinuirano prate učinak sistema interne kontrole sa alatima koji omogućavaju prepoznavanje nedostataka interne kontrole, evidentiranje i procjenu rezultata kontrola, te odstupanja od i izuzetke kontrole. Tekuće procjene integrisane u poslovne procese i prilagođene promjenjivim uslovima. Pored toga, kada je to potrebno, subjekti vrše specifične procjene i internu reviziju, uzimajući u obzir promjene u kontrolnom okruženju.

16.2. *Dovoljno znanja i informacija.* Osoblje koje vrši tekuće ili posebne procjene ima dovoljno znanja i informacija za to, posebno o obimu i potpunosti rezultata kontrola, odstupanja od kontrole i izuzetaka.

16.3. *Procjene zasnovane na riziku i periodične procjene.* Subjekti mijenjaju obim i učestalost posebnih procjena i interne revizije u zavisnosti od prepoznatih rizika. posebne procjene i interna revizija sprovode se periodično kako bi se pružile objektivne povratne informacije.

17. Organizacija procjenjuje i pravovremeno saopštava nedostatke interne kontrole onim stranama koje su odgovorne za poduzimanje korektivnih mjera, uključujući više rukovodstvo.

Karakteristike:

17.1. *Nedostaci.* Uz podršku koordinatora interne kontrole, rukovodioci razmatraju rezultate procjena o funkcionisanju sistema interne kontrole unutar entiteta.

Nedostaci se saopštavaju upravi i subjektima odgovornim za preduzimanje korektivnih mjera.

Pojam „nedostatak unutrašnje kontrole“ označava nedostatak u komponenti ili komponentama i relevantnim principima koji smanjuje vjerovatnoću da će organizacija ostvariti svoje ciljeve. Postoji značajan nedostatak u sistemu unutrašnje kontrole ukoliko rukovodstvo utvrdi da komponenta i jedan ili više relevantnih principa nisu prisutni ili ne funkcionišu ili da komponente ne funkcionišu zajedno. Kada postoji značajan nedostatak, rukovodilac ne može zaključiti da su ispunjeni zahtjevi efikasnog sistema interne kontrole. Da bi se odredila ozbiljnost nedostataka interne kontrole, uprava mora da prosudi na osnovu relevantnih kriterijumi sadržanih u propisima, pravilima ili spoljnim standardima.

17.2. *Popravne mjere. Članovi osoblja zaduženi za predmetne procese blagovremeno preduzimaju korektivne aktivnosti, pod nadzorom svog rukovodstva. Uz pomoć koordinatora interne kontrole, svaki rukovodilac prati i preuzima odgovornost za blagovremenu realizaciju korektivnih mjera.*

ANEKS C

Model za izjavu o upravljanju

Ja, niže potpisani (*prezime, ime, zvanje ili funkcija*), Nacionalni službenik za ovjeravanje (NAO) (*država korisnica IPA III podrške*), za program (*naziv programa*)

na osnovu sprovođenja (*naziv programa*) u toku finansijske godine koja se završila 31. decembra (*godina*) (osim ako nije drugačije predviđeno sektorskim ili finansijskim sporazumom), na osnovu sopstvene procjene i svih informacija koje su mi dostupne, uključujući rezultate provjere upravljanja i revizije u vezi sa troškovima uključenim u godišnje račune, godišnje finansijske izvještaje i stanja za finansijsku godinu (*godinu*),

i uzimajući u obzir moje obaveze iz okvirnog sporazuma o finansijskom partnerstvu između Evropske komisije i [*država korisnica IPA III podrške*] o pravilima za sprovođenje finansijske pomoći Unije [*država korisnica IPA III podrške*] u okviru Instrumenta pretpristupne podrške (IPA III) od [*datum*],

ovim izjavljujem da:

- su podaci u godišnjim računima, godišnjim finansijskim izvještajima ili stanjima prikazani pravilno, potpuno i tačno,
- troškovi unijeti u godišnje račune, godišnje finansijske izvještaje ili stanja korišteni u predviđene svrhe i u skladu sa važećim zakonom,
- sistem upravljanja i kontrole uspostavljen za dati program pruža neophodne garancije u pogledu zakonitosti i regularnosti predmetnih transakcija.

Potvrđujem da su nepravilnosti utvrđene u revizorskim i kontrolnim izvještajima u vezi sa datom finansijskom godinom adekvatno otklonjene u godišnjim izvještajima, godišnjim finansijskim izvještajima i stanjima.

Takođe potvrđujem da su troškovi koji su predmet tekuće ocjene zakonitosti i pravilnosti isključeni iz godišnjih računa, godišnjih finansijskih izvještaja i stanja do okončanja ocjene, radi mogućeg uključivanja u zahtjev za plaćanje u narednoj finansijskoj godini.

Preduzete su adekvatne propratne aktivnosti praćenja nedostataka u sistemu upravljanja i kontrole koji su prijavljeni u tim izvještajima ili su ove aktivnosti praćenja u pogledu sljedećih nužnih korektivnih mjera: (*Navesti koje korektivne mjere su još uvijek u toku, na dan potpisivanja izjave*).

Takođe potvrđujem da su preduzete djelotvorne i srazmjerne mjere protiv prevara i da se kroz ove mjere uzimaju u obzir prepoznati rizici.

Na kraju, potvrđujem da nisam upoznat sa bilo kakvim neobjelodanim pitanjem u vezi sa realizacijom programa.

[Odjeljak Ograđivanja može biti uvršten gdje god se to smatra nužnim.]

(Mjesto i datum izdavanja)

Potpis

(Prezime, ime, zvanje ili funkcija)

ANEKS D

Model godišnjeg izvještaja o revizorskim aktivnostima¹

dostavlja se:

- Evropskoj komisiji
- Vladi (*Korisnice IPA III*)
- primjerak nacionalnom IPA koordinatoru (NIPAK) (*korisnice IPA III*) i
- primjerak Nacionalnom službeniku za ovjeravanje (NAO) (*korisnice IPA III*)

1. UVOD

- 1.1 Identifikacija revizorskog tijela i drugih tijela koja su uključena u pripremu izvještaja.
- 1.2 Referentni period (tj. finansijska godina i period od 12 mjeseci od 1 jula ... (*godine*) do 30. juna ... (*godine*), osim ako je drugačije predviđeno sektorskim sporazumom ili sporazumom o finansiranju) i obim revizije (uključujući priznate troškove koji su prijavljeni komisiji za odnosni period).
- 1.3 Identifikacija programa/radnji/sektora obuhvaćenih izvještajem i njegovih tijela za upravljanje i Posredničkih tijela.
- 1.4 Opis preduzetih koraka na pripremi izvještaja i sastavljanja revizorskog mišljenja.

2. ZNAČAJNE PROMJENE U SISTEMIMA UPRAVLJANJA I KONTROLE

- 2.1 Detalji o svim većim promjenama u sistemima upravljanja i kontrole i potvrda njihove usklađenosti sa članom 8 Uredbe o sprovođenju Komisije (EU) 2021/2236 na osnovu revizije koju je izvršilo revizorsko tijelo.
- 2.2 Datumi od kojih se ove promjene primjenjuju, datumi o obavještanju revizorskog tijela o promjenama, kao i uticaj ovih promjena na rad revizije treba da budu naznačeni.

3. IZMJENE STRATEGIJE REVIZIJE

- 3.1 Detalji o svim izmjenama strategije revizije i odnosnih objašnjenja. Naročito navesti svaku promjenu metode uzorkovanja koja se koristi za reviziju operacija (vidjeti odjeljak 5).
- 3.2 Revizorsko tijelo pravi razliku između promjena učinjenih u kasnijoj fazi, koje ne utiču na rad obavljen tokom referentnog perioda i promjena učinjenih tokom referentnog perioda koje utiču na rad i rezultate revizije.

Unose se samo promjene koje se upoređuju sa prethodnom verzijom strategije revizije.

4. REVIZIJE SISTEMA

- 4.1 Detalji tijela koji su vršili revizije sistema, uključujući i samo revizorsko tijelo.
- 4.2 Ukupna tabela izvršenih revizija, sa naznakom tijela/organa koji su predmet revizije, ocjenom ključnih zahtjeva za svako tijelo/organ, obuhvaćenim pitanjima² i

¹ U skladu sa članom 63(2) Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU

² Pitanja treba da odgovaraju pitanjima navedenim u strategiji revizije (ali ne i isključivo), kao što su kvalitet verifikacije upravljanja uključujući pitanja u odnosu na poštovanje pravila javnih nabavki, pravila o državnoj pomoći, zahtjeva u pogledu zaštite životne sredine, jednakih mogućnosti, implementacije finansijskih

poređenjem sa planiranjem revizije. Rezime uključuje program referenca/naslov, tijelo koje vrši reviziju sistema, datum revizije, obim revizije uključujući ograničenja i tijela/organe koja su predmet revizije. Horizontalne tematske revizije se takođe prijavljuju u ovom odjeljku.

Period revizije	1. Program (referenca/naslov)	2. Revizorsko tijelo ³	3. Tijela koja su predmet revizije	4. Datum revizije ⁴	5. Obim revizije ⁵	6. Glavni nalazi i zaključci	7. Problemi sistemskog karaktera i preduzete mjere	8. Procijenjeni finansijski i uticaj (ukoliko je dostupan)	9. Faza nadgleda-nja nakon revizije (zatvoreno/ili ne)

4.3 Opis osnove za izvršene revizije, uključujući upućivanje na primjenljivu strategiju revizije i posebno metodologiju procjene rizika i rezultate koji su doveli do uspostavljanja plana revizije za revizije sistema. Ukoliko je procjena rizika ažurirana, to treba da bude opisano u odjeljku 3 koji pokriva izmjene u strategiji revizije.

4.4 Opis glavnih nalaza i zaključaka izvedenih iz revizije sistema, uključujući revizije usmjerene na specifične tematske oblasti.

4.5 Indikacije o tome da li su identifikovani problem smatrani sistemskim karakterom, detalji o preduzetim mjerama, uključujući kvantifikaciju neregularnih rashoda i izvršena povezana finansijska usklađivanja/korekcije.

4.6 Informacije o praćenju preporuka revizije iz revizije sistema od prethodnih godina.

4.7 Opis (gdje je dostupno) specifičnih nedostataka u vezi sa upravljanjem finansijskim instrumentima, otkrivenih u toku revizija sistema i praćenja koja bi vršila korisnica IPA III kako bi otklonili ove nedostatke.

4.8 Nivo uvjeravanja dobijen nakon revizije sistema (nizak/prosečan/visok) i obrazloženje.

5. REVIZIJE OPERACIJA

instrumenata, efikasnosti IT sistema, izvršetavanja o povlačenjima i povraćajima, implementaciji procjene rizika od prevara; pouzdanost podataka koji se odnose na indikatore i postignuća i na progres programa na postizanju ovih ciljeva.

³ Označivanje tijela koja su vršila reviziju sistema, uključujući i samo revizorsko tijelo.

⁴ Datum revizije na terenu.

⁵ Tijela koja su predmet revizije, horizontalne tematske revizije, ograničenja obima, ...

- 5.1 Identifikacija organa kroz tijela koja su vršila revizije operacija, uključujući revizorsko tijelo.
- 5.2 Opis primijenjene metodologije uzorkovanja i informacije o tome da li je metodologija u skladu sa strategijom revizije.
- 5.3 Navođenje parametara uzorkovanja i druge informacije za statističke i nestatističke procedure uzorkovanja, osnovni proračuni za odabir uzorka (u formatu koji omogućava razumijevanje osnovnih preduzetih koraka u skladu sa specifičnom metodom uzorkovanja) i objašnjenje primijenjene profesionalne procjene.
Informacije treba da sadrže nivo materijalnosti, nivo pouzdanosti, jedinica uzorkovanja, očekivana stopa greške, interval uzorkovanja, standardno odstupanje, vrijednost populacije, veličina populacije, veličina uzorka i informacija o stratifikovanju.
- 5.4 Usklađivanje priznatih troškova prijavljenih komisiji za period od 12 mjeseci i populacije iz koje je uzet slučajni uzorak. Stavke usklađivanja uključuju negativne stavke gdje su izvršena finansijska usklađivanja/korekcije, kao i razlike između iznosa prijavljenih u eurima i iznosa u valuti korisnice IPA III gdje je ta razlika relevantna.
- 5.5 Tamo gdje postoje negativne stavke, potvrda da su tretirane kao posebna populacija. Analiza glavnih rezultata revizija ovih jedinica, odnosno fokusiranje na provjeru da li iznosi odgovaraju odlukama o primjeni finansijskih usklađivanja/korekcija (koje su donijele korisnica IPA III ili Komisija) i usaglašavanje sa iznosima na računima kao povučenim i vraćenim / koje treba povratiti.
- 5.6 Kada se koristi nestatistički metod uzorkovanja, navesti razloge za korišćenje tog metode, procenat jedinica uzorkovanja/priznatih troškova obuhvaćenih revizijom, preduzete korake na obezbjeđivanju slučajnosti uzorka, imajući u vidu da uzorak mora da bude reprezentativan.
Pored toga, definisati preduzete korake na obezbjeđivanju dovoljne veličine uzorka koje će omogućiti revizorskom tijelu da sačini validno revizorsko mišljenje. Ukupna (projektovana) stopa greške se takođe obračunava tamo gdje je korišćen nestatistički metod uzorkovanja.
- 5.7 Tabelarni pregled (vidjeti odjeljak 9), sa presjekom gdje je dostupno po programu, koje prikazuje priznate troškove i izvršene uplate prijavljene Komisiji, priznate revidirane troškove i identifikovane greške.
Informacije koje se odnose na slučajni uzorak razlikuju se od informacija koje se odnose na druge uzorke ukoliko su dostupne (npr. komplementarni uzorci zasnovani na riziku).
- 5.8 Analiza glavnih nalaza revizije operacija, koja opisuje:
- a) broj revidiranih jedinica uzorka, odgovarajući iznos;
 - b) iznos i vrsta greške po jedinici uzorkovanja⁶;
 - c) ukupne greške⁷;
 - d) prirodu pronađenih grešaka⁸;
 - e) osnovne uzroke, predložene korektivne mjere uključujući one koje imaju za cilj da poprave upravljanje i system kontrole i uticaj na revizorsko mišljenje.

⁶ Slučajna, sistemska anomalija.

⁷ 'Ukupne greške' su zbir projektovanih slučajnih grešaka i ukoliko je dostupno sistemskih grešaka i nekorigovanih anomalija

⁸ Npr.: kvalifikovanost javne nabavke, državna pomoć

- 5.9 Detalji ukupne stope greške⁹ i preostale stope greške¹⁰. Navođenje ukupnog stratuma i preostale stope greške (gdje je dostupno).
 Navođenje ukupnog stratuma i preostale stope greške¹¹, koja odgovara nedostacima, nepravilnim iznosima i uticaju na revizorsko mišljenje.
 Osnovni proračuni za stopu ukupne greške i stopu preostale greške u formatu koji omogućava razumijevanje osnovnih preduzetih koraka u skladu sa korišćenom specifičnom metodom.
- 5.10 Poređenje ukupne stope greške i preostale stope greške sa nivoom materijalnosti od 2%, kako bi se utvrdilo da li je populacija pogrešno prikazana i uticaj na revizorsko mišljenje.
- 5.11 Detalji o svim finansijskim usklađivanjima/korekcijama koje se odnose na period od 12 mjeseci implementiran prije podnošenja godišnjih finansijskih iskaza ili godišnjih računa komisiji kao posljedica revizije operacija uključujući paušalne stope ili ekstrapolirana usklađivanja/korekcije.
- 5.12 Detalji o tome da li se identifikovani problemi smatraju sistemskim po svojoj prirodi i preduzete mjere uključujući kvantifikaciju priznatih neregularnih troškova i povezana finansijska usklađivanja/korekcije.
- 5.13 Informacija o praćenju revizija operacija izvršenih u prethodnim godinama, posebno o ozbiljnim nedostacima sistemske prirode. Revizija prethodno prijavljenih preostalih stopa greške kao i rezultat svih naknadnih korektivnih radnji..
- 5.14 Informacije o rezultatima revizije komplementarnog (npr. zasnovanog na riziku) uzorka, ako postoji.
- 5.15 Opis (gdje je dostupno) specifičnih nedostataka i nepravilnosti koji se odnose na finansijske instrumente. Gdje je dostupno, navođenje stope greške uzorka u vezi sa revidiranim finansijskim instrumentima.
- 5.16 Zaključci izvedeni iz rezultata revizija u pogledu efikasnosti sistema upravljanja i kontrole.

6. REVIZIJE GODIŠNJIH FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA ILI ISKAZA/GODIŠNJIH RAČUNA

- 6.1 Navođenje tijela koja su vršila revizije godišnjih finansijskih izvještaja ili iskaza/godišnjih računa.
- 6.2 Opis pristupa revizije koji se koristio u provjeri da li su godišnji finansijski izvještaji ili iskazi/godišnji računi kompletni, istiniti i tačni. Ovo uključuje reference na rad revizije izvršen u kontekstu revizija sistema, revizija operacija i dodatnih provjera koje se vrše u pogledu godišnjih finansijskih izvještaja ili iskaza/godišnjih računa.
- 6.3 Zaključci do kojih se došlo u revizijama u pogledu kompletnosti, preciznosti i istinitosti godišnjih finansijskih izvještaja ili iskaza/godišnjih računa, uključujući indikaciju na finansijska usklađivanja/korekcije koje su sačinjene i koje se ogledaju u godišnjim finansijskim izvještajima ili iskazima/godišnjim računima kao nastavak ovih zaključaka.
- 6.4 Navođenje da li su identifikovani problemi razmatrani da su sistemske prirode i da su mjere preduzete.

⁹ 'Ukupna stopa greške' je ukupna greška podijeljena sa populacijom.

¹⁰ 'Preostala stopa greške' je ukupna greška umanjena za finansijska usklađivanja koja primjenjuje korisnica IPA III (vidi odjeljak 5.11), podijeljen sa populacijom.

¹¹ Stope greške stratum se objavljuju gdje se primjenjuje stratifikacija i uključuju pod-populacije sa sličnim karakteristikama, stavkama visoke vrijednosti, programima (u slučaju programa grupisanja, itd.).

7. DRUGE INFORMACIJE

- 7.1 Ocjena Revizorskog tijela u slučajevima sumnje na prevaru detektovanu u kontekstu njihovih revizija (i slučajevima koji su prijavljeni od strane drugih nacionalnih tijela ili tijela Unije i koji se odnose na poslovanje koje je predmet revizije Revizorskog tijela), zajedno sa preduzetim mjerama. Informacije o broju slučajeva, ozbiljnosti i iznosima u pitanju, ukoliko je poznato.
- 7.2 Događaji koji slijede i koji su se desili nakon isteka perioda od 12 mjeseci i nakon slanja godišnjeg izvještaja o reviziji Komisiji i koji se razmatraju kada se ustanovi nivo uvjeravanja i mišljenje Revizorskog tijela.
- 7.3 Sve druge informacije koje Revizorsko tijelo smatra relevantnim i važnim za komuniciranje sa Komisijom, naročito da bi se obrazložilo mišljenje revizije.

8. OPŠTI NIVO UVJERAVANJA

- 8.1 Navesti ukupni nivo uvjeravanja u pogledu adekvatnog funkcionisanja sistema upravljanja i kontrole i objasniti kako je dobijen nivo od kombinacije rezultata revizija sistema i revizija operacija. Tamo gdje je relevantno, Revizorsko tijelo takođe uzima u obzir rezultate drugih revizija na nivou države ili Unije.
- 8.2 Procjena ublažavajućih mjera koje nijesu povezane sa finansijskim usklađivanjima/korekcijama koje su implementirane i procjena potrebe dodatnih korektivnih mjera iz perspektive poboljšanja sistema upravljanja i kontrole i uticaja na budžet Unije.

9. TABELA ZA PRIJAVLJENE PRIZNATE TROŠKOVE, IZVRŠENE UPLATE I REVIZIJE OPERACIJA

	A	B	C		D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
Program (referenca / naslov)	Izvršene uplate prijavljene Komisiji za period od 12 mjeseci	Priznati troškovi prijavljeni Komisiji za period od 12 mjeseci ¹	Priznati troškovi u vezi sa periodom od 12 mjeseci koji je predmet revizije za slučajni uzorak		Ukupni broj jedinica u populaciji	Broj jedinica uzorkovanih za slučajni uzorak	Iznos neregularnih troškova priznatih u slučajnom uzorku	Ukupna stopa greške ²	Izvršena usklađivanja kao rezultat ukupne stope greške	Preostala ukupna stopa greške	Drugi revidirani priznati troškovi ³	Iznos neregularnih troškova priznatih drugim prepoznatim revidiranim troškovima	Ukupni priznati troškovi prijavljeni Komisiji kumulativno	Ukupni revidirani priznati troškovi kumulativno
			Iznos ⁴	% ⁵				%		%				

¹ Kolona B se odnosi na populaciju iz koje je izvučen slučajni uzorak tj. ukupni iznos priznatih troškova koji su prijavljeni Komisiji za period od 12 mjeseci od 1. jula (*navesti godinu*) do 30. juna (*navesti godinu*) osim ako drugačije nije utvrđeno sektorskim sporazumom ili finansijskim sporazumom. Objašnjenja se obezbjeđuju u odjeljku 5.4, gde je potrebno.

² Ukupna stopa greške se izračunava prije primjene finansijskih usklađivanja u odnosu na revidirani uzorak ili populaciju iz koje je izvučen slučajni uzorak. U slučajevima kada slučajni uzorak pokriva više od jednog programa, ukupna stopa greške (izračunata) koja je predstavljena u koloni G odnosi se na cjelokupnu populaciju. U slučajevima kada se koristi stratifikovanje, dalje informacije po stratumu se daju u odjeljku 5.9.

³ Kolona J se odnosi na revidirane priznate troškove u kontekstu komplementarnog uzorka.

⁴ Iznos revidiranih priznatih troškova (u slučaju kada se poduzorkovanje primjenjuje samo na iznos efektivno revidiranih priznatih troškova, unosi se u ovu kolonu).

⁵ Procenat revidiranih priznatih troškova u odnosu na populaciju.

ANEKS E

Model godišnjeg revizorskog mišljenja ¹

dostavlja se:

- Evropskoj komisiji
- Vladi (*korisnice IPA III*)
- primjerak nacionalnom IPA koordinatoru (NIPAK) (*korisnice IPA III*) i
- primjerak Nacionalnom službeniku za ovjeravanje (NAO) (*korisnice IPA III*)

UVOD

Ja, niže potpisani, rukovodilac Revizorskog tijela (*korisnice IPA III*), nezavistan u smislu člana 9(1) Aneksa A Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU sam vršio reviziju:

- (i) potpunosti, tačnosti i istinitosti godišnjih finansijskih izvještaja ili iskaza i osnovnih godišnjih računa za finansijsku (*godina*) godinu,
- (ii) legalnosti i regularnosti troškova, koje je NAO prijavio Komisiji, za period od 12 mjeseci od 1. jula ... (*godina*) do 30. juna ... (*godina*), osim ukoliko drugačije nije predviđeno u sektorskom sporazumu ili finansijskom sporazumu,
- (iii) funkcionisanja Sistema upravljanja i kontrole i provjere izjave menadžmenta u odnosu na finansijsku (*godina*) godinu,

u vezi sa programom [referenca/naslov] ('program'), kako bih izdao revizorsko mišljenje u skladu sa članom 63 (1) Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU.

OBAVEZE NACIONALNOG SLUŽBENIKA ZA OVJERAVANJE

NAO u skladu sa klauzulom 4(2) Aneksa A Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU odgovoran je za uspostavljanje i funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole korisnice IPA III.

Pored toga, NAO uz podršku Tijela za upravljanje računima ima bavezu da potvrdi kompletnost, tačnost i istinitost finansijskih izvještaja ili iskaza i osnovnih računa dostavljenih Komisiji u skladu sa članom 61(5) Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU.

¹ U skladu sa članom 63(2) Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU

Štaviše, u skladu sa klauzulom 4(1) Aneksa A Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU NAO snosi punu odgovornost za zakonitost i regularnost troškova.

OBAVEZE REVIZORSKOG TIJELA

Kao što je utvrđeno članom 63(1) Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU moja obaveza je da nezavisno izrazim mišljenje o kompletnosti, tačnosti i istinitosti godišnjih finansijskih izvještaja ili iskaza i osnovnih godišnjih računa u pogledu zakonitosti i regularnosti troškova prijavljenih komisiji i u pogledu i da li uspostavljeni sistemi upravljanja kontrole funkcionišu na odgovarajući način.

Moja dužnost je takođe da uključim u mišljenje i izjavu da li rad revizije dovodi u sumnju tvrdnje iznijete u izjavi menadžmenta.

Revizije u pogledu programa su sprovedene u skladu sa strategijom revizije i u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima revizije. Ti standardi zahtijevaju da revizorsko tijelo poštuje etičke zahtjeve, planira i vrši reviziju kako bi se steklo razumno uvjeravanje za potrebe revizorskog mišljenja.

Revizija uključuje sprovođenje postupaka za dobijanje dovoljnih i odgovarajućih dokaza koji potkrepljuju mišljenje dato u nastavku. Postupci koji se sprovode zavise od profesionalne procjene revizora uključujući procjenu rizika materijalne neusklađenosti, bilo zbog prevare ili greške. Sprovedeni revizorski postupci su oni koje smatram adekvatnim u datim okolnostima.

Vjerujem, da su prikupljeni revizijski dokazi dovoljni i adekvatni da pruže osnovu za moje mišljenje [u slučaju da postoji bilo kakvo ograničenje obima:] osim onih koje su navedene u odjeljku 'Ograničenje obima'.

Pregled glavnih nalaza revizije u pogledu programa je dat u priloženom godišnjem izvještaju o aktivnostima revizije u skladu sa članom 63(2) Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU.

OGRANIČENJA OBIMA

li

Nije bilo ograničenja u pogledu obima revizije.

li

Obim revizije bio je ograničen sljedećim faktorima:

(a) ...

(b) ...

(c)

[Navesti eventualna ograničenja u pogledu obima revizije, na primjer nedostatak dokumentacije koja potkrepljuje nalaze, predmeti o kojima se još vodi sudski postupak, kao i ocjena u okviru odjeljka Kvalifikovano mišljenje, iznos troškova i doprinos Unije na koje se odnosi i uticaj ograničenja obima na revizorsko mišljenje. Dalja objašnjenja u ovom pogledu se obezbjeđuju u godišnjem revizorskom izvještaju.]

MIŠLJENJE

Ili

(Nekvalifikovano mišljenje)

Po mom mišljenju, a na osnovu izvršene revizije:

- godišnji finansijski izvještaji ili iskazi/godišnji računi daju istinit i fer prikaz,
- troškovi prijavljeni Komisiji su zakoniti i regularni,
- uspostavljeni sistemi upravljanja i kontrole funkcionišu na odgovarajući način.

Izvršena revizija ne dovodi u sumnju tvrdnje date u izjavi menadžmenta.

Ili

(Kvalifikovano mišljenje)

Po mom mišljenju, a na osnovu obavljenog revizorskog rada:

- godišnji finansijski izvještaji ili iskazi/godišnji računi daju istinit i fer prikaz [tamo gdje se kvalifikacija odnosi na godišnje finansijske izvještaje ili iskaze/godišnje račune, dodaje se sljedeći tekst] osim u sljedećim aspektima:.....

Uticaj kvalifikacije je ograničen [ili značajan] i odgovara [iznos u EUR i %] ukupnih troškova uključenih u godišnje finansijske izvještaje ili iskaze /godišnje račune. Prema tome, doprinos Zajednice je... [iznos u EUR].

- troškovi prijavljeni komisiji su zakoniti i regularni [tamo gdje se kvalifikacija odnosi na zakonitost i regularnost, dodaje se sljedeći tekst] osim u sljedećim aspektima:

Uticaj kvalifikacije je ograničen [ili značajan] i odgovara [iznos u EUR i %] ukupnih prijavljenih troškova. Prema tome, doprinos Zajednice je ... [iznos u EUR].

- postojeći sistemi upravljanja i kontrole funkcionišu na odgovarajući način [tamo gdje se kvalifikacija odnosi na sisteme upravljanja i kontrole, dodaje se sljedeći tekst] osim u sljedećim aspektima²:.....
- Uticaj kvalifikacije je ograničen [ili značajan] i odgovara [iznos u EUR i %] ukupnih prijavljenih troškova. Prema tome, doprinos Zajednice je ... [iznos u EUR].
Sprovedena revizija dovodi/ne dovodi [obrisati nepotrebno] u sumnju tvrdnje navedene u izjavi menadžmenta.

[Kada izvršena revizija dovodi u sumnju tvrdnje iz izjave menadžmenta, revizorsko tijelo u ovom dijelu objavljuje aspekte koji su doveli do tog zaključka.]

Ili

(Negativno mišljenje)

Po mom mišljenju, a na osnovu obavljenog revizorskog rada:

- godišnji finansijski izvještaji ili iskazi/godišnji računi daju/ne daju [obrisati nepotrebno] istinit i fer pregled; i/ili
- troškovi prijavljeni Komisiji su/nisu [obrisati nepotrebno] zakoniti i regularni; i/ili
- postojeći sistemi upravljanja i kontrole funkcionišu/ne funkcionišu [obrisati nepotrebno] na odgovarajući način.

Ovo negativno mišljenje se zasniva na sljedećim aspektima:

- u vezi sa materijalnim pitanjima koja se odnose na finansijske izvještaje ili iskaze/godišnje račune:.....

i/ili [obrisati nepotrebno]

- u vezi sa materijalnim pitanjima koja se odnose na zakonitost i regularnost troškova koji su prijavljeni Komisiji:.....

i/ili [obrisati nepotrebno]

- u vezi sa materijalnim pitanjima koja se odnose na funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole³:.....

Izvršena revizija dovodi u sumnju tvrdnje iz izjave menadžmenta za sljedeće aspekte:

.....

² U slučaju da se mišljenje odnosi na sistem upravljanja i kontrole, tijelo ili tijela kao i aspekti njihovih sistema koji nijesu usklađeni sa zahtjevima i/ili nijesu funkcionisali na odgovarajući način se identifikuju u mišljenju osim kada je ta informacija jasno objavljena u godišnjem revizorskom izvještaju i kada se stav mišljenja odnosi na posebne odjeljke ovog izvještaja gdje je takva informacija objavljena.

³ U slučaju da se mišljenje odnosi na sistem upravljanja i kontrole, tijelo ili tijela kao i aspekti njihovih sistema koji nijesu usklađeni sa zahtjevima i/ili nijesu funkcionisali na odgovarajući način se identifikuju u mišljenju osim kada je ta informacija jasno objavljena u godišnjem revizorskom izvještaju i kada se stav mišljenja odnosi na posebne odjeljke ovog izvještaja gdje je takva informacija objavljena.

[Revizorsko tijelo može takođe naglasiti ovo pitanje, bez uticaja na svoje mišljenje, kako je i ustanovljeno međunarodno prihvaćenim standardima revizije. Uzdržavanje mišljenja se može predvidjeti u izuzetnim slučajevima⁴.]

Datum:

Potpis:

⁴ Ovi izuzetni slučajevi treba da se odnose na nepredvidljive, eksterne faktore van nadležnosti revizorskog tijela.

ANEKS F

Model revizorskog mišljenja o završnom izvještaju o troškovima¹

dostavlja se:

- Evropskoj komisiji
- Vladi (*korisnice IPA III*)
- primjerak nacionalnom IPA koordinatorskom tijelu (NIPAK) (*korisnice IPA III*) i
- primjerak Nacionalnom službeniku za ovjeravanje (NAO) (*korisnice IPA III*)

UVOD

Ja, niže potpisani, rukovodilac Revizorskog tijela (*korisnice IPA III*), funkcionalno nezavistan u smislu klauzule 9(1) Aneksa A Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU, izvršio sam reviziju završnog izvještaja o troškovima za program (referenca/naziv), koji je sačinjen pod nadležnošću NAO u skladu sa članom 61 (4) Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU kako bih izdao revizorsko mišljenje u skladu sa članom 63 (4) Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU.

Ova revizija je vršena u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima [navesti standarde koji su poštovani].

Vjerujem da izvršena revizija obezbjeđuje razumnu osnovu za moje mišljenje.

OBIM REVIZIJE

Revizija je u pogledu programa izvršena u skladu sa strategijom revizije te je o njoj sačinjen izvještaj u priloženom završnom izvještaju o reviziji u skladu sa članom 63(5) Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU.

Ili

Nije bilo ograničenja u pogledu obima revizije.

Ili

Obim revizije bio je ograničen sljedećim faktorima:

- (a) ...
- (b) ...
- (c) ...

¹ U skladu sa članom 63(4) Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU

[Navesti eventualna ograničenja u obimu revizije, na primjer, nedostatak dokumentacije koja potkrepljuje nalaze, predmete pod sudskim postupkom, kao i procjene u odjeljku „Kvalifikovano mišljenje“, iznose troškova i doprinos Unije na koje ograničenje utiče, kao i uticaj obima ograničenja na revizorsko mišljenje. Dalja objašnjenja u ovom pogledu se obezbjeđuju u konačnom revizorskom izvještaju, na način koji je odgovarajući].

MIŠLJENJE

Ii

(Nekvalifikovano mišljenje)

Po mom mišljenju, a na osnovu izvršene revizije:

- troškovi uključeni u završnom računu troškova i u završnom zahtjevu za plaćanje su zakoniti i regularni,
- konačni zahtjev za plaćanje je valjan,
- predstavljene finansijske informacije su tačne.

Ii

(Kvalifikovano mišljenje)

Po mom mišljenju, a na osnovu izvršene revizije:

- troškovi uključeni u završni račun troškova i u završni zahtjev za plaćanje su zakoniti i regularni,
- konačni zahtjev za plaćanje je valjan,
- predstavljene finansijske informacije su tačne

osim u sljedećim aspektima²:.....

Uticaj kvalifikacije je ograničen [ili značajan] i odgovara [iznos u EUR i %] ukupnih troškova uključenih u završni izvještaj o troškovima i završni zahtjev za plaćanje. Doprinos Zajednice je prema tome ... [iznos u EUR].

Ii

(Negativno mišljenje)

Po mom mišljenju, a na osnovu izvršene revizije:

- troškovi uključeni u završni račun troškova i u završni zahtjev za plaćanje nisu zakoniti i regularni, i/ili

² U slučaju da se mišljenje odnosi na sistem upravljanja i kontrole, tijelo ili tijela kao i aspekti njihovih sistema koji nijesu usklađeni sa zahtjevima i/ili nijesu funkcionisali na odgovarajući način se identifikuju u mišljenju osim kada je ta informacija jasno objavljena u godišnjem revizorskom izvještaju i kada se stav mišljenja odnosi na posebne odjeljke ovog izvještaja gdje je takva informacija objavljena.

- konačni zahtjev za plaćanje nije valjan, i/ili
- predstavljene finansijske informacije nisu tačne.

Ovo negativno mišljenje zasniva se na sljedećim aspektima³:

[Revizorsko tijelo može da naglasi neko pitanje koje ne utiče na njegovo mišljenje, kao što je i predviđeno međunarodno prihvaćenim standardima revizije. Uzdržavanje od mišljenja se može predvidjeti u izuzetnim slučajevima⁴.]

Datum:

Potpis:

³U slučaju da se mišljenje odnosi na sistem upravljanja i kontrole, tijelo ili tijela kao i aspekti njihovih sistema koji nijesu usklađeni sa zahtjevima i/ili nijesu funkcionisali na odgovarajući način se identifikuju u mišljenju osim kada je ta informacija jasno objavljena u godišnjem revizorskom izvještaju i kada se stav mišljenja odnosi na posebne odjeljke ovog izvještaja gdje je takva informacija objavljena.

⁴ Ovi izuzetni slučajevi treba da se odnose na nepredvidljive, eksterne faktore van nadležnosti Revizorskog tijela.

ANEKS G

Model strategije revizije¹

1. UVOD

- 1.1 Identifikacija programa² (referenca/naziv) i period koji pokriva strategija revizije.
- 1.2 Identifikacija revizorskog tijela odgovornog za sastavljanje, posmatranje i ažuriranje strategije revizije i drugih tijela koji su dali doprinos ovom dokumentu.
- 1.3 Referenca na status revizorskog tijela i tijela u kome je locirano.
- 1.4 Referenca na izjavu misije, poglavlje revizije ili nacionalno zakonodavstvo (gdje je dostupno) koje uspostavlja funkcije i obaveze revizorskog tijela i drugih tijela koji vrše revizije pod njegovom nadležnošću.
- 1.5 Potvrda revizorskog tijela da tijela koja vrše reviziju imaju neophodnu organizacionu nezavisnost

2. PROCJENA RIZIKA

- 2.1 Objašnjenje korišćene metode procjene rizika uključujući:
 - ukazivanje na faktore rizika koji se uzimaju u obzir uključujući one za tematske oblasti u Odjeljku 3.2.2,
 - korišćene rezultate za rizike,
 - stepen do koga su rezultati prethodnih revizija tijela i sistema uzimani u obzir.
- 2.2 Interne procedure za ažuriranje procjene rizika.
- 2.3 Identifikacija kontrola na tri nivoa:
 - prvi nivo kontrola koje su vršile administrativne strukture IPA,
 - drugi nivo kontrola koje su s jedne strane vršene kroz sistem unutrašnje kontrole, a s druge strane kroz funkciju interne revizije,
 - visok nivo posmatranja, koji NAO vrši kroz funkciju uvjeravanja.

3. METODOLOGIJA

3.1. Pregled

- 3.1.1 Referenca na međunarodno prihvaćene standarde revizije koje će revizorsko tijelo primijeniti na svoj rad.
- 3.1.2 Informacije o tome kako će revizorsko tijelo obezbijediti uvjeravanje u pogledu programa (opis glavnih elemenata - tipova revizija i njihovog obima).
- 3.1.3 Navođenje postojećih procedura za sastavljanje izvještaja o godišnjoj reviziji i revizorskog mišljenja koje se dostavlja Komisiji u skladu sa članom 63(1) i (2) Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU.
- 3.1.4 Referenca na priručnike ili procedure revizije i kratak opis glavnih koraka revizije, kao što su:

¹ U skladu sa klauzuluom 9 (4) Aneksa A Okvirnog partnerskog sporazuma o finansijskoj podršci EU

² Označiti programe koje pokriva zajednički sistem upravljanja i kontrole u slučaju da je jedna revizorska strategija pripremljena za nekoliko programa.

- planiranje revizije,
- vršenje revizije i prikupljanje dokaza,
- procjena dokaza i formiranje zaključaka, uključujući obradu klasifikacije uočenih grešaka,
- izvještavanje (uključujući kontradiktorne procedure revidiranog dijela),
- kontrolni procesi,
- aranžmani kontrole kvaliteta za rad revizorskog tijela.

3.2 Revizije sistema:

3.2.1 Identifikacija tijela/struktura koje su predmet revizije, kao i relevantnih ključnih kontrolnih elemenata u kontekstu revizije sistema.

Gdje je dostupno, referenca na tijelo na koje se revizorsko tijelo oslanja u vršenju revizija.

3.2.2 Navođenje revizija sistema usmjerenih na posebne tematske oblasti ili tijela, poput:

- kvalitet projektnih odabira i izjava menadžmenta,
- kvalitet i kvantitet administrativnih potvrda i izjava menadžmenta na licu mjesta u pogledu važećih zakona kao što su pravila o javnim nabavkama, državnoj pomoći, jednakim mogućnostima i ekološki zahtjevi,
- uspostavljanje i implementacija finansijskih instrumenata na nivou tijela koja implementiraju finansijske instrumente (gdje je dostupno),
- funkcionisanje i bezbjednost elektronskih sistema i njihova veza sa IT sistemima Komisije;
- pouzdanost podataka koji se odnose na indikatore, dostignuća i napredak u postizanju svojih ciljeva;
- prijavljivanje povlačenja i povraćaja sredstava;
- implementacija efikasnih i srazmjernih mjera protiv prevara potkrijepljenih procjenom rizika od prevare.

3.3 Revizije operacija:

3.3.1 Kratak opis (sa upućivanjem na internu dokumentaciju) metodologije uzorkovanja koja će se koristiti.

3.3.2 Tamo gdje je dostupno, opis pristupa nestatističkog uzorkovanja koje je omogućilo revizorskom tijelu da sačini valjano revizorsko mišljenje.

3.3.3 Opis drugih postojećih specifičnih procedura za reviziju operacija koje se odnose na klasifikaciju i obradu uočenih grešaka, uključujući navodne prevare (sa upućivanjem na revizorske priručnike i procedure u kojima je ovo pitanje navedeno).

3.3.4 Posebni aspekti koji se odnose na revizije finansijskih instrumenata, ako su dostupne.

3.4 Revizije godišnjih finansijskih izvještaja ili iskaza/godišnjih računa:

Opis pristupa za reviziju godišnjih finansijskih izvještaja ili iskaza/godišnjih računa.

3.5 Potvrda izjave menadžmenta

Opis postupaka revizije uključenih u potvrdu navoda u izjavi menadžmenta u svrhe revizorskog mišljenja.

4. PLANIRANI RAD NA REVIZIJI

- 4.1. Opis i obrazloženje prioriteta i ciljeva revizije u vezi sa sljedećom finansijskom godinom i dvije naredne finansijske godine, zajedno sa objašnjenjem povezanosti rezultata procjene rizika sa planiranim radom na reviziji.
- 4.2. Indikativni raspored revizija sistema, uključujući revizije koje imaju za cilj posebne tematske oblasti i praćenje prethodnih nalaza revizije u vezi sa sljedećom finansijskom godinom i dvije naredne finansijske godine, kao u sljedećem primjeru:

Organi/Tijela ili posebne tematske oblasti koje treba revidirati	Program (referenca/naziv)	Rezultat procjene rizika	Cilj i obim revizije za godinu 20xx	Cilj i obim revizije za godinu 20xx	Cilj i obim revizije za godinu 20xx

5. RESURSI

- 5.1 Organigram Revizorskog tijela.
- 5.2 Navođenje planiranih resursa koji se dodjeljuju u odnosu na sljedeću godinu i dvije naredne finansijske godine (uključujući informacije o predviđenom spoljnom poslovanju i njegovom obimu, gdje su te informacije dostupne).
- 5.3 Navođenje neophodnih kvalifikacija i iskustva za osoblje koje vrši revizije kao i zahtjeve u pogledu obuke.

ANEKS H

Izveštavanje o neregularnostima uključujući prevare u vezi sa Instrumentom pretpristupne podrške (IPA III)

Klauzula 1 Definicije

U svrhe prijavljivanja nepravilnosti uključujući prevaru, primjenjuju se definicije iz člana 51 o zaštiti finansijskih interesa Unije.

Klauzula 2 Prijavljivanje nepravilnosti

(1) Korisnica IPA III prijavljuje Komisiji svaku sumnju na prevaru i druge nepravilnosti uključujući prevaru koji su predmet primarnih upravnih ili sudskih nalaza bez odlaganja te stalno informiše Komisiju o napretku upravnih ili sudskih postupaka koristeći, kada je to neophodno, za to utvrđeni Sistem za upravljanje nepravilnostima (IMS).

Nepravilnosti u iznosima manjim od 300 eura u doprinosu EU i nepravilnosti koje je detektovala i ispravila korisnica IPA III prije uključivanja u prijavu za plaćanje koja se dostavlja Komisiji se ne prijavljuju. Ova odredba se ne primjenjuje na nepravilnosti koje dovode do pokretanja upravnih ili sudskih postupaka na nacionalnom nivou kako bi se utvrdilo postojanje prevare ili drugih krivičnih djela.

U tom izvještaju korisnica IPA III obavezno navodi detalje u pogledu sljedećeg:

- (ll) naziv i broj predmetnog programa/radnje;
- (mm) identitet fizičkih i pravnih lica uključenih u prevaru ili drugih subjekata koji su uključeni, te njihova uloga;
- (nn) identifikacija regiona ili oblasti u kojoj je operacija izvršena uz pomoć odgovarajućih informacija kao što je nivo NUTS⁴⁸;
- (oo) odredbe koje su prekršene;
- (pp) datum i izvor prvih informacija koje su dovele do sumnje da je došlo do nepravilnosti;
- (qq) prakse korišćene u vršenju nepravilnosti;
- (rr) u odgovarajućem slučaju, navesti da li je ta praksa dala povoda za sumnju na prevaru;
- (ss) način na koji je nepravilnost otkrivena;
- (tt) u odgovarajućem slučaju, korisnica IPA III i države članice i/ili uključene treće zemlje;
- (uu) period tokom kog, ili tačno vrijeme kada, je došlo do nepravilnosti;

⁴⁸ Nomenklatura teritorijalnih jedinica u statističke svrhe

- (vv) datum kada je utvđen primarni upravni ili sudski nalaz o nepravilnosti;
 - (ww) ukupni iznos prihvatljivih troškova utvrđenih u odnosu na doprinos Unije, doprinos korisnice IPA III i privatni doprinos;
 - (xx) troškovi kojih se tiče predmetna nepravilnost određena doprinosom Unije i doprinosom korisnice IPA III;
 - (yy) iznos koji bi bio nepravdano plaćen da nepravilnost nije otkrivena u skladu sa doprinosom Unije i doprinosom korisnice IPA III;
 - (zz) priroda neregularnih troškova;
 - (aaa) obustava plaćanja, u zavisnosti od slučaja, i mogućnost povraćaja;
 - (bbb) u zavisnosti od slučaja, razlozi za napuštanja procedura povraćaja;
 - (ccc) u zavisnosti od slučaja, kompletni OLAF broj slučaja.
- (2) Kada dostavlja izvještaj Komisiji, korisnica IPA III informiše države članice ili druge korisnice IPA III u vezi sa svim nepravilnostima koje su otkrivene ili za koje se pretpostavlja da su se desile, kada postoji osnovani strah da mogu imati posljedice i van njihove teritorije.
- (3) U slučaju kada informacije iz stava 1, a naročito informacije o praksama koje su primijenjene u vršenju nepravilnosti i način njihovog otkrivanja, nisu dostupne ili ih treba ispraviti, korisnica IPA III obezbjeđuje nedostajuće ili tačne informacije Komisiji bez odlaganja.
- (4) Ukoliko zakonodavstvo korisnice IPA III predviđa povjerljivost istrage, komuniciranje informacija mora biti podložno dobijanju odobrenja nadležnog suda ili tribunala.

Klauzula 3 Informacije o kaznama

- (5) Korisnica IPA III dostavlja Komisiji, bez odlaganja, a sa pozivom na prethodni izvještaj sačinjen u skladu sa klauzulom 2, detalje koji se tiču pokretanja, okončanja ili odustajanja od postupaka kojim se izriču upravne ili krivične kazne koje se odnose na prijavljene nepravilnosti kao i ishode tih postupaka.
- U vezi sa nepravilnostima za koje se kazne izriču, korisnica IPA III navodi i sljedeće:
- (ddd) da li su kazne administrativne ili krivične prirode;
 - (eee) da li su kazne rezultat kršenja prava Unije ili korisnice IPA III;
 - (fff) odredbe kojima su propisane kazne;
 - (ggg) da li je utvrđena počinjena prevara.
- (6) Na pisani zahtjev Komisije, korisnica IPA III dostavlja dodatne informacije u vezi sa specifičnom nepravilnošću ili grupom nepravilnosti.

Klauzula 4 Elektronsko obavještanje kroz Sistem upravljanja nepravilnostima (IMS)

Informacije iz klauzula 2 i 3 se đalju na engleskom jeziku, elektronski, uz pomoć Sistema za upravljanje nepravilnostima (IMS) koji je Komisija u te svrhe uspostavila.

Klauzula 5 Korišćenje informacija

Komisija može koristiti informacije opšte i operativne prirode koje je od korisnice IPA III dobila shodno ovim odredbama kako bi sprovela analizu rizika i može, na osnovu dobijenih informacija, pripremati izvještaje i razvijati sisteme za efikasnije identifikovanje rizika.

Klauzula 6 Korišćenje eura

Euro se koristi u svrhe prijavljivanja nepravilnosti. Korisnica IPA III konvertuje iznose troškova koje u svojoj valuti u euro. Ti iznosi se konvertuju u euro koristeći mjesečni računovodstveni kurs Komisije u mjesecu tokom kog je trošak registrovan u računima Tijela za upravljanje računima, Posredničkih tijela za finansijsko upravljanje i IPARD agencije dotičnih programa. Kurs objavljuje Komisija elektronski svakog mjeseca.

Kada se iznosi odnose na troškove koje su organi korisnice IPA III registrovali tokom period dužeg od mjesec dana, koristi se kurs za mjesec tokom kog su troškovi posljednji put evidentirani. Kada troškovi nijesu evidentirani na računima organa korisnice IPA III, koristi se najskoriji obračunski kurs koji je Komisija elektronski objavila.

Klauzula 7 Zaštita ličnih podataka

- (7) Korisnice IPA III i Komisija preduzimaju sve neophodne mjere za sprečavanje neovlašćenog objavljivanja ili pristupa informacijama iz klauzula 2 i 3.
- (8) Informacije iz klauzula 2 i 3 ne smiju se slati drugim licima osim licima u institucijama, agencijama kancelarijama i tijelima korisnice IPA III i Unije čije dužnosti zahtijevaju pristup tim informacijama ukoliko korisnica IPA III koji dostavlja informacije nije dao svoju izričitu saglasnost.
- (9) Svi lični podaci obuhvaćeni informacijama iz klauzula 2 i 3 obrađuju se isključivo u svrhe naznačene u datoj odredbi.